

Kvalitetsopfølgning 6-18-årsområdet

— 2022 —

Indhold

Indledning	6
Betydningen af COVID-19 i 2020-2022	7
Sammenfatning af rapporten	8
Læringsmiljøer på 6-18-årsområdet	8
Fravær på 6-18-årsområdet	9
Faglig udvikling på 6-18-årsområdet	10
Baggrund om kvalitetsopfølgningen i Børn og Unge	11

Kapitel 1

1.1 Læringsmiljøer på 6-18-årsområdet	14
1.2 Lovgrundlaget for læringsmiljøet på 6-18-årsområdet	15
1.3 Børns og unges fællesskaber som faktor for et godt læringsmiljø	16
Børn og unges fællesskaber i folkeskolen	16
Børn og unges oplevelse af mobning og ensomhed i folkeskolen	18
Inklusion af alle børn og unge i folkeskolens fællesskaber	20
Børn og unges fællesskaber i SFO og UngiAarhus	24
Inkluderende fællesskaber for børn og unge på fritidsområdet i SFO og UngiAarhus	29
1.4 De pædagogiske rammer for et godt læringsmiljø	34
De pædagogiske rammer for læringsmiljøet i folkeskolen	34
Elevernes oplevelse af medbestemmelse i folkeskolen	40
Relationen mellem lærer og elever i folkeskolen	41
De pædagogiske rammer for læringsmiljøet på fritidsområdet i SFO og UngiAarhus	42
1.5 De fysiske rammers betydning for læringsmiljøet	46
Rum til Leg og Læring (RULL)	46
Indeklima og det fysiske læringsmiljø	47
Børn og Unges fokus på at understøtte det fysiske læringsmiljø	48
Bæredygtighed i det fysiske læringsmiljø	50

Kapitel 2

2.1 Fravær på 6-18-årsområdet	56
2.2 Status på elevfraværet i Børn og Unge	59
2.3 Betydning og konsekvenser af børn og unges fravær	63
2.4 Fravær som symptom – de bagvedliggende årsager	65
Forskellige bagvedliggende årsager kalder på forskellige tilbud og løsninger	66

Kapitel 3

3.1 Faglig udvikling på 6-18-årsområdet	72
3.2 Faglig udvikling i løbet af skoleforløbet	73
Obligatorisk sprogvurdering i o. klasse	73
Resultater af de nationale test	74
Elevernes faglige progression	75
Oplevelse af faglige fremskridt	76
3.3 Fagligt niveau ved afslutning af skoleforløbet	79
Karaktergennemsnit efter 9. klassetrin	79
Faglig løfteevne	82
Social mobilitet	84
Bestået dansk og matematik i 9. klasse	86
Uddannelsesparathed	87
Overgang til ungdomsuddannelse	90

Indledning

Indledning

Ifølge folkeskoleloven skal der hvert andet år udarbejdes en kvalitetsrapport på skoleområdet, som skal vise, hvordan kommunen og dens skoler lever op til de politiske mål. Rapporten er et grundlag for dialogerne omkring folkeskolen, og den skal behandles på et møde i kommunalbestyrelsen i foråret i lige kalenderår.

Med den nationale politiske aftale om flere frihedsgrader i skoleåret 2021/22 i forlængelse af corona-perioden, blev det imidlertid op til kommunerne, om der skal laves en kvalitetsrapport i 2022. Byrådet besluttede således i oktober 2021, at der ikke udarbejdes en egentlig kvalitetsrapport på 6-18-årsområdet i 2022 efter de almindelige regler i folkeskoleloven.

Der var dog et politisk ønske om, at der til Børn og Unge-udvalget udarbejdes en opdatering og opfølgning på de tre byrådsbesluttede temaer på 6-18-årsområdet, som blev behandlet i kvalitetsopfølgningen i 2020:

- Læringsmiljøer
- Fravær
- Faglig udvikling

I denne kvalitetsopfølgning for 6-18-årsområdet gøres således status på udviklingen inden for de tre temaer, som skoler og fritids- og ungdomsskoleområdet (UngiAarhus) har arbejdet med siden foråret 2021. Der er lagt vægt på, at det nye Børn og Unge-udvalg sikres mulighed for at orientere sig i og drøfte status på kvalitetsudviklingen 6-18-årsområdet.

Kvalitetsopfølgningen rummer de seneste aktuelle data på relevante indikatorer inden for hvert af de tre temaer, suppleret med historik, der giver mulighed for sammenligning over tid. Der findes ligeledes analyser af data, der bidrager med uddybende viden om årsags-sammenhænge og mønstre.

Under hvert tema findes praksisfortællinger/cases med eksempler på, hvordan skoler og UniAarhus arbejder med de konkrete fokusområder i praksis. Opfølgningen bidrager således med viden om, hvordan der ledelsesmæssigt og pædagogisk er fulgt op og arbejdet med temaerne.

Der redegøres også i kvalitetsopfølgningen for eksempler på relevante understøttende indsatser, der er iværksat i Børn og Unge, som bidrager til at understøtte skolerne og UngiAarhus i at arbejde med at udvikle læringsmiljøer, nedbringe fraværet og fremme den faglige udvikling for alle børn og unge.

Kvalitetsopfølgningen tager afsæt i allerede indsamlede data, herunder kvantitative data i Børn og Unges ledelsesinformationssystem samt kvalitative data fra opfølgningsmodulet i forbindelse med læringssamtalerne. Der er således lagt vægt på, at udarbejdelsen af rapporten ikke er har medført forstyrrelser for de decentrale enheder i form af en øget arbejdsbelastning.

Betydningen af COVID-19 i 2020-2022

COVID-19s påvirkning af den pædagogiske praksis

Corona-pandemiens perioder med hjemsendelser, nødundervisning, skiftende sundhedsfaglige restriktioner og sygefravær for ledere, medarbejdere og børn og unge har igennem de sidste to år givet en udfordrende hverdag for alle skoler og fritidstilbud.

En landsdækkende undersøgelse¹ af det første års nedlukning viste, at børnenes motivation generelt var udfordret. Næsten halvdelen af eleverne var i nedlukningsperioden mindre motiverede i undervisningen end de plejede. Derudover har læringsudbyttet været udfordret. Lærerne vurderede, at det samlede læringsudbytte – og især for fagligt svage elever og elever med særlige behov – har været lavere end normalt.

Kontrasten til den almindelige undervisning var stor under nedlukningen i foråret 2020. Uanset klassetrin bestod undervisningen i høj grad af selvstændigt arbejde og brug af digitale læremidler. Virtuel klasseundervisning og virtuelt samarbejde med andre var primært noget, de ældre elever deltog i. Ligeledes skulle fritidstilbuddene i SFO og UngiAarhus gennemføres med særlige restriktioner, fx i relation til børnenes og de unges fysiske fremmøde og gruppedannelser.

I en opfølgende undersøgelse², som også omfatter 2021 bemærkes det ligeledes, at man ikke kan sammenligne nødundervisning og nødpasning med almindelig undervisning og pædagogisk arbejde én-til-én pga. de ekstraordinære rammebetingelser under COVID-19-perioden.

Hvor nedlukningen i 2020 bød på en helt ny og ukendt opgave for skolerne, og hvor nødbekendtgørelser og sundhedsfaglige retningslinjer blev omsat til praksis i højt tempo, tegner erfaringsopsamlingen et billede af en mere rolig nedlukning i 2021. Der har været et større fokus på udsatte elever og begyndende mistroivsel blandt hjemsendte elever under nedlukningen i 2021 sammenlignet med 2020.

I nedlukningsperioderne har de pædagogiske medarbejdere på grund af de ekstraordinære omstændigheder ofte arbejdet med den samme mindre gruppe børn på tværs af skole- og SFO-tid. Erfaringerne peger på, at nogle børn og unge har haft gavn af en mere tæt og kontinuerlig relation til medarbejderne og andre børn. Samtidig savnede mange børn og unge det større fællesskab, der giver andre muligheder for aktiviteter og venskaber med jævnaldrende.

COVID-19s påvirkning for den besluttede ramme for kvalitetsopfølgning og tilsyn i Børn og Unge.

Corona-perioden har i Aarhus medført et behov for at skabe tid og rum til at fokusere den lokale indsats på at etablere gode lokale læringsfællesskaber og sætte fokus på børnenes og de unges trivsel og faglige udvikling. Det er således et grundlæggende vilkår, at COVID-19 har sat begrænsninger for kvalitetsarbejdet samt videreudviklingen af den pædagogiske praksis, herunder udvikling af arbejdet med bl.a. børnenes læringsmiljøer, faglige udvikling og nedbringelse af fraværet.

¹ EVA (2021): "Grundskolers erfaringer med nødundervisning under covid-19- pandemien En undersøgelse af nødundervisning i foråret og sommeren 2020"

² EVA (2021): "Kommunale rammer, PPR og pædagogers arbejde i grundskolen under covid-19- pandemien En undersøgelse af erfaringer med nødundervisning, nødpasning og PPR i 2020 og 2021"

Coronasituationen gennem de sidste to år har derfor givet anledning til en række midlertidige ændringer i de planlagte aktiviteter, jf. rammen for kvalitetsopfølgning og tilsyn i Børn og Unge.

På grund af corona-krisen og fokus på sikker drift har der været meget kort tid til at følge op på de tre byrådsbeslutede temaer fra sidste kvalitetsrapport (læringsmiljøer, fravær og faglig udvikling). Derfor fortsætter arbejdet med de eksisterende temaer frem til skoleåret 2023/24. Skoler og UngiAarhus får således bedre tid til at arbejde med de fokusområder, der er valgt ved læringssamtalerne i foråret 2021 på baggrund af de tre temaer.

I Børn og Unge er det i januar 2022 tillige besluttet at aflyse alle læringssamtaler i foråret 2022, dvs. tredje runde af læringssamtaler. Det sker i anerkendelse af det store pres, som dagtilbud, skoler og fritidstilbud oplever i efterslæbet efter corona. Aflysning af forårets læringssamtaler skal i stedet give rum til, at man lokalt kan fordybe sig i de fokusområder, som blev aftalt i forbindelse med læringssamtalen.

Sammenfatning af rapporten

Læringsmiljøer på 6-18-årsområdet

I alt har 21 skoler og 4 UngiAarhus-distrikter i forbindelse med læringssamtalen i foråret 2021 valgt, at der sættes særligt fokus på børn og unges læringsmiljøer. De konkrete fokusområder er besluttet lokalt og målrettet den enkelte skoles eller UngiAarhus distrikters lokale behov ift. udvikling af læringsmiljøet for børnene og de unge. Der er i kapitlet beskrevet en række konkrete eksempler på hvordan skolerne og UngiAarhus med læringssamtalerne har arbejdet med temaer som "elevernes motivation for læring", "børne- og ungeinddragelse" samt inkluderende læringsmiljø.

På det bydækkende niveau har et større initiativ på udskolingsområdet været at gennemføre byrådets beslutning om et obligatorisk tilbud om erhvervspraktik for alle elever i udskolingen. Der er en lang række gode erfaringer og oplevelser med den måde skoler og elever sammen med erhvervslivet og forældre har arbejdet med erhvervspraktik. Som et bydækkende initiativ er der siden 2020 arbejdet med at udvikle inkluderende læringsmiljøer på 6-18 årsområdet - under overskriften "udvikling af mellemformer". Dette initiativ er i Børn og Unge blevet fulgt op af en større analyse om inkluderende læringsmiljøer på tværs af 0-18 årsområdet i Børn og Unge. Dette arbejde er afledt af et fortsat stigende pres på antal henvisninger til PPR og efterspørgsel efter tilbud på specialområdet, fordi stadigt flere børn og unge er udfordrede på at deres trivsel i de almene fællesskaber på 0-18 årsområdet.

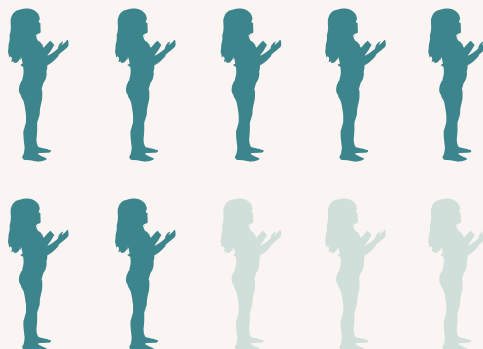
På fritidsområdet har udarbejdelsen- og byrådets beslutning i 2021 om den fælles fritidspædagogisk vision for SFO og UngiAarhus styrket fokus på det fritidspædagogiske område de seneste par år. Den lokale udfoldelse af den fritidspædagogiske vision har- og vil få stor betydning for udviklingen af læringsmiljøerne i tilbuddene i SFO og UngiAarhus i de kommende år. Dette sker med afsæt i de "handlingskataloger" som byrådet har besluttet. Klubtrivselsmålingen 2021/22 viser bl.a. at 98 % af de børn og unge, der kommer i klub, har en eller flere gode venner i klubben. Der er i kapitlet også fokus på hvordan tilbuddene på fritidsområdet kan bidrage til inkluderende læringsmiljøer på 6-18 årsområdet.

76,4%

Af eleverne er glade
for deres klasse

*Den nationale trivselsmåling på
skoleområdet i Aarhus i 2021/22*

Når man ser på hvordan udviklingen har været i forhold til elevernes trivsel i folkeskolen, ses en række opmærksomhedspunkter. Den nationale trivselsmåling fra 2021/22 blandt eleverne i den aarhusianske folkeskole viser, at størstedelen af eleverne i 4.-9. klasse trives godt i skolen, hvor eksempelvis tre ud af fire elever 'tit' eller 'meget tit' er glade for deres klasse (76,4 %). Elevernes sociale trivsel i skolen er imidlertid faldet over de seneste tre skoleår, hvor der er her tale om et fald i elevernes tilfredshedsscore på en række spørgsmål i trivselsundersøgelsen. Dette kan muligvis kan forklares med situationen med Corona, som i høj grad har sat sit præg på dagligdagen, men der er endnu ikke data, der kan underbygge, at der er tale om en midlertidigt fald i trivsel som følge af Corona. Ligeledes kan der i trivselsundersøgelsen ses en tilbagegang over de seneste tre skoleår i andelen af elever, der oplever undervisningen som motiverende. Eksempelvis er andelen af elever i 4.-9. klasse, der er 'enig' eller 'helt enig' i, at undervisningen giver dem lyst til at lære mere, faldet fra 38,7 % i 2019/20 til 32,9 % i 2021/22.

Fravær

I alt har 9 skoler valgt at sætte særligt fokus på elevfravær i forbindelse med læringssamtalerne i foråret 2021. De konkrete fokusområder er målrettet de klassetrin og den type af elevfravær, der er vurderet særligt relevant at fokusere på for den enkelte skole.

Kapitlet om fravær giver for det første en status på elevernes fravær fra skolen. For det andet belyser kapitlet betydningen og konsekvenserne af børn og unges fravær, og for det tredje ser kapitlet nærmere på fraværet som symptom på mistrivsel hos barnet. Derudover gives der eksempler på skolernes arbejde med temaet fravær i forlængelse af læringssamtalerne.

5,2%

var den gennemsnitlige fraværprocent blandt
eleverne i Aarhus i skoleåret 2020/21

I forhold til fraværet blandt eleverne i Aarhus Kommune har vi over de seneste tre skoleår set en faldende tendens i fraværet fra 5,8 % i 2018/19 til 5,2 % i 2020/21. Samme tendens ses også på landsplan. Disse tal skal dog tolkes med forbehold for, at corona-epidemien har haft betydning for vilkårene for registrering af elevernes fravær, da eleverne i perioder i både skoleårene 2020/21 og 2021/22 har modtaget fjernundervisning.

Når vi går tættere på data, kan vi se, at fraværet er størst blandt elever i udskoling (6,7%) og i 10. klasse (14,8%). Samtidig kan vi se, at fraværet er særligt højt blandt elever i specialtilbud (14,0%). Derudover er der en markant spredning mellem de enkelte skoler i kommunen. Ser vi på andelen af elever, der havde et opmærksomhedskrævende fraværs mønster i skoleåret 2020/21, så havde skolen med det laveste fravær en andel på 3,4 pct., mens skolen med det højeste fravær havde en andel på 63,0 pct. De skoler, hvor flest elever havde et opmærksomhedskrævende fraværs mønster, er bl.a. specialskoler/særlige skoletilbud samt skoler, hvor en stor del af eleverne kommer fra uddannelsesfremmede hjem.

Faglig udvikling

I alt har 17 skoler og et UngiAarhus-distrikt i forbindelse med lærings samtalen i foråret 2021 valgt, at der sættes særligt fokus på temaet faglig udvikling. De konkrete fokusområder er målrettet den enkelte enheds lokale behov og beskæftiger sig med forskellige aspekter af faglig udvikling.

Kapitlet om faglig udvikling indeholder eksempler på det lokale arbejde med fokusområderne og belyser den faglige udvikling i løbet af skoleforløbet og det faglige niveau ved afslutning af skoleforløbet.

8,1

var karaktergennemsnittet i de bundne prøvfag
i 9. klasse for alle elever i 2021

Karaktergennemsnit i de bundne prøvfag for alle elever i 2021 ligger på 8,1, hvilket er lidt over landsgennemsnittet. Det samlede gennemsnit dækker over en betydelig spredning mellem skolerne. Der er fortsat et gap mellem karaktergennemsnittet for henholdsvis elever i specialklasser og elever i almenklasser. Karaktergennemsnittet for elever i specialklasse ligger i 2021 på 5,6, mens det for elever i almenklasser ligger på 8,1.

I alt 90,6 % af eleverne har opnået mindst 2 i gennemsnit i både dansk og matematik i 2021, svarende til at ca. hver tiende elev ikke opnåede mindst 2. Andelen af elever i specialklasser med mindst 2 i gennemsnit har været stigende gennem de seneste år, og stigningen blandt specialklasseelever er en af driverne for den samlede stigning i andelen af elever med mindst 2 i gennemsnit.

Andelen af elever i gang med en ungdomsuddannelse 15 måneder efter afsluttet 9. klasse er 77,8 % for afgangsårgangen 2020. Overgangsfrekvensen er gået lidt tilbage i forhold til afgangsårgang 2019, mens det er omtrent samme niveau som for afgangsårgang 2018.

Kvalitetsopfølgningen i Børn og Unge

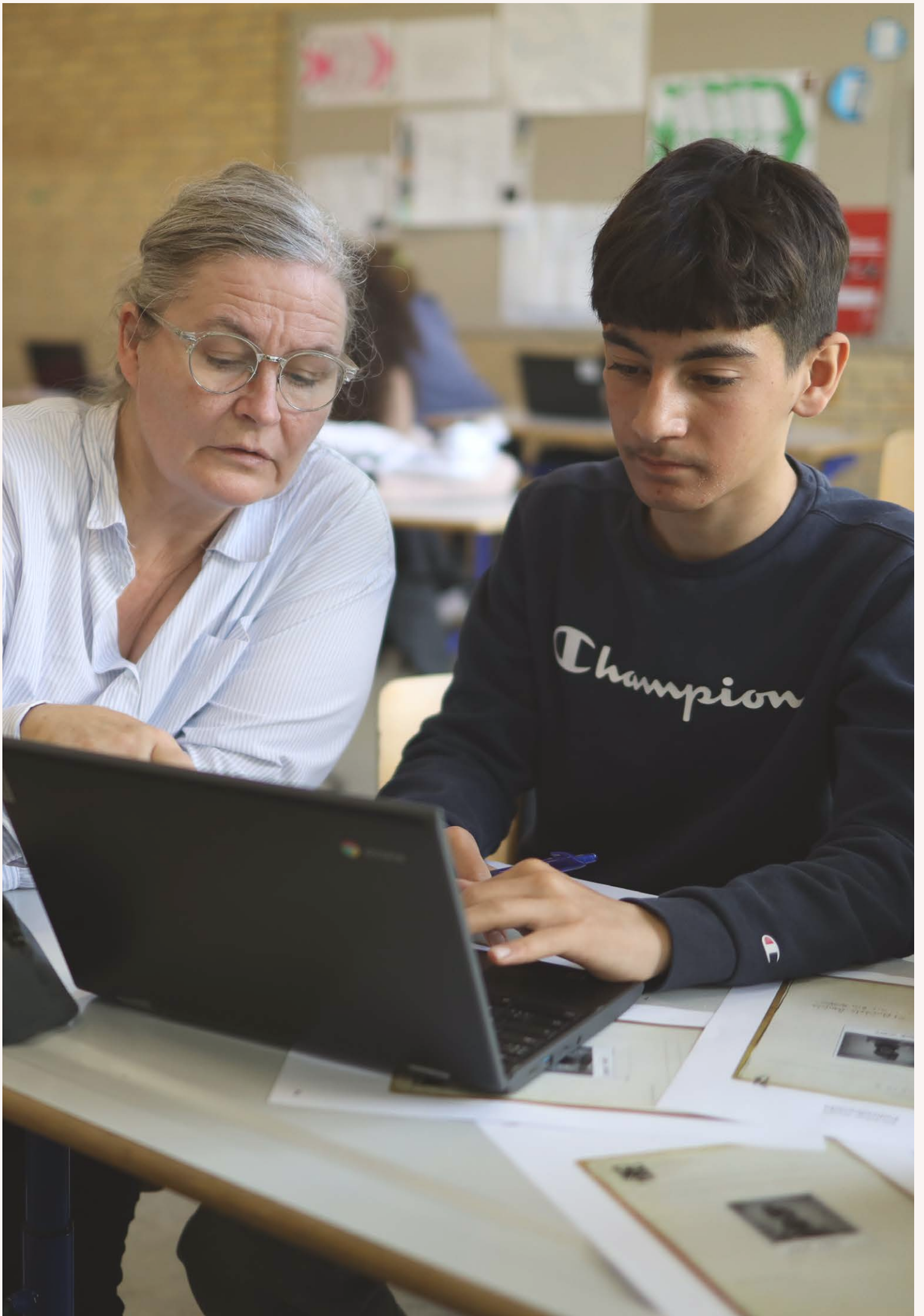
Byrådet vedtog den 14. august 2019 en ny overordnet tilgang til kvalitetsopfølgning i Børn og Unge. Det blev bl.a. besluttet, at der udarbejdes en rapport på 6-18-årsområdet i lige år og en rapport på 0-6-årsområdet i ulige år til drøftelse i byrådet. Rapporterne har haft som formål at understøtte en fokuseret politisk drøftelse af området.

Kvalitetsopfølgningen på 6-18-årsområdet, der fremlægges for byrådet i lige år, har imødekommet lovkravet om kvalitetsrapporter på skoleområdet hvert andet år. Rapporten omfatter skoler, fritidstilbud, udsatte unge, specialtilbud mv. Den første rapport efter dette koncept blev fremlagt for byrådet i foråret 2020. Byrådet besluttede ved den lejlighed bl.a., at der på skole- og fritids- og ungdomsskoleområdet skulle sættes særligt fokus på temaerne læringsmiljøer, fravær og faglig udvikling.

I forlængelse af den overordnede tilgang har byrådet den 12. maj 2021 vedtaget rammen for lokal kvalitetsopfølgning og tilsyn med skoler, dag- og fritidstilbud. Omdrejningspunktet i rammen er fire lokale læringsamtaler i en toårig periode med afsæt i både kvalitative og kvantitative data om børnene og de unges udvikling. Datagrundlaget er genereret både lokalt og centralt og skal tage højde for børnenes, de unges og forældrenes perspektiv.

For hver skole og UngiAarhus distrikt er der således i forbindelse med den første læringsamtale i foråret 2021 defineret et udvalgt lokalt fokusområde inden for et af de tre temaer. Fokusområderne er lokalt definerede på baggrund af data og skal bidrage til udviklingen af de bedst mulige rammer for børnene og de unge i skoler og fritidstilbud. I forbindelse med anden runde af læringsamtaler i efteråret 2021 er der fulgt op og gjort foreløbig status på indsatserne.

Med den nye nationale aftale om det fremtidige evaluerings- og bedømmelsessystem i folkeskolen er der lagt op til, at kvalitetsrapporterne afskaffes og erstattes af skoleudviklingsamtaler mellem skole og kommune fra skoleåret 2022/23. Samtidig foreslås det, at opfølgningen over for kommuner og skoler styrkes, så kommunalbestyrelserne får et bedre grundlag for opfølgning på det lokale skolevæsen og de enkelte skoler. Til det formål vil Børne- og Undervisningsministeriet skulle udarbejde en årlig udviklingsliste over skoler med bekymrende kvalitet (ca. 10 % af skolerne). Der afventes pt en endelig lovvedtagelse.

1

Læringsmiljøer

1.1 Læringsmiljøer på 6-18-årsområdet

Der ses i dette kapitel på kvaliteten af læringsmiljøerne i Børn og Unge indenfor skoleområdet og i UngiAarhus. Der redegøres for, hvordan Børn og Unge arbejder med at skabe gode læringsmiljøer, som understøtter børnenes og de unges læring, trivsel og udvikling. Læringsmiljø er et begreb, som kan rumme både fysiske, didaktiske, relationelle, pædagogiske og sociale aspekter.¹ Der anvendes i denne kvalitetsopfølgning en forståelsesramme, hvor der ses nærmere på tre betydende faktorer for det gode læringsmiljø²:

- **Børns og unges fællesskaber:** Børns og unges relationer til hinanden har stor betydning for et godt læringsmiljø da børn og unge lærer og udvikler sig sammen med andre. Derfor beskrives børnenes og de unges fællesskaber på 6-18-årsområdet.
- **De pædagogiske rammer for børnenes og de unges læring og udvikling:** Meget forskning peger på, at en vigtig faktor for et godt læringsmiljø er, at de professionelle er nærværende og indgår i relationer med børnene, og at børn og unge har medbestemmelse. Derfor indgår en belysning af begreber som professionel dømmekraft, lærings-syn samt undervisningens og aktiviteterers tilrettelæggelse.
- **De fysiske rammers betydning for læringsmiljøet:** De fysiske rammer bidrager til gode læringsmiljøer for børn og unge. En dimension vedrører de fysiske rammer, men de professionelle viden om at udnytte og tilpasse de fysiske rammer er ligeledes central. Derfor beskrives de fysiske rammer på 6-18-årsområdet.

Denne opdeling og struktur for temaet om læringsmiljøer er valgt, selvom et godt læringsmiljø for børn og unge også kan ses som det samlede resultatet af lokale værdier, pædagogisk eller didaktisk faglighed, ledelse samt de fysiske rammer. Læringsmiljøet er dermed helt afgørende i relation til, at tilbuddene i Børn og Unge indfrier Aarhus Kommunes vision for børnene. Læringsmiljøet er ligeledes afgørende i forhold til de to andre temaer, som belyses i denne kvalitetsopfølgning om fravær og faglig udvikling.

I 2020 oplevede elever, undervisere og ledere på skolerne en radikal ændring af læringsmiljøet som følge af Covid-19 med introduktionen af "hjemmeskole", øget brug af virtuel undervisning samt nødundervisning. Retningslinjer for børn og unges fællesskaber i fritidstilbuddene fik ligeledes stor betydning for fællesskaberne og aktiviteterne i disse tilbud. Dansk Evalueringsinstitut (EVA) har i 2021 udgivet en undersøgelse af hvordan elever, undervisere og ledere oplevede første nedlukning af samfundet i 2020. Undersøgelse inddrages i dette kapitel, da den supplerer og underbygger de betydende faktorer ift. børn og unges læringsmiljø³. Undersøgelsen viser også at børn og unge har forskellige behov ift. hvad der kendetegner et læringsmiljø, hvor man trives og udvikler sig fagligt og påvirkes forskelligt når læringsmiljøet ændrer sig som det gjorde under nedlukningen i 2020.

¹ Danmarks Evalueringsinstitut (2018). *Elevernes oplevelse af skoledagen og undervisningen*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

² Forståelsesrammen er opstillet på baggrund af forskningsprojektet "Læring for Alle" på dagtilbudsområdet, og kriterier for læringsmiljø på skole- og fritidsområdet: Danmarks Evalueringsinstitut (2018). *Børn og Unges brug af fritids- og klubtilbud*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

³ Danmarks Evalueringsinstitut (2021). *Grundskolers erfaringer med nødundervisning under Covid-19-pandemien*.

Fokus på læringsmiljø i læringsamtalerne på 6-18 årsområdet

I alt har 21 skoler og 4 UngiAarhus-distrikter har i forbindelse med læringsamtalen i foråret 2021 valgt, at der sættes særligt fokus på temaet læringsmiljøer. De konkrete fokusområder er målrettet den enkelte skoles eller UngiAarhus distrikts lokale behov og beskæftiger sig med forskellige aspekter af læringsmiljøet. Under temaet om læringsmiljøer beskæftiger flest skoler og UngiAarhus distrikter sig med følgende fokusområder under temaet om læringsmiljøer:

- 5 skoler: Har fokus på hvordan læringsmiljøet kan bidrage til at styrke elevernes motivation for læring og progression.
- 4 skoler har fokus på at styrke elevernes oplevelse af at føle sig inddraget og være aktører i egen undervisning.
- 4 skoler har fokus på inkluderende læringsmiljøer og 3 skoler har et generelt fokus på at styrke trivslen i elevgruppen.
- 3 skoler har fokus på overgange (mellem dagtilbud og skoler / fra mellemtrin til udskoling).
- 1 skole har fokus på hvordan bevægelse i undervisningen kan forbedre læringsmiljøet og 1 skole har fokus på at styrke forældretilfredsheden.
- 3 UngiAarhus distrikter har fokus på at udvikle vitaliserende børne- og ungemiljøer gennem øget børne- og ungeinddragelse og 1 distrikt har fokus på OCN som redskab til at arbejdet systematisk med læringsforløb i fritiden.

1.2 Lovgrundlaget for læringsmiljøet på 6-18-årsområdet

Børnenes og de unges retskrav vedrørende læringsmiljøet på 6-18 årsområdet er defineret af undervisningsmiljøloven. Elever i folkeskolen har ret til et godt undervisningsmiljø, sådan "at undervisningen kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt". Det fremgår også lovgivningen, at undervisningsmiljøet skal fremme elevernes muligheder for udvikling og læring, hvorfor også uddannelsesstedets psykiske og æstetiske miljø spiller en rolle.

I henhold til undervisningsmiljøloven skal skolens leder sørge for at udarbejde en skriftlig undervisningsmiljøvurdering, som skal omfatte en kortlægning af uddannelsesstedets fysiske, psykiske og æstetiske undervisningsmiljø. Skolens leder har ligeledes pligt til at udarbejde en antimobbestrategi (herunder en strategi mod digital mobning) sammen med bestyrelsen. Hvis skolens ledelse konstaterer problemer med det psykiske undervisningsmiljø i form af mobning eller lignende, er ledelsen forpligtiget til at udarbejde en handlingsplan, hvoraf det fremgår, med hvilke foranstaltninger problemerne effektivt bringes til ophør.

Den enkelte skolebestyrelse skal desuden drøfte og fastsætte skolens ordensregler og værdiregelsæt i form af retningslinjer for god adfærd og pejlemærker for, hvordan der opnås trivsel for elever og ansatte. Skolebestyrelsen skal herunder fastsætte principper for skolens arbejde med elevernes udvikling i skolens faglige og sociale fællesskaber.

Der er ligeledes i folkeskoleloven defineret rammerne for kvaliteten af undervisningen i folkeskolen. Dette gøres med kravet om kompetencedækning, jf. folkeskolelovens § 28. Ved kravet om fuld kompetencedækning forstås, at 95 % af undervisningen i fagene varetages af lærere, som enten har undervisningskompetence (tidligere linjefag) fra læreruddannelsen i de fag, som de underviser i, eller har opnået tilsvarende faglig kompetence gennem efteruddannelse m.v. Lovgivningen forholder sig ikke direkte til læringsmiljøet på fritids- og ungdomsskoleområdet. I henhold til folkeskoleloven skal kommunalbestyrelsen også beslutte mål- og indholdsbeskrivelse for skolefritidsordningerne.

For personalet gælder arbejdsmiljøloven. Da børnene og de unge færdes i de samme lokaler som personalet, er de også omfattet af arbejdsmiljøloven. Det er kommunens ansvar, at alle regler og centrale retningslinjer i forhold til lovgivningen overholdes, herunder kravene til bygningsindretning, hvilket også behandles i dette kapitel i afsnit 1.5.

1.3 Børns og unges fællesskaber som faktor for et godt læringsmiljø

I dette afsnit ses på betydningen af børnenes og de unges fællesskaber i relation til læringsmiljøet i skolen og på fritidsområdet. Det er blandt andet ved at føle sig værdsat og som en del af et fællesskab, at børn og unge motiveres til læring og udvikling i skolen samt kommer og deltager i SFO og tilbuddene i UngiAarhus.

Betydningen af børn og unges fællesskaber har derfor en central plads i Aarhus Kommunes børne- og ungepolitik. Alle børn og unge har brug for at høre til i både nære relationer og i større fællesskaber. I fællesskaberne lærer børnene og de unge at indgå i sociale sammenhænge med andre – at deltage i og bidrage til relationer og fællesskaber. Fællesskaber mellem børn og unge er derfor vigtige lærings- og dannelsesmiljøer, der er afgørende udviklingen af børn og unges faglige, personlige og sociale kompetencer. De voksne omkring børnene og de unge har derfor en vigtig opgave i at hjælpe børnene og de unge med at etablere stærke faglige- og sociale fællesskaber. Herunder også at bidrage til at alle børn og unge inkluderes i fællesskabet.

Børn og unges fællesskaber i folkeskolen

I henhold til folkeskoleloven skal folkeskolen bidrage til, at børn og unge støttes i at udvikle sig alsidigt, hvilket blandt andet dækker over elevernes samarbejdsevne, ansvarlighed, foretagsomhed, kreativitet, initiativ, engagement, særlige talenter og respekt for forskellighed.

En undersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut om børn og unges oplevelse af skoledagen og undervisningen fra 2018 underbygger, at relationerne mellem eleverne spiller en stor rolle for undervisningen, frikvartererne og elevernes generelle lyst til at gå i skole. Eleverne i undersøgelsen fremhæver, at klassen er et vigtigt fællesskab. Men de fortæller også, at klassefællesskabet ikke altid er velfungerende. Nogle elever oplever at befinde sig på kanten af fællesskabet. Dette har negativ betydning for deres læring og udvikling.

Den nationale trivselsmåling fra 2021/22 blandt eleverne i den aarhusianske folkeskole viser, at størstedelen af eleverne i 4.-9. klasse er glade for deres klasse (76,4 %). Andelen af børn og unge, der er glade for deres klasse, er dog faldet over de seneste tre skoleår. Tilbagegangen gør sig gældende for alle 10 spørgsmål om social trivsel, hvilket fremgår af nedenstående tabel. Dette kan muligvis forklares med situationen med Corona, som i høj grad har sat sit præg på dagligdagen, men det vil forudsætte en nærmere undersøgelse af årsagen.

Table 1. Elevernes oplevelse af social trivsel

Spørgsmål	2019/20	2020/21	2021/22	Udvikling
Andre elever accepterer mig, som jeg er. (enig + helt enig)	76,0%	74,7%	72,7%	
De fleste af eleverne i min klasse er venlige og hjælpsomme. (enig + helt enig)	79,1%	78,3%	75,9%	
Er du bange for at blive til grin i skolen? (sjældent + aldrig)	60,6%	58,1%	56,2%	
Er du blevet mobbet i dette skoleår? (tit + meget tit)	2,9%	3,0%	4,0%	
Er du glad for din klasse? (tit + meget tit)	80,6%	79,5%	76,4%	
Er du glad for din skole? (tit + meget tit)	77,8%	76,0%	73,6%	
Føler du dig ensom? (tit + meget tit)	6,3%	6,5%	7,3%	
Hvor ofte føler du dig tryk i skolen? (tit + meget tit)	78,2%	76,8%	73,7%	
Jeg føler, at jeg hører til på min skole. (enig + helt enig)	73,8%	72,7%	71,6%	
Jeg kan godt lide pauserne i skolen. (enig + helt enig)	81,4%	79,5%	78,3%	

Betydningen af fællesskaber mellem eleverne i relation til et godt læringsmiljø tillægges stor vægt på skolerne og tilbuddene i UngiAarhus. Fællesskabet i en klasse og på en skole kræver kontinuerlig vedligeholdelse for at være velfungerende. Fællesskaberne mellem eleverne er derfor også noget, der arbejdes systematisk med på mange skoler med konkrete trivselsunderstøttende initiativer. Skolerne har også fokus på, at forældrene er vigtige i at understøtte klassefællesskabet i klassen fx ved at afholde "knækbrødsgrupper", hvor eleverne mødes efter skole. På læringssamtalerne i 2021 har 4 skoler haft fokus på inkluderende læringsmiljøer og 3 skoler har et generelt fokus på at styrke trivslen i elevgruppen.

Danmarks Evalueringsinstitut har i 2021 undersøgt danske skoleelevernes trivsel og fællesskaber under Covid-19 nedlukningen i 2020. I undersøgelsens interviews med skolelederne og lærerne er det et gennemgående perspektiv, at de professionelle var bekymrede for elevernes trivsel som følge af skolernes nedlukning. Lærerne fortæller i interviewene, at det var en stor udfordring at sikre elevernes trivsel, når man ikke kunne mødes fysisk. Her angiver i alt 87 % af lærerne, at det var lidt sværere (31 %) eller meget sværere (56 %) at sikre trivsel hos den enkelte.

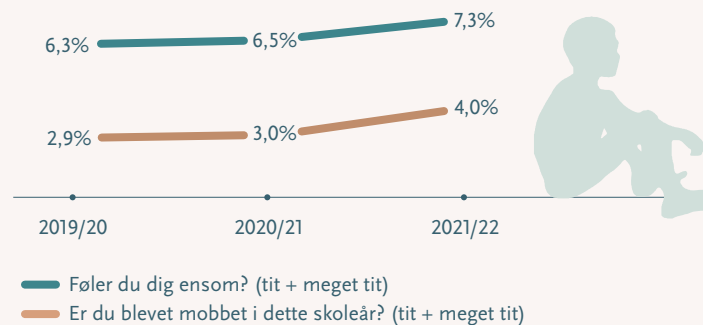
Spørger man eleverne selv til deres oplevede trivsel i nedlukningsperioden, tegner deres svar et billede af, at der både var en gruppe elever, som trivedes, og en gruppe, som ikke trivedes. Mens i alt 34 % af eleverne på tværs af 5. og 8. klasse svarer, at sammenlignet med før pandemiens start var deres humør bedre (22 %) eller meget bedre (12 %) under nedlukningen. 35 % svarer, at de havde det som før. 31 % svarer, at deres humør var dårligere under nedlukningen end før pandemiens start. Eleverne er også blevet spurgt, om de følte sig ensomme under nedlukningen. Det svarer i alt 19 % af eleverne på tværs af 5. og 8. klasse, at de enten ofte (15 %) eller altid (4 %) gjorde.

Børn og unges oplevelse af mobning og ensomhed i folkeskolen

I relation til spørgsmålet om mobning i den nationale trivselsmåling ses en stigning over de seneste tre skoleår i andelen af børn, som oplever mobning og ensomhed. Trivselsmålingen for 2021/22 viser, at 4,0 % af eleverne på 4.-9. klassetrin oplever at blive mobbet 'tit' eller 'meget tit'. Dette er en stigning i forhold til de to tidligere skoleår, hvor hhv. 3,0 % i 2020/21 og 2,9 % i 2019/20 oplevede at blive mobbet 'tit' eller 'meget tit'. Det er dog langt størstedelen af eleverne, der aldrig oplever mobning – tre ud af fire elever svarer, at de aldrig bliver mobbet (75,3 %). På tværs af klassetrin ses en tendens til, at færre børn og unge oplever at blive mobbet i de ældste klasser.

Oplevelsen af ensomhed er også en vigtig indikator for elevernes trivsel. I 2021/22 svarede 7,3 % af eleverne i 4.-9. klasse, at de 'tit' eller 'meget tit' føler sig ensomme. Tallet er steget fra hhv. 6,5 % i 2020/21 og 6,3 % i 2019/20. 36,2 % af eleverne svarer, at de aldrig føler sig ensomme.

Figur 1. Elevernes oplevelse af ensomhed og mobning (2021/22)

For det enkelte barn eller den enkelte unge er ensomhed eller det at blive mobbet alvorligt i sig selv. Det er særlig alvorligt, hvis det står på over længere tid. I en tidligere analyse er det derfor undersøgt, hvor mange elever, der hhv. har oplevet ensomhed eller været udsat for mobning flere år i træk. Analysen viser, at kun de færreste elever oplever ensomhed (1,6 %) eller mobning (0,8 %) i to skoleår i træk, mens endnu færre oplever ensomhed (0,4 %) eller mobning (0,2 %) i tre skoleår i træk. Selvom analysen viser, at ensomhed eller mobning oftest er begrænset til et enkelt skoleår, er der altså en mindre gruppe af elever i folkeskolen, der i længere perioder i deres skoletid oplyser at være i dårlig trivsel.

Fakta: Sådan følger man i Børn og Unge trivsel på 6-18-årsområdet

Eksternt og internt i Børn og Unge følges børnenes og de unges trivsel systematisk på kommune-, skole- og klasseniveau. Hertil bruges en række redskaber:

Den nationale trivselsmåling: Obligatorisk for alle folkeskoler. Gennemført årligt siden 2015.

Den kommunale sundhedsmåling: Gennemført årligt på alle folkeskoler siden 2009. Siden 2019/2020 er det kun elever i 4.-10. klasse, der tilbydes at deltage i sundhedsmålingen.

Klubtrivselsmålingen: Alle fritids- og ungdomsklubber deltager. Gennemført siden 2015.

Klassetrivsel.dk: Nogle skoler og klasser tilkøber dette supplerende og uddybende redskab.

BørnUngeLiv: En tilpasset spørgeramme, der bruges ved sundhedsplejens individuelle sundhedssamtaler. Anvendt siden 2016.

Ungeprofilundersøgelsen: Sundhed, trivsel og risikoadfærd blandt unge. Gennemført årligt siden 2020/21 på flere ungdomsuddannelser samt blandt gruppen af unge uden for uddannelse eller job.

Inklusion af alle børn og unge i folkeskolens fællesskaber

Inkluderende læringsmiljøer kan defineres som, at både de professionelle og de øvrige børn og unge byder sårbare børn og unge velkommen som fuldgældige og aktive deltagere i fællesskabet.⁴ Det faglige afsæt for arbejdet med inkluderende læringsmiljøer i Aarhus Kommune indeholder således fire aspekter: Tilstedeværelse, accept, aktiv deltagelse og præstation. Inklusion og et inkluderende læringsmiljø er dermed ikke alene gjort med barnets eller den unges tilstedeværelse i læringsmiljøet.

I drøftelserne om læringsmiljøer har flere skoleledere givet udtryk for, at "reel inklusion" opleves som en udfordring på folkeskolerne. Skolelederne oplever, at man ofte ikke har tilstrækkelige kompetencer eller ressourcer til at inkludere sårbare børn og unge i fællesskabet.

⁴ Susan Tetler & Søren Langager. (2011). *Specialpædagogik i skolen*, Kbh. Gyldendal.

Dette afspejler sig også i tallene for antal børn, der henvises til specialklasse eller specialskoler. Stadig flere børn og unge udfordres psykisk og socialt i deres hverdag. Flere af disse børn og unge stilles diagnoser som ADHD og autisme, og flere har brug for særlig støtte og pædagogiske tiltag i undervisningen. Antallet af elever i specialklasse og specialskoler er således steget støt de seneste år og er fortsat stigende. Denne udvikling viser sig blandt andet ved, at Aarhus Kommunes segregeringsgrad er steget fra 3,77 % i 2017/18 (1.275 elever) til 4,97 % i 2021/22 (1.699 elever). Denne stigning bevirker både, at flere elever er uden for folkeskolernes almene fællesskaber, og at skolernes økonomi er presset på både almen- og specialområdet. Børn og Unge er i gang med et større analyse vedr. brede børnefællesskaber på tværs af dagtilbud, skole og fritidsområdet, som adresseres sidst i dette afsnit.

Indblik i læringsamtalerne 2021: Mårslet Skoles fokus på alle børn som del af klasse-fællesskabet

På den første læringsamtale i foråret 2021, besluttede man på Mårslet Skole sammen med BU-chefen at arbejde systematisk med inkluderende fællesskaber på skolen. Der blev drøftet mulige tiltag som differentieret undervisning, co-teaching, samt aktionslæring. Man besluttede på første læringsamtale at starte med co-teaching efterfulgt af stationsundervisning (hvor man systematisk arbejder med, at en lærer underviser og en anden observerer undervisningen og giver feedback).

På anden læringsamtale i efteråret 2021 har skolen opnået fået erfaring med co-teaching i klasserne. Alle lærere og pædagoger har lektioner, hvor de kan arbejde med co-teaching. PPR, læringspartner og ledelsen er fordelt på årgange som understøttende af praksislæringen. Man besluttede på 2. læringsamtale, at man på skolen som led i udviklingen af inklusionspraksis, vil vi gøre co-teaching til en "levet praksis" på skolen. Co-teaching ses som en virksomhedsfuld måde, hvorpå resursepersoner understøtter børn i udfordringer ind i klassen, og en arbejdsform, der understøtter: differentiering, variation i undervisningen, mulighed for relationsarbejde, guidning og feedback fra voksen til barn.

I Børn og Unge har PPR til opgave at understøtte etablering og videreudvikling af inkluderende læringsmiljøer på 0-18-årsområdet. PPR har i den sammenhæng også fokus på at udvikle mellemformer, hvor det professionelle fokus inden for almenområdet styrkes og personalenormeringen øges. Dette bidrager til at udvikle et inkluderende læringsmiljø til gavn for hele fællesskabet. Nest-klasserne er et eksempel herpå. Herudover har PPR i perioden 2020-2023 arbejdet med at udvikle nye mellemformer mellem almenundervisning og specialundervisning.

Arbejdet med mellemformer på skoleområdet i Børn og Unge, 2020-2023

På baggrund af et stigende pres på det specialpædagogiske område og særligt på specialundervisningen, besluttede forligspartierne bag budgetforlig 2020 og 2021, at folkeskolerne skal arbejde med nye former for undervisning, som er mellemformer mellem almenundervisning og specialundervisning. I budgetforliget for 2020 og 2021 blev der afsat hhv. 21 mio. kr. og 11,5 mio. kr. årligt til folkeskolerne til udvikling og drift af mellemformer mellem almen- og specialundervisning og til drift af specialundervisning på skolerne.

Målet for arbejdet med mellemformer på skoleområdet er:

- At udvikle stærkere og mere mangfoldige børnefællesskaber i det almene skolemiljø
- At arbejde forebyggende med skolerammen og de professionelles kompetencer
- At udbrede flere specialpædagogiske metoder i de almene miljøer
- At flest mulige børn og unge starter og bliver i deres lokale folkeskole, og trives og udvikler sig her
- At forebygge udvikling af særlige behov hos børn og at reducere de udfordringer, der allerede findes

PPR og skolerne samarbejder om den enkelte skoles praksisudvikling eller videreudvikling af mellemformer igennem et aktionslæringsforløb. Skolerne står med forskelligartede udfordringer og ressourcer, og skal selv have indflydelse på, hvorledes deres arbejde med udvikling af mellemformer skal tilrettelægges og udvikles inden for de i budgetforliget givne rammer. Fra PPR bliver det i høj grad den lokale distriktspsykolog, der skal understøtte arbejdet med mellemformer for at sikre den lokale forankring også i et fremtidsperspektiv. Skolen og distriktspsykologen får desuden det første år af den i alt treårige periode, hjælp og sparring af en proceskonsulent fra Fællesskaber for Alle (FFA), der skal indgå i arbejdet med at skabe en proces for udviklingen/videreudviklingen af skolens arbejde med mellemformer.

De fleste skoler har valgt at fokusere mellemformsarbejdet på mellemtrinnet, men nogle skoler har også fokus på ind- og udskoling. Der arbejdes med aktionslæringsforløb på forskellige måder, og midlerne anvendes således primært til frikøb af personale i forbindelse med aktionslæringsforløb og vidensdeling. PPR bidrager med oplæg, besøg i praksis og med sparring til praksis. Selve aktionslæringsforløbet i samarbejdet med PPR strækker sig over en treårig periode

Fokus på udsatte børn under Covid-19 nedlukningen

En undersøgelse af Dansk Evalueringsinstitut (2021) viser, at skolerne i Danmark under nedlukningsperioden i 2020, har haft stor opmærksomhed rettet mod at bevare en relation- og sikre en stabil kontakt til de elever, som af forskellige grunde ikke kunne forventes at få den nødvendige støtte i hjemmet til undervisningen. Både ledere og lærere beskriver i undersøgelsens interviewes, at dette arbejde blev prioriteret højt og fyldte en betydelig del for lærerne. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 77 % af lærerne angiver, at de havde løbende, individuel kontakt til disse elever (og/eller disses forældre). Erfaringsopsamlingen peger dog også på, at nedlukningen af skolerne har haft de største negative konsekvenser for de elever, som i forvejen havde svært eller på anden vis var mere udfordrede end andre (fx socialt udsatte eller elever med forældre, som ikke taler dansk) og elever, der modtager specialundervisning.

77%

af lærerne angiver, at de havde løbende, individuel kontakt til de elever som ikke kunne forventes at få den nødvendige støtte i hjemmet til undervisningen

I Børn og Unges "drejebøger" på skoleområdet har der været et fokus på at understøtte skolerne i den særlige opgave de under nedlukningen havde ift. udsatte børn og unge. I forbindelse med fjernundervisningen handlede det fx om den særlige forpligtelse til at være opmærksom på børn og unges trivsel på en proaktiv måde, fordi der ved fjernundervisningen var en anden fysisk afstand end ellers. Derudover var der i forbindelse med nedlukningerne et særligt fokus på at undtage sårbare og udsatte børn og unge for nedlukning med afsæt i særlige sociale eller pædagogiske behov, således at der fortsat var et tilbud til disse grupper af børn og unge i skole og UngiAarhus.

Børn og unges fællesskaber i SFO og UngiAarhus

SFO er det fritidspædagogiske tilbud til børn i 0.-3. klasse og med mulighed for 7. klasse for elever i specialtilbud. Alle folkeskoler i Aarhus Kommune har en SFO, undtagen en enkelt heldagsskole. I SFO lægges vægt på at understøtte børnenes personlige, sociale og kulturelle udvikling. Gennem deltagelse i SFO får børnene mulighed for at blive til i fællesskab med andre. Børnene får erfaringer med at bidrage til egen og andres trivsel, og SFO'en er ramme for børnenes demokratiske dannelse med fokus på deltagelse, fællesskab og lokalt udsyn. SFO indgår i skolens samlede virksomhed med en fritidspædagogisk vinkel med henblik på at skabe sammenhæng og helhed i børnenes skoleliv.

UngiAarhus (Fritids- og ungdomsskoleområdet) er i Aarhus Kommune det fritidspædagogiske tilbud for alle børn og unge fra 4. klasse til 18 år. Børn og unge med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse kan benytte fritids- og ungdomsskoleområdets tilbud op til 21 år. Tilbuddene i UngiAarhus er organiseret under fem distrikter, som ledes af en fritids- og ungdomsskoleleder (FU-leder).

I perioden 2020-2021 har Børn og Unge i tæt samarbejde med UngiAarhus og repræsentanter fra skolerne, interessenter fra området og ikke med inddragelse af børnene og de unge, udarbejdet den fritidspædagogisk vision for SFO og UngiAarhus (se tekstboks).

Fælles fritidspædagogiske vision for SFO og UngiAarhus

Med vedtagelsen af [den fælles fritidspædagogiske vision](#) har Byrådet i 2021 sat retningen for det samlede fritidspædagogiske felt i Børn og Unge i Aarhus Kommune. Visionen understreger fritidspædagogikkens særlige værdi i børn og unges liv og giver fælles retning på tværs af SFO og UngiAarhus

Den fritidspædagogiske vision indeholder en fælles vision, der går på tværs af SFO og UngiAarhus, og en målrettet vision for de to områder. Hver af disse er suppleret af en række handlingsinitiativer, som skal medvirke til, at visionen kommer til at leve i praksis og for børnene og de unge.

Den fælles fritidspædagogiske vision fremmer fritidstilbud, hvor alle børn og unge:

- deltager i udviklende, mangfoldige og forpligtende fællesskaber med andre børn og unge
- er aktive medskabere af deres fritid og får mod og støtte til at være aktører i eget liv
- får passende støtte fra engagerede og nærværende voksne
- motiveres til fysisk bevægelse og aktivitet
- bliver mødt med et helhedssyn med fokus på mening og sammenhæng
- igennem leg og ved at øve sig udvikler sig og bliver i stand til at mestre eget liv
- bliver til nogen og til noget.

Sådan bidrager SFO

Sammen med skolens undervisningsdel arbejder SFO'en for at skabe de bedste betingelser for, at alle børn oplever mestring af eget liv, gode fællesskaber og demokratisk dannelse. Disse er pejlemærker for det pædagogiske arbejde i SFO'en. Vejen til trivsel, udvikling, fællesskaber og demokratisk dannelse er belagt med samvær, leg og aktiviteter, både børneinitierede og voksenorganiserede. Der er hele tiden vægt på at skabe mening hos barnet. Fællesskaberne opstår omkring et fælles udgangspunkt – en vild eller fantasifuld leg, et kreativt projekt eller et selvopfundet spil. SFO'en giver dermed andre oplevelser og muligheder for mestring end skolens undervisning.

Læs visionen for SFO [her](#).

Sådan bidrager UngiAarhus

UngiAarhus bidrager til, at alle børn og unge har mulighed for at deltage i fællesskaber med andre børn og unge samt påvirker og bidrager til at udvikle disse fællesskaber. I UngiAarhus oplever børn og unge medborgerskab og handlekraft i praksis, når de kobler viden med handling i afprøvende aktiviteter igennem kreative og konkrete projekter og eksperimenterende løsninger.

UngiAarhus tilbyder børn og unge inspirerende og eksperimenterende fritids- og undervisningsmiljøer hvor børn og unge bliver klogere på sig selv ved at bruge deres mulighed for medbestemmelse og selvbestemmelse og ved samtidig at få et bredere perspektiv på deres muligheder i forhold til uddannelse, interesser og fællesskaber. Dette sker i specifikke og alsidige aktiviteter, eksempelvis igennem fysisk bevægelse og aktivitet, hvor de oplever noget at se frem til eller nogen at se op til. Ligesom det sker i glæden ved at have ansvar for og betyde noget for andre. Herigennem motiveres børn og unge til aktivt at gøre noget med deres liv i et balanceret fokus mellem 'væren' og 'læren'. Gennem et attraktivt fritidstilbud for de mange, er det muligt for UngiAarhus at tilbyde børn og unge i udsatte positioner deltagelse i fællesskabet. Alle børn og unge skal i UngiAarhus opleve sig mødt i de livsomstændigheder, de står i. Udsatte og sårbare børn og unge skal i UngiAarhus opleve at få en hjælpende hånd og den støtte, de har brug for, så de også deltager i fællesskabet på egne præmisser.

Denne ambition ligger i visionen for UngiAarhus, der samtidig består af en række mere konkrete handlinger, der har til formål at understøtte arbejdet med visionen i praksis. De besluttede handlinger retter sig således mere konkret mod aktiviteterne i ungdomsskolen samt den fritids- og ungdomspædagogiske praksis i UngiAarhus.

Læs visionen for UngiAarhus [her](#).

Indskrivningstal i SFO og klubtilbuddene i UngiAarhus

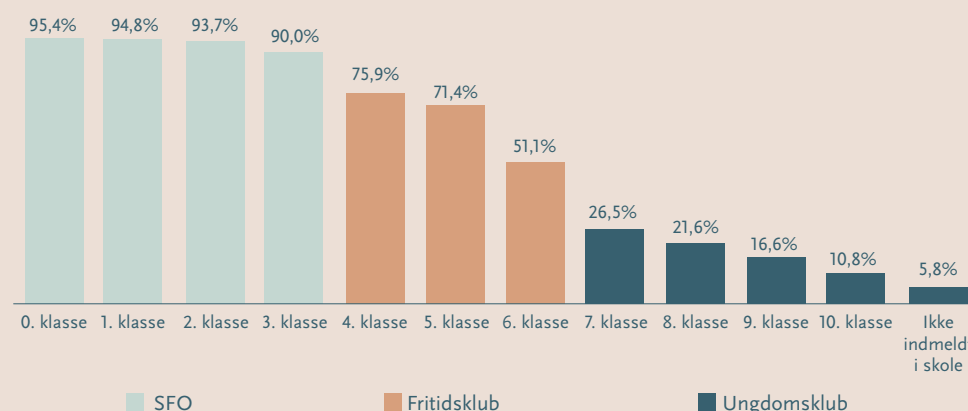
I relation til at skabe attraktive og sunde fællesskaber i fritidstilbuddene i SFO og klub har det betydning, at klubberne tiltrækker et bredt udsnit af børnene og de unge i skoledistriktet eller lokalområdet.

Der er pr. september 2021 indmeldt 10.976 børn i SFO og gennem de senere år har den samlede indskrivning i SFO ligget stabilt med ca. 93 % af børnene i den samlede målgruppe for SFO. Dette tal dækker dog over et mindre fald i indskrivningen i takt med børnenes øgede alder (se figur xx). En del heraf er naturligt, eftersom pasningsbehovet falder med alderen. Lokalt gennemføres dog indsatser for også at opretholde en høj andel af indskrivning i SFO for de ældste børn i 3. klasse.

Der er pr. september 2021 indskrevet i alt 6.775 børn i fritidsklub i UngiAarhus, hvilket svarer til 61 % af alle børn i 4.-6. klasse. Dette gennemsnitlige medlemstal i fritidsklub er stabilt de seneste fem år med en pæn stigning til 66% i 2021/22. Andelen af børn og unge der er medlem af fritidsklub, falder i højere grad end SFO-området i takt med, at børnene bliver ældre, særligt på 6. klassetrin (se figur 1).

Der er pr. september 2021 indskrevet i alt 2.734 unge i ungdomsklub, hvilket svarer til en andel på 15 % af unge i aldersgruppen fra 7. klasse til 18 år. Der er de seneste par år registreret et mindre fald i antallet af medlemmer i ungdomsklub fra 3.119 (18%) i 2017/18. Som det fremgår af figuren nedenfor ses et betydeligt fald i andelen medlemmer i ungdomsklub fra 7.-10. klassetrin.

Figur 2. Andel elever indmeldt i fritidstilbud i skoleåret 2021/22 – fordelt på klassetrin

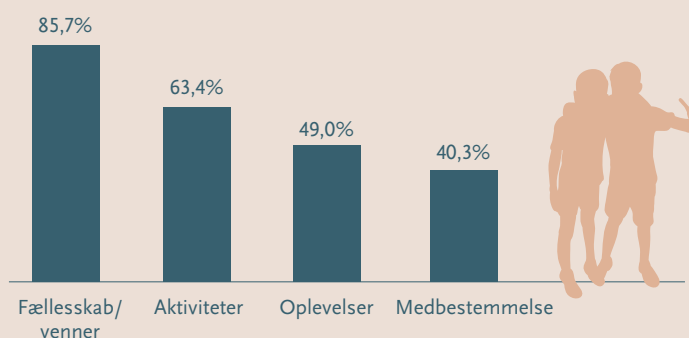
Som en del af byrådets vedtagelse af den fritidspædagogiske vision, er det besluttet, at UngiAarhus skal arbejde på, at flere børn og unge benytter sig af klubtilbuddene. Det skal ske indenfor rammerne af den faglige nyorientering for UngiAarhus, der er besluttet med visionen for UngiAarhus. Der er besluttet et særligt fokus på at styrke medlemstallet i ungdomsklub. Fx med at afprøve mere fleksible indskrivningsformer i ungdomsklub.

I relation til indskrivningstallene i fritidsklub og ungdomsklub er det samtidig vigtigt at være opmærksom på, at klubben som enhed kun er en del af det samlede tilbud, som fritids- og ungdomsskoleområdet (UngiAarhus) tilbyder og udvikler for at være relevant og vedkommende for de unge. I UngiAarhus' samlede tilbud til unge indgår også åbne og matrikelløse aktiviteter. Vigtigt ift. indskrivningstallene på klubområdet er også, at de ikke viser hvor meget børnene og de unge kommer i tilbuddene, da der ikke er fremmøderegistrering som man fx har på dagtilbudsområdet.

Børnene og de unges oplevede værdi af klubtilbuddene

Børnene og de unges svar på klubtrivselsmålingen i Aarhus Kommune viser, at 85,7 % kommer i klubben for fællesskabets skyld og for at være sammen med deres venner. Det er særligt på de mellemste klassetrin, at børnene svarer, at fællesskabet og vennerne betyder mest for, om de kommer i klubben, men gennemgående er fællesskabet det, som betyder mest for deltagelse i klubtilbuddet.

Figur 3. Hvad har betydning for, at du kommer i klubben? (2021/22)

Klubtrivselsmålingen 2021/22 viser, at 98,1 % af de børn og unge, der kommer i klub, har en eller flere gode venner i klubben. 64,3% af dem, der går i klub, har fået nye venner i løbet af den tid, de har tilbragt i klubben. Tidligere analyser i Børn og Unge underbygger dette, idet der kan vises en tendens til at børn og unge, der oplever mobning i skolen, oplever at få nye venner i klubben.

Ungdomsskolens læringsmiljøer

Fritidsundervisningen i ungdomsskolen er en vigtig del af det samlede fritidstilbud for unge i Aarhus fra 7 klasse (14 år). Ungdomsskolen er som udgangspunkt et betalings frit tilbud, der tilbyder en bred vifte af tilbud. Ungdomsskolen udbyder fx valgfag i sprog og madlavning, valgfag på gymnasier og "masterclasses", dronehold, musikstarter-camps på tværs af byen og håndholdte indsatser for dem, der har brug for noget individuelt.

Fælles for aktiviteterne i ungdomsskolen er, at der er fokus på at tilbyde alternative læringsmiljøer, hvilket kan gøres i samarbejde med eksterne parter som ungdomsuddannelserne, frivillige og byens kulturinstitutioner. Fritids- og ungdomsskolen har således en bred og nuanceret vifte af tilbud og muligheder til de unge i Aarhus.

I alt 6.925 unge benyttede sig af ungdomsskolen i 2020/21 fordelt på 252 forskellige typer af hold/forløb. Der er tale om et mindre fald fra tidligere år, både ift. antal hold og deltagere, dette skyldes i særdeleshed aflysninger pga. COVID-19. I nedstående tabel ses en oversigt over de forskellige typer af aktiviteter og hold der er gennemført.

Tabel 2. Aktiviteter i ungdomsskolen (skoleåret 2020/21)

Aktiviteter	Antal deltagere	Antal hold
Almindelig undervisning m.m. i fritidsundervisning		
Boglige fag	825	52
Kreative, musiske, håndværksfag og it og medier	960	82
Samfund, kultur og menneske	3.966	36
Sport og fritidsliv	754	53
Særlig tilrettelagt undervisning ift. DSA	112	5
<i>Almen undervisning m. m. i alt</i>	6.617	228
Øvrige aktiviteter		
Knallert og færdselslære	151	13
Vejledningsforløb og særlige forløb for 15-17-årige	157	11
<i>Øvrige aktiviteter i alt</i>	308	24
Aktiviteter i ungdomsskolen i alt	6.925	252

Kilde: Ungdomsskolestatistikken 2020/21

6.925 unge

benyttede sig af ungdomsskolen i 2020/21 fordelt på 252 forskellige typer af hold/forløb

Inkluderende fællesskaber for børn og unge på fritidsområdet i SFO og UngiAarhus

Inklusion af sårbare og udsatte børn og unge i de almene fællesskaber udgør en kerneopgave for fritids- og ungdomsskoleområdet i Aarhus Kommune. Dette arbejde har forebyggelsesstrategien som sit grundlag. Det fritidspædagogiske arbejde tager afsæt i at styrke de beskyttende faktorer omkring barnet eller den unge, herunder venskaber, uddannelse, familie og medborgerskab. Samtidig skal risikofaktorerne som faglige vanskeligheder eller negative sociale forhold mindskes. Fravær i skolen kan være en indikator for, at barnet eller den unge mistrives.

Her er det fritids- og ungdomsskoleområdet opgave at se bag om fraværet og arbejde med årsagerne hertil. Måske er barnet eller den unge fagligt udfordret, eller måske har han eller hun svært ved at indgå i fællesskaber. Barnet eller den unge kan også være udfordret på sin kapacitet til at reflektere og have omtanke for konsekvensen af sine handlinger eller have svært ved at mærke efter og give udtryk for, hvad han eller hun har brug for.

På fritids- og ungdomsskoleområdet i Aarhus løses også specialpædagogiske opgaver i forhold til brugere med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne med henblik på at kunne give alle børn og unge det tilbud, de har brug for, og samtidig skabe, fastholde og udvikle det fritidspædagogiske faglige afsæt.

Det er vanskeligt på baggrund af tilgængelige data at vurdere, i hvilken grad fritids- og ungdomsskolen lykkes med at inkludere sårbare børn og unge i fællesskabet. I arbejdet med at inkludere sårbare børn og unge har UngiAarhus både fokus på at inkludere i fritidstilbuddene, men også at understøtte skolerne i inkludere børn og unge i skoletilbuddet.

Partnerskabsaftalerne mellem skolerne og fritids- og ungdomsskoleområdet udgør her en formaliseret ramme for det gensidigt forpligtende samarbejde mellem skolerne og fritids- og ungdomsskolen. Der er herudover i høj grad tale om en samarbejdsopgave som bl.a. går på tværs af Børn og Unge og Sociale forhold og Beskæftigelse, når Aarhus Kommune skal lykkes med det forebyggende arbejde.

Der er tværs af distrikterne i UngiAarhus en lang række eksempler på samarbejde mellem UngiAarhus og skolerne om konkrete elever eller grupper af elever. Sammenfattende for disse tilbud er, at de iværksættes for børn og unge, der ikke trives eller kan deltage i det almene skoletilbud. Fælles for tilbuddene er også at UngiAarhus gennemfører tilbuddene i samarbejde med andre, fx skolerne, PPR, UU, Familiecenteret og erhvervslivet udover de unge og forældrene. Erfaringen med disse tilbud er, at UngiAarhus med den fritidspædagogiske tilgang og andre fysiske rammer kan gøre en forskel. UngiAarhus er derfor som en del af arbejde med den fritidspædagogiske vision ved at afdække- og udvikle en fælles forståelsesramme for disse ”mellemløber” på tværs af UngiAarhus.

På næste side er beskrevet en række konkrete eksempler på tilbud der gennemføres i dag i et samarbejde mellem skolerne og UngiAarhus. Skolevægring igennem længere tid er en af de hyppigste årsager til, at unge i en periode deltager i UngiAarhus' læringsarenaer i skoletiden. Fælles for tilbuddene er således et stort fokus på, at de unge oplever egen-progression.

1

Praksisskolen: Er et alternativt skoletilbud under Ungdomsskolen for unge, der profiterer af en mere praksisorienteret tilgang til læring. Der arbejdes her med konkrete og skabende projekter, hvor de unge ex. igennem byggeprojekter, motorlære, makerspace, mad og sundhed, stifter bekendtskab og afprøver andre fagområder end dem de møder i grundskolen. Der arbejdes med det hele menneske, med ungdomslivet og parathed og mod og lyst til at turde at tage livet og uddannelse på sig. De unge kan gå i Praksisskolen så længe det giver mening i forhold til den individuelle handleplan.

2

Klubskolen: Et anderledes skoletilbud til elever der har brug for et arenaskifte. Her kan de finde læringsgnisten og lysten til at gå i skole. Et midlertidigt eller længerevarende tilbud med special- og socialpædagogisk undervisning der styrker elevens personlige, sociale og faglige forudsætninger for at genvinde troen på egne evner og lysten til lære igen. Klubskolen er et tilbud der hjælper eleven videre til næste skoletilbud. Der kan gå alt fra 1-18 måneder. Indskrivning sker i samarbejde med distriktsskolen og PPR.

4

Individuelle indsatser for sårbare elever i klubben: Udgangspunkt for dette tilbud i særligt udadreagerende elever, hvor der iværksættes forløb i klubbens rammer. UngiAarhus arbejder her med udvikling af sociale kompetencer med henblik på bedre trivsel og læring i skoleregi. Indsatsen kører parallelt med skoledelen. Målgruppen er unge som skolen mener har gavn af forløbet, men typisk elever der er visiteret til specialklasse. Forløbet varierer fra 1-2 formiddage om ugen, til op til 15 timer om ugen, alt afhængigt af behov og kan vare fra et par måneder til et halvt år.

3

Mellemrummet: Mellemrummet er et tilbud "mellem" ét og noget andet – en form for personligt og fagligt pusterum til i fællesskab med fagpersoner at kunne kigge ind i fremtiden og blive i stand til at træffe gode og sommetider nødvendige valg. Mellemrummet er en forholdsvis vidtgående indsats ift. at få genstartet sin skolegang, hvor den unge som udgangspunkt møder dagligt og altså tages helt ud af egen klasse. Målgruppen er sårbare unge, der har behov for et "mellemrum" eller et "pusterum" fra den traditionelle skolegang.

5

Forløb for pigegruppe med udfordringer i 4. klasse: UngiAarhus samarbejder med skolen om et forløb med pigegruppen, som i første omgang omhandlede en dag om ugen her i klubben. Efterfølgende er samarbejdet omkring mindfulness i spisefrikvarteret for pigerne. I pigegruppen var det en udfordring, at pigerne havde svært ved at løse konflikter/uoverensstemmelser, da det både påvirkede deres egen- og andres dag i negativ retning. Fokus på forløbet er at udvikle pigernes robusthed og refleksion, hvor pigerne får redskaber til at klare udfordringerne på en mere konstruktiv måde. Der er gennem forløbet set en positiv udvikling og en god fælles forståelse, som der kan trækkes på når problemerne opstår.

Analyse af bredere børnefællesskaber på almenområdet, specialområdet og PPR

Aarhus Byråd har med vedtagelsen af budgettet for 2022 besluttet, at der skal igangsættes en analyse, som har til formål at skabe et velunderbygget afsæt for at pege på løsningsmuligheder i forhold til,

- hvordan flere børn kan indgå og trives i de bredere børnefællesskaber i folkeskolen, dagtilbud og fritidstilbuddene i UngiAarhus
- hvordan børnene, som går i et specialtilbud, opnår højere læring og trivsel
- hvordan PPR bedst muligt understøtter arbejdet med både de bredere børnefællesskaber i det almene tilbud og individuelle tilbud.

Analysen skal være færdig i sommeren 2022. Baggrunden for analysen er, at der er en stigende gruppe af børn og unge som af forskellige årsager i en kortere eller længere periode, befinder sig i en sårbar position og derfor har brug for en særlig tilrettelagt indsats. Dette er en tendens som også ses på landsplan, hvor andelen af elever i specialpædagogiske tilbud i en årrække har været stigende.

Motivationen for at igangsætte analysen omhandler også de økonomiske konsekvenser af et stigende antal børn og unge med specialpædagogiske behov. Fra 2016 til 2021 er de samlede årlige udgifter til specialområdet steget med fra 360 mio. kr. til 444 mio. kr. I samme periode har byrådet i forbindelse med budgetforlig øget budgetterne til specialundervisning og mellemformer med ca. 40 mio. kr. årligt, ligesom der er tilført midler fra finansloven mv. De øvrige merudgifter er taget fra almenområdet. I 2021 har skolerne skullet egenfinansiere merudgifterne til specialundervisning på ca. 50 mio. Samme tendens vurderes at fortsætte i 2022 og følgende år.

Når flere børn og unge får tilbudt en plads i et specialiseret tilbud, medfører det ikke blot stigende udgifter til det specialpædagogiske område. Det har også afledte konsekvenser for almenområdet, som får stigende udgifter til finansiering af specialundervisningstilbuddene. Derudover medfører det stigende træk på PPR samt ventetider på PPR's indsatser.

Analysen af bredere børnefællesskaber på almenområdet, specialområdet og PPR falder i to dele. Første del er en afdækning af data og indsigter fra praksis om, hvordan dagtilbud, skoler, fritidstilbud og PPR arbejder for at sikre bredere børnefællesskaber. Denne blev gennemført i vinteren 2021/22.

Afdækningen af viden og indsigter fra praksis viser bl.a. følgende:

- Dagtilbud og skoler oplever en stor stigning af børn i udfordringer, som ikke trives, og de oplever samtidig at børnenes udfordringer bliver stadig mere komplekse. Det presser forældre, dagtilbud, skoler, fritidstilbud og PPR.
- Der er sket en stigning i antallet af henvendelser til PPR. Det ses blandt andet ved, at det samlede antal indstillinger til pædagogisk-psykologisk vurdering (PPV) er steget med 32 procent fra 2016 til 2021, mens antallet af børn i specialtilbud er stedet med 35 procent, samtidig med at børnetallet stort set har været konstant. Denne stigning afspejles dog ikke i budgetterne til specialområdet, der reguleres med det almindelige børnetal, som stort set har været konstant.
- For børn og forældre betyder det længere ventetider i læringsmiljøer, som ikke fremmer trivslen for børnene. For mange børn opleves det, at det medfører det en forværring af deres udfordringer.

Stigningen i antallet af indstillinger til PPR fra dagtilbud og skoler og deraf følgende opgavepres bidrager til, at der er et forstærket fokus på individrettede indsatser fremfor indsatser rettet mod fællesskabet.

Forældre, dagtilbudsledere, skoleledere og PPR peger på, at de pædagogiske medarbejderes kompetencer til at arbejde med børn i udfordringer med fordel kan styrkes.

Flere forældre oplever desuden, at det tværgående samarbejde omkring deres barn er fragmenteret og præget af silotænkning, og at udfordringer i at koordinere arbejdsgange, procedurer internt betyder, at de inddragede forældre ikke oplever sammenhæng i indsatsen omkring deres barn. Forældre føler sig ofte nødsaget til at påtage sig en tovholderrolle for at sikre fortsat fremdrift i deres barns sag.

Analysen har også til formål at vise en række mulighedsrum for det fremadrettede arbejde, med gode eksempler på, hvordan dagtilbud, skoler og fritidstilbud arbejder med at styrke arbejdet med stærke og velfungerende børnefællesskaber, blandt andet arbejdet med mellemformer. Anden del af analysen vil fokusere på opstilling af løsningsmuligheder med afsæt i indsigterne fra praksis. Herefter følger budgetprocessen med efterfølgende udarbejdelse af konkrete handleplaner, som afspejler forligspartiernes beslutninger, mens udarbejdelse af handleplan og forandringsteori følger efter budgetforhandlingerne i efteråret 2022.

1.4 De pædagogiske rammer for et godt læringsmiljø

En god og stimulerende undervisning i skolen er kendetegnet ved, at børnene og de unge får passende udfordringer både fagligt, socialt og personligt.

Det sker, når eleverne møder en varieret undervisning og varierede pædagogiske aktiviteter, hvor de får mulighed for at indtage en aktiv rolle og oplever, at deres egne initiativer og ideer værdsættes. Det er samtidig vigtigt, at deres læreproces understøttes gennem tydelige rammer og mål for undervisningen og de pædagogiske aktiviteter. I skolen tales om "læringssynet", forstået som de professionelle forestillinger om, hvilket læringsmiljø eleverne skal møde.

Det, at de unge "stemmer med fødderne" inden for fritids- og ungdomsskolen, har betydning for relationen mellem børnene, de unge og personalet. Det er således afgørende, at ansatte, aktiviteter, fysiske rum etc. kan gøre sig gældende og er relevante for børnene og de unge. Det er med dette afsæt, at personalets kompetencer til at arbejde med relationerne med børnene og de unge bliver afgørende. For hvis man ikke som voksen er relevant for barnet eller den unge, kan man ikke komme til at udføre sit pædagogiske arbejde.

De pædagogiske rammer for læringsmiljøet i folkeskolen

Danmarks Evalueringsinstitut har i den tidligere nævnte undersøgelse på skoleområdet afdækket, hvad der ifølge eleverne kendetegner motiverende undervisning. Elevernes beskrivelse af motiverende og lærerig undervisning indeholder de samme elementer, som forskningen definerer som god undervisning og god klasseledelse.

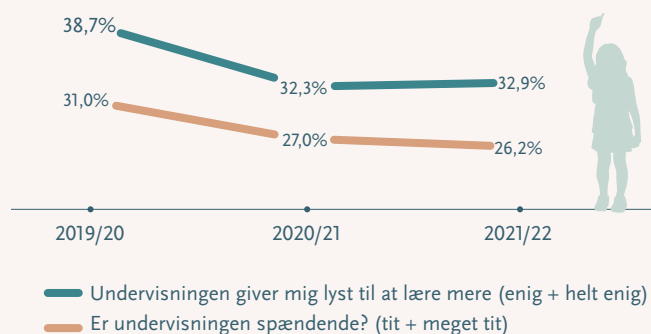
Overordnet giver eleverne i undersøgelsen udtryk for, at det har stor betydning for deres skoledag og tilgang til undervisningen, om de oplever at være en del af et godt og trygt læringsmiljø. Ud over relationerne mellem eleverne (som er behandlet ovenfor) fremhæver eleverne relationerne til lærerne og muligheden for at koncentrere sig i undervisningen.

Motiverende undervisning i folkeskolen – med særligt blik på udskolingen

Eleverne i undersøgelsen fra Danmarks Evalueringsinstitut fremhæver muligheden for at være aktiv og involveret i undervisningen som et motiverende element. De peger også på, at de motiveres af at blive udfordret på et passende fagligt niveau.

I den nationale trivselsmåling svarer eleverne i 4.-9. klasse på flere spørgsmål om deres oplevelse af undervisningen. Over de seneste tre skoleår har der været et fald i andelen af elever, som er 'enig' eller 'helt enig' i, at undervisningen giver dem lyst til at lære mere, fra 38,7 % i 2019/20 til 32,9 % i 2021/22. Der har samtidig været et fald i andelen af elever, der er 'enig' eller 'helt enig' i, at undervisningen er spændende, fra 31,0 % i 2019/20 til 26,2 % i 2021/22.

Figur 4. Elevernes oplevelse af motiverende undervisning (2021/22)

Trivselsmålingen viser samtidig, at en større andel af eleverne på mellemtrinnet (35,5 %) end i udkolingen (29,9 %) er enige i, at undervisningen giver dem lyst til at lære mere, og at en større andel på mellemtrinnet (30,5 %) end i udkolingen (21,2 %) tit oplever, at undervisningen er spændende. Denne tendens til faldende motivation i udkolingen er også behandlet i tidligere kvalitetsrapporter fra Børn og Unge, og der ses samme tendens på landsplan.

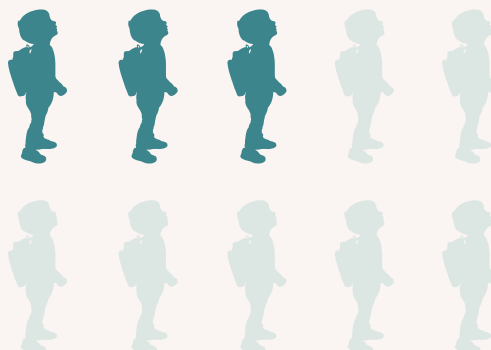
Tidligere analyser i Børn og Unges kvalitetsopfølgning viser en sammenhæng mellem elevernes generelle trivsel og deres svar på, om undervisningen er motiverende. Jo bedre man trives i sin klasse, desto mere enig er man også i, at undervisningen giver lyst til at lære mere. Blandt elever, der 'meget tit' er glade for deres klasse, er omkring 8 ud af 10 elever samtidig enige i, at undervisningen giver lyst til at lære mere. For de elever, der derimod 'aldrig' er glade for klassen, synes kun omkring 2 ud af 10 elever at undervisningen giver lyst til at lære mere. Det samme er tilfældet i relation til mobning, hvor sandsynligheden for, at man svarer, at undervisningen *ikke* giver lyst til at lære mere, stiger betydeligt, hvis man oplever mobning.

Elevernes svar i den nationale trivselsmåling peger overordnet på, at der er en sammenhæng mellem generel social trivsel i klassen, oplevelsen af læringsmiljøer og faglig udvikling. At være en positiv del af fællesskabet er med andre ord meget vigtigt for børn og unges læring og udvikling.

29,9%

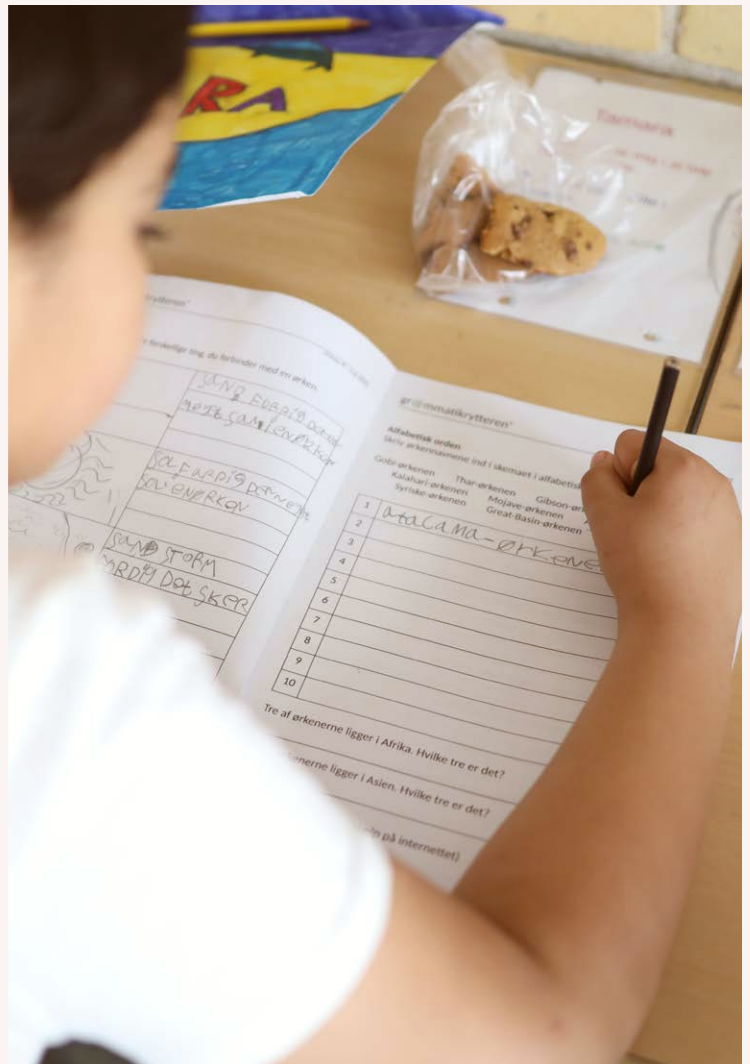
af eleverne i udkolingen er enige i, at undervisningen giver dem lyst til at lære mere

Den nationale trivselsmåling på skoleområdet i Aarhus i 2021/22

Indblik i læringsamtalerne 2021: Frederiksbjerg Skoles fokus på elevernes lyst til at lære mere

Skolens ledelsesteam har inden samtalen besluttet at fokusere på temaet om Læringsmiljøer – med et konkret fokus på at løfte elevernes motivation og lyst til læring. Det vurderes på samtalen, at man har brug for et større vidensgrundlag. Formålet hermed er at blive klogere på de antagelser de professionelle har om elevernes læringslyst. Det besluttes derfor at arbejde videre med data i Grafisk LIS samt at gennemføre elevinterviews for at indhente elevernes perspektiver på hvad der påvirker deres lyst til læring. Ledelsen udarbejder efter mødet en spørgeguide til børnene med få, gode spørgsmål til et par elever fra hver klasse.

Ledelsesteamet præsenterede på 2. samtale processen bag de gennemførte elevinterviews, hvor der var svar fra henholdsvis indskoling, mellemtrin og udskoling. Elevernes svar er sammenskrevet og fremsendt som kvalitative data til den 2. lærings samtale. Det besluttes på samtalen at arbejde dybere ned i de indsamlede data og undersøge hvorfor eleverne svarer som de gør i forhold til om undervisningen giver dem lyst til at lære mere. Det besluttes, at fokuseres på udvalgte klasser og årgange, hvor skoleledelsen deltager i dialogen med eleverne.

Opfølgning på byrådets beslutning om erhvervspraktik til alle elever i folkeskolens ældste klasser

Byrådet besluttede i 2019, at alle elever i Aarhus Kommunes ældste folkeskoleklasser skal tilbydes erhvervspraktik. Erhvervspraktikken giver eleverne kendskab til arbejdsmarkedet. På den måde får unge indsigt i hvordan en arbejdsplads fungerer og hvilke forskellige arbejdsfunktioner og uddannelsesbaggrunde, der er på virksomhederne. Erhvervspraktikken bidrager også til at skabe variation i skoledagen og styrker skolens praksisfaglighed. Samlet set skal det øge bredden i unges uddannelses- og jobperspektiv og skabe motivation og nye perspektiver på fremtidigt job og uddannelse hos de unge.

Fra skoleåret 2021/2022 har skolerne arbejdet med at tilbyde erhvervspraktik i udskoling. Aarhus Kommunes Erhvervsplaymaker blev ansat i november 2021 for bl.a. at samarbejde med skoler og virksomheder om at understøtte, udvikle og kvalificere det obligatoriske tilbud om erhvervspraktik. De foreløbige erfaringer viser, at både elever, skoler og virksomheder har overvejende positive erfaringer med erhvervspraktikken, samtidig med at der er udviklingsmuligheder.

Eleverne giver udtryk for, at det er lærerigt at være i erhvervspraktik. De unge oplever at få et godt indblik i, hvad man laver på praktikstedet, og hvordan det er, at arbejde der. For nogle unge har det givet mod på- og tilbud om fritidsjobs.

Skolerne oplever, at erhvervspraktikken rummer mange pædagogiske kvaliteter og muligheder. Samtidig peger en del skoler på, at de har behov øget understøttelse for at løse opgaven. Dette gælder både i forhold til det praktiske, fx med at finde praktikpladser, og i forhold til at indfri erhvervspraktikkens pædagogiske potentiale.

Virksomhederne har været glade for praktikanterne og tager gerne imod praktikanter igen. Men flere virksomheder peger ligeledes på at de har brug for at afklare skolernes forventninger til erhvervspraktikken, samt at det kan være svært at tilrettelægge et godt praktikforløb.

Skolerne har grebet opgaven med erhvervspraktik forskelligt an efter, hvad man lokalt tænker giver bedst mening i det lokalområde man er en del af.

Sådan har Frederiksbjerg skole arbejdet med erhvervspraktik

Inden sommerferien i 7. klasse blev eleverne introduceret for erhvervspraktikken og efter sommerferien på skoleårets første forældremøde for 8. klasse blev erhvervspraktikken præsenteret for forældrene. De blev opfordret til at byde ind med praktikpladser – og gerne til andre elever end deres eget barn. I hver klasse blev der lavet en praktikbank, som klasselærerne var tovholdere for. Klasselærerne koordinerede også på tværs af klasserne og sørgede for at bytte og tilbyde praktikpladser, så alle elever kom afsted i praktik. Eleverne fik tid i undervisningen til at skrive ansøgninger og selv være opsøgende på praktikmuligheder. Gennem hele forløbet var der særlig fokus på at erhvervspraktikken skulle være et læringsrum og en mulighed for at få kendskab til arbejdslivet.

Sådan har Lystrup og Elsted skole arbejdet med erhvervspraktik

I skolernes lokalområde ligger et mangfoldigt erhvervsliv, som giver nogle gode muligheder. I samarbejde med Erhverv Lystrup og Officelab har skolerne arrangeret en videns- og vækst dag i september, hvor eleverne i 8. klasse og deres lærere i bus kører rundt til de lokale virksomheder. Her få de præsenteret forskellige virksomheder, hører noget om hvad de laver og hvem der er ansat i virksomhederne. Denne videns- og vækst dag fungerer som en opstart på elevernes arbejde med at finde en praktikplads – mødet med virksomhederne giver både ideer til mulige praktiksteder og gør det nemmere for eleverne at ”turde” kontakte en virksomhed.

En styrket og koordineret indsats for flere unge i erhvervsuddannelse

Byrådet har med budget 2021 igangsat en styrket og koordineret indsats i arbejdet med, at flere unge vælger en erhvervsuddannelse. Den byrådsvedtagne indsats skal understøtte et paradigmeskifte, hvor samarbejde om skolens undervisning både giver børn og unge bredere indsigt i arbejdsliv og uddannelses- og karrieremuligheder, og bidrager til bedre balance mellem en boglig og praktisk skoledag.

Gennem aktiviteter som forlagt undervisning i skolens fag, virksomhedsbesøg, erhvervspraktik osv. kan eleverne undersøge, erfare og opleve den omverden, de er en del af. De kan opnå læring i fagene ved at arbejde med autentiske problemstillinger og bruge skolens fag i virkeligheden, og denne type undervisning kan samtidig åbne for udforskning af uddannelser og arbejdsliv, der gør den enkelte klogere på egne styrker, interesser og drømme. Med denne tilgang bliver opgaven med at udvide børn og unges horisonter og deres viden om muligheder en fælles opgave for folkeskoler, erhvervsuddannelser og virksomheder

Det er en del af den byrådsbeslutede indsats, at erhvervsuddannelserne og Aarhus Kommune sammen skal udvikle et samarbejde gennem folkeskoleforløbet om undervisning i fagene, hvor børn og unge lærer på måder, der fremmer motivation og deltagelsesmuligheder for alle og samtidig understøtter fortrolighed med erhvervsuddannelserne og deres læringsmiljø, så disse uddannelser i højere grad end i dag opleves som en fortsættelse af folkeskolen.

En anden del af den byrådsbeslutede indsats handler om erhvervslivets rolle i at give børn og unge bredere indsigt i arbejdslivet, uddannelses- og karrieremuligheder. Som en del af denne indsats blev der i november 2021 ansat en erhvervsplaymaker, der har til opgave at udvikle, understøtte og styrke samarbejdet mellem folkeskoler og erhvervslivet (både private og offentlige virksomheder og arbejdspladser). I denne sammenhæng er der fokus på at opbygge et netværk af virksomheder og offentlige arbejdspladser, der ønsker at samarbejde med skolerne omkring erhvervspraktik, virksomhedsbesøg, virksomhedsopgaver eller -forløb, samt gøre det nemt at samarbejde med skolerne.

Ligeledes er der fokus på at understøtte og gøre det nemt for skolerne at arbejde både med erhvervspraktikken og med øvrige skole-virksomhedsaktiviteter. Her er der særligt fokus på at etablere en fælles kommunal praktikbank, samt lave aftaler om aktiviteter, der giver mulighed for at 'mærke' uddannelser, fag og brancher med særlig fokus på de faglærte uddannelser.

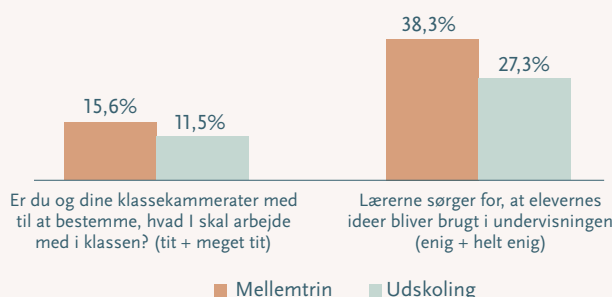
Elevernes oplevelse af medbestemmelse i folkeskolen

Eleverne i undersøgelsen om elevernes oplevelse af skoledagen og undervisningen fra Danmarks Evalueringsinstitut peger desuden på, at det er vigtigt, at de føler sig set, hørt, involveret og taget alvorligt. Eleverne giver samtidig udtryk for, at det ikke altid er tilfældet. Børns og unges oplevelse af medbestemmelse er derfor også relevant i forhold til vurderingen af læringsmiljøet. I en undervisningssammenhæng er medbestemmelse med til at skabe ejerskab og motivation for egen læring.

Den nationale trivselsmåling på skoleområdet i Aarhus i 2021/22 viser, at 13,7 % af eleverne i 4.-9. klasse oplever, at de og deres kammerater 'tit' eller 'meget tit' er med til at bestemme, hvad de skal arbejde med i klassen. Det er et lille fald i forhold til skoleåret før, hvor andelen var 14,7 %. Elevernes oplevelse af medbestemmelse er højere på mellemtrinnet (15,6 %) end i udskoling (11,5 %).

Samme tendens ses i forhold til, om eleverne oplever, at deres ideer bliver brugt i undervisningen. 38,3 % af eleverne på mellemtrinnet svarer, at de er 'enig' eller 'helt enig' i dette udsagn, mens det tilsvarende kun gælder for 27,3 % af eleverne i udskoling. Ser vi på tværs af mellemtrin og udskoling er andelen 33,2 %, hvilket er en tilbagegang i forhold til skoleåret før, hvor andelen var 35,5 %.

Figur 5. Elevernes oplevelse af medbestemmelse (2021/22)

Relationen mellem lærer og elever i folkeskolen

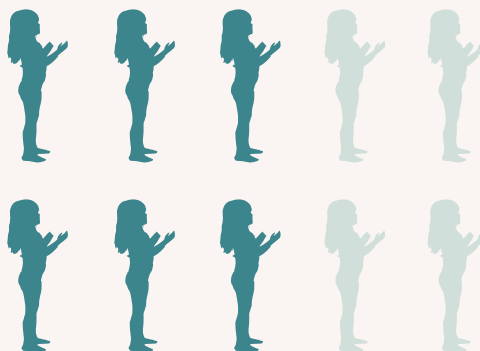
Undersøgelsen fra EVA viser, at elevernes relationer til lærerne er meget vigtige for deres oplevelse af læringsmiljøet og for deres engagement og lyst til at byde ind i undervisningen. Relationen mellem lærer og elev afhænger fx af, om den er præget af irettesættelser og dårlig stemning, eller om eleverne oplever at kunne komme til orde, at blive mødt med anerkendelse og at få hjælp af lærerne. Ifølge eleverne i undersøgelsen fra EVA er relationen god, når eleverne føler sig set, hørt, involveret og taget alvorligt. De giver samtidig udtryk for, at det ikke altid er tilfældet.

Elevernes svar i den nationale trivselsmåling i 2021/22 viser, at 67,5 % af eleverne i 4.-9. klasse er 'enig' eller 'helt enig' i, at lærerne er gode til at støtte og hjælpe dem, når de har behov for det. Det er en tilbagegang fra 68,3 % i det foregående skoleår. En større andel af eleverne på mellemtrinnet (72,2 %) end i udskoling (62,2 %) oplever god støtte og hjælp fra lærerne.

62,2%

af eleverne i udskolingen
oplever god støtte og hjælp
fra lærerne

Indblik i læringsamtalerne 2021: Skjoldhøjskolens fokus på styrket elevinddragelse

Fokus for 1. læringsamtale, der handler om læringsmiljøer er en højre grad af involvering af eleverne i undervisningen. Afsættet herfor er skolens elevtrivselsmåling, som indikerer, at eleverne mangler motivation, samt at eleverne ikke inddrages tilstrækkeligt i undervisningen. Det besluttes på læringsamtalen, at man gennem elevsamtaler vil have fokus på en stærkere demokratisering af skolens læringsmiljøer. Følgende næste skridt besluttes: 1) Dialog med personalet omkring data. 2) Invitation til proces der kan skabe en kursændring. 3) Implementering af elevinterviews, som det bærende element i skolens indsats. 4) Fokus på hvordan vi får elevperspektivet med (Danske Skoleelever). 5) Åbenhed og dialog med forældrene.

på 2. læringsamtale har ledertemaet sammen med hele personalegruppen formuleret et kodeks for gennemførelse af elevsamtalerne og der er fastsat tid i skemaerne til gennemførelse af elevsamtaler. Der er afsat tid til 3 faste møder i årgangsteamet om måneden. Der har været fokus mindsæt og sproget for det besluttede pædagogiske udviklingsfokus. Det har skolen bl.a. gjort gennem oplæg og drøftelser om Growth Mindset og positive forventninger. Som besluttet fokus på 2. samtale er, at skolens ledelse har fokus på at medvirke til at skabe udvikling og fremdrift i arbejdet med elevsamtaler. Der besluttes konkret fokus på:

- Systematikken: Ledelsen besøger og er deltagende i årgangsteams om tirsdagen.
- Årgangsteamkonferencer: Der giver tegn på hvor langt årgangsteamene er med elevsamtalerne

Opfølgning på ledermøder skal sikre, at man arbejder i samme retning og at ledelsen ved hvad der rører sig i de forskellige storteams. (derfor fast punkt på ledermøde).

Klasseledelse og ”ro i klassen”

At kunne koncentrere sig i et roligt miljø i undervisningen er også vigtigt for eleverne. I undersøgelsen fra EVA, giver eleverne udtryk for, at uro præger læringsmiljøet og er et stort problem i deres undervisning. Det går igen, at eleverne oplever uro i undervisningen, og at det kan være forstyrrende og ubehageligt at være i. Eleverne beskriver, at de finder det ubehageligt at deltage i en undervisning præget af uro, og nogle oplever gener som hovedpine, træthed og manglende koncentration som følge af uroen.

Elevernes svar i den nationale trivselsmåling i de aarhusianske folkeskoler i 2021/22 viser, at 46,2 % af eleverne oplever, at lærerne ’tit’ eller ’meget’ tit kan få skabt ro, hvis der er larm i klassen. Færre elever på mellemtrinnet (43 %) end i udskolingen (50 %) oplever, at lærerne hurtigt kan få skabt ro. Der er således et potentiale i forhold til at styrke klasseledelseskompetencerne. En relevant pointe fra ledernes drøftelser er dog også betydningen af at få forældrene på banen i denne sammenhæng.

Udsatte børn og unge har ofte brug for udvidet struktur, overblik og forudsigelighed i læringsmiljøet. Selv om disse elementer er velkendte i specialpædagogiske sammenhænge, er de også relevante på almenområdet – ingen børn tager skade af et læringsmiljø, der er let at afkode. Strukturen og forudsigeligheden i læringsmiljøet er dog en forudsætning for, at børn med særlige behov kan opleve sig som hørende til og bidragende ind i fællesskabet, og er dermed afgørende for inkluderende læringsmiljøer og gode pædagogiske rammer for alle børns læring og udvikling.

I Børn og Unge understøtter PPR’s udredninger og kompetenceudviklingstiltag de professionelle i at tilrettelægge inkluderende læringsmiljøer, der er tilpasset elevernes særlige behov, hvad enten det er i mindre fællesskaber som en specialklasse, en specialskole eller i større læringsmiljøer i almenområdet.

De pædagogiske rammer for læringsmiljøet på fritidsområdet i SFO og UngiAarhus

SFO spiller en vigtig rolle på skolerne i understøttelsen af læringsmiljøet både ind i undervisningen og på fritidsdelen som selvstændigt område. I henhold til folkeskoleloven skal byrådet beslutte mål- og indholdsbeskrivelsen for SFO. Mål- og indholdsbeskrivelsen udgør den overordnede ramme for det pædagogiske arbejde i SFO’erne. Byrådet har her lagt vægt på at sikre lokalt engagement og indflydelse. Derfor tjener mål- og indholdsbeskrivelsen som inspiration for skolebestyrelsens og SFO-forældrerådets beslutning om valg af temaer, samt ledelsens udmøntning heraf. Det betyder også, at de af byrådet opstillede temaer for indholdet i SFO’erne kan erstattes af andre lokale temaer og tilpasses de lokale forhold.

Byrådet har med den fritidspædagogiske vision vedtaget den faglige retning og vision for det samlede fritidspædagogiske felt i Aarhus og herunder for SFO og UngiAarhus.

FU-planen er opdateret i 2021 og vedtaget i forbindelse med den fritidspædagogiske vision. FU-planen udgør det fælles pædagogiske grundlag for fritids- og ungdomsskoleområdet i Aarhus og står på Jan Tønnesvangs vitaliseringspsykologiske perspektiv i form af vitaliseringsmodellen (Vital) og modellen for kvalificeret selvbestemmelse (KvaS) – tilsammen KvaS-Vital.

Med afsæt i den tænkning ses de fysiske og pædagogiske miljøer i UngiAarhus som vitaliseringsmiljøer for børnene og de unge, hvor den enkelte bliver mødt ud sine behov – det gælder eksempelvis at blive set som den, man er at høre til og at have passende udfordringer. Med Vital har fritids- og ungdomsskoleområdet fokus på de relationer og miljøer, der vitaliserer børnenes og de unges psykologiske behov. Med KvaS sættes der fokus på børnenes og de unges kompetenceudvikling og de betingelser, der har indvirkning på deres dannelse.

Dette pædagogiske grundlag har på fritids- og ungdomsskoleområdet skabt yderligere fokus på at etablere børne- og ungemiljøer, der giver børn og unge medbestemmelse og mulighed for at arbejde kompetencebaseret med deres udvikling af både faglige, sociale og personlige kompetencer.

47,6%

af klubmedlemmerne svarer, at de 'tit' eller 'meget tit' er med til at bestemme aktiviteter

I Klubtrivselsmålingen 2021/22 svarer 47,6 % af klubmedlemmerne, at de 'tit' eller 'meget tit' er med til at bestemme, hvad de og deres kammerater laver i klubben. 37,7 % svarer 'en gang imellem', mens de resterende 14,7 % synes, at de 'sjældent' eller 'aldrig' er med til at bestemme aktiviteter. Klubtrivselsmålingen peger også på, at 62,7 % af børnene og de unge er 'enig' eller 'helt enig' i, at der er en voksen i klubben, som de kan tale med om svære ting eller problemer. 10,0 % svarer modsat, at de er 'uenig' eller 'helt uenig' i, at der er en voksen i klubben, de kan diskutere eventuelle problemer med. Lidt flere i ungdomsklub (67,5 %) end i fritidsklub (61,4 %) oplever, der er en voksen i klubben, de kan tale om svære ting med. 71,5 % af de unge i ungdomsklub oplever desuden at have en voksen i klubben, som de kan tale med om deres planer for fremtiden.

67,5%

af de unge oplever, der er en voksen i klubben, de kan tale om svære ting med

Fritidsundervisning er ungdomsskolernes kerneopgave. Her er undervisning og læring kendetegnet ved at være lyststyret og ikke pensumstyret. Det betyder i praksis, at de unge har stor indflydelse på undervisningens indhold, form og mål. Det gør fritidsundervisningen til også at være en demokratisk øvebane for deltagerne. Ungdomsskolen i Aarhus løser således en vigtig opgave i at udbyde og gennemføre fleksible læringsforløb i både de unges fritid og i samarbejde med skoler og UU. Undervisningen kan også tilrettes meget fleksibelt, hvilket både viser sig i forhold til læringsforløbenes indhold og i forhold til de rammer, som læringen foregår inden for. Som tidligere nævnt var der i skoleåret 2020/21 i alt 6.925 deltagere i ungdomsskolens aktiviteter fordelt på 252 hold.

Indblik i læringsamtalerne 2021 i UngiAarhus distrikt syd

På første læringsamtale valgte UngiAarhus distrikt Syd at sætte fokus på 'Læringsmiljøer og ungeinvolvering' forstået som børn og unges muligheder og motivation for aktiv deltagelse i skabelse af fritidstilbuddet. Det blev besluttet, at man har behov for at yderligere viden om de unges oplevelse af deltagelsesmuligheder og besluttede, at der frem til næste læringsamtale skulle indsamles kvalitative data om børnenes og de unges blik herpå. Det blev også besluttet at man ledelsesmæssigt ville sikre rammerne for at understøtte medarbejderne i reflekterende dialoger om temaet.

Til anden læringsamtale var der gennemført surveys på 10 skoler i Syd, afprøvet et survey-koncept til ungdomsklubberne og de nye 4. klasser samt drøftet indhold en opfølgende kvalitativ undersøgelse. Herudover var der afholdt og faciliteret medarbejderseminar med fokus på børn og unges stemme. Der blev besluttet en målsætning om at styrke inddragelsen af børn og unge samt, at det pædagogiske personale har kompetencer til at facilitere inddragelsesprocesser med børn og unge. På samtalen var herudover fokus på, hvordan man ledelsesmæssigt kunne understøtte og arbejde med denne målsætning.

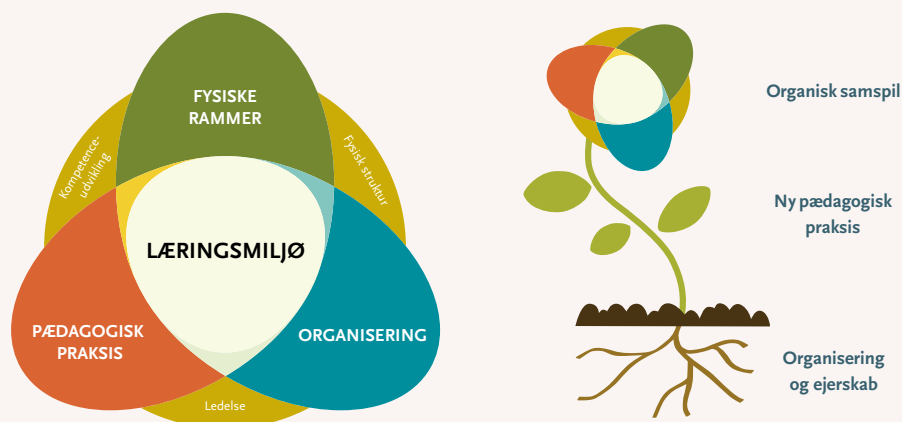
1.5 De fysiske rammers betydning for læringsmiljøet

I dette afsnit sætter fokus på de fysiske rammers betydning i forhold til at understøtte gode læringsmiljøer for børn og unge på 6-18-årsområdet. Afsnittet beskriver endvidere de professionelle fokus på indretningen og udnyttelsen af de eksisterende fysiske rammer, og hvordan man lokalt udnytter de eksisterende ressourcer bedst muligt.

Rum til Leg og Læring (RULL)

De fysiske rammer har stor betydning for et godt læringsmiljø, fx de professionelle mulighed for at lave differentierede læringsmiljøer for og med børn og unge. De fysiske rammer kan således fungere som en "tredje pædagog", når de understøtter børn og unges udvikling og læringsprocesser. De professionelle viden om de fysiske rammers betydning er dermed vigtig.

Den såkaldte RULL-blomst nedenfor viser, hvilke faktorer der har betydning for det gode læringsmiljø. De fysiske rammer udgør sammen med den pædagogiske praksis og organisering udgangspunktet for det gode læringsmiljø. Hvis der ændres på den pædagogiske praksis og organisering, vil det stille nye krav til de fysiske rammer. Hvis de fysiske rammer ikke er tilpasset og understøtter den pædagogiske praksis, kan det fysiske læringsmiljø have negativ betydning for den pædagogiske praksis.

RULL-Blomsten har rødder tilbage til 2007, hvor aftalen om Fremsyn for Aarhus ledte til RULL-programmet. RULL-programmet har siden 2008 bidraget til tidssvarende fysiske rammer på skoler, en ny skole i Aarhus og en ny måde at betragte pædagogisk modernisering, fysiske rammer og organisering i en sammenhæng, som er bredt anerkendt uden for Aarhus Kommunes grænser. Med RULL-blomsten er det i dag praksis at de fysiske rammer altid skal understøtte den valgte pædagogiske praksis og organisering, og bidrage til en varieret og differeret praksis med et godt indeklima. Aarhus Kommune har siden 2008 arbejdet med at skabe fysiske rammer, der understøtter pædagogiske principper om formidling, fordybelse og projektarbejde, som en del af en almen hverdagspraksis på skoler og i fritid. Formålet med RULL-tilgangen er helt overordnet at kunne møde børn og unges forskellige artede behov og give mulighed for at iværksætte varierede og forskellige typer af læring.

Indeklima og det fysiske læringsmiljø

Et godt indeklima med gode fysiske rammer er endvidere afgørende for et godt lærings- og fritidsmiljø. Et indeklima består af parametre som luft, lys, lyd og termiske forhold og de enkelte indeklimaparametre har stor betydning for børn og unges trivsel, sundhed og læringsforudsætninger. En forkert akustik (lang efterklangstid) i et læringsrum kan fx betyde, at eleverne i skolen ikke kan høre konsonanterne, hvilket vil udfordre den sproglige udvikling. Et for højt støjniveau kan ligeledes give hovedpine og medvirke til, at børnene og de unge har svært at koncentrere sig. Hvis CO₂-indholdet og temperaturen i læringsmiljøerne er for høje, er det vanskeligt at koncentrere sig, og man bliver træt og får hovedpine. Belysningen i rummene er også en selvstændig faktor i det fysiske læringsmiljø, og det skal tilpasses de pædagogiske aktiviteter og som bliver anvendt aktivt med henblik på at øge koncentrationen, opmærksomheden, farvegengivelsen og kontrasterne. Endelig tager man i indretningen hensyn til de forskellige behov, som børn og unge har i læringsaktiviteter.

I 2019 er der, med midler fra Realdania, udarbejdet en systematisk status over det fysiske læringsmiljø på de eksisterende skoler og en status på skolernes indeklima. Statusrapporten ledte frem til Aarhus Kommunes indeklimastrategi, som blev vedtaget af byrådet den 1. september, 2021.

Indeklimastrategien skal sammen med Skoleudbygningsprogrammet:

- Bidrage til at sikre en bred og velfunderet udvikling af kommunens skoler ved renovering, ombygning og nybyggeri, hvor de fysiske rammer med et godt indeklima understøtter den valgte pædagogiske praksis og organisering.
- Bidrage til at sikre, at skolerne er tidssvarende i forhold til indeklima både teknisk (lys, luft, lyd, termisk) og pædagogisk (indretning).

I første gennemgang af strategiens analyser af skolers bygninger, som er gennemført ultimo 2019, vurderes det, at der i perioden fra 2020 – 2053, i alt er for brug for 1,5 mia. til at gøre skolernes rammer tidssvarende. I det beløb er der ikke medregnet skolernes behov for nye faglokaler.

Byrådet vedtog den 7. oktober 2020 budgettet for 2021 og dermed Investeringsplan for 2024 til 2033, at afsætte et rammebeløb på 400 mio. kr. til indeklima, modernisering, toiletter og arbejdsmiljø. Indeklimastrategien betyder, at Børn og Unge vil udmønte de tilførte anlægsmidler til pædagogisk og teknisk modernisering af skoler og fritidstilbud. Den samlede sum for konkrete indeklimaforbedringer i de fysiske rammer på skoleområdet siden 2019, hvor indeklimarapporten blev udarbejdet, til ultimo 2021, vurderes til at være ca. 360 mio. kr.

Børn og Unges fokus på at understøtte det gode fysiske læringsmiljø

Moderniseringer i Børn og Unge planlægges, så både den tekniske og pædagogiske modernisering af de fysiske rammer foretages i sammenhæng. I arbejdet med skolernes indeklime er der valgt en flerstrengt indsats, der skal kvalificere Børn og Unges strategi på både skole- og fritids- og ungdomsskoleområdet.

Til understøttelse af skolerne er der udarbejdet designguides til anvendelse af skolerne i samarbejde med proces- og projektlederne i Børn og Unges planlægningsafdeling. Der er her praksiseksemples til forskellige typer af læringsmiljøer på både det pædagogiske og det tekniske område, fx Håndværk og Design, bevægelse, fremtidens skoletoiletter og personalefaciliteter.

Fritids- og ungdomsskolen har ligeledes udarbejdet en pædagogisk designguide til indretning af læringsmiljøer, som understøtter fritidsområdets behov og ønsker. Denne guide bygger oven på det tekniske og pædagogiske programkatalog for skoleudbygning.

Skoleudbygningsprogrammet med fokus på sikring af gode fysiske læringsmiljøer

Skoleudbygningsprogrammet beskriver Aarhus Kommunes principper for arealtildeling ifm. skolebyggeri. I 2015 afløste det nuværende Skoleudbygningsprogram det gamle Lokaleprogram fra 1976 (revideret i 1996).

Formålet med skoleudbygningsprogrammet er at sikre om- og nybygning af skoler sker med udgangspunkt i skolernes pædagogiske og didaktiske grundlag og tager højde for forskelle i elevareal på eksisterende skoler samt behov for pædagogisk areal. Med programmet skiftede fokus fra udbygning af klasselokaler til en helhedstænkning omkring de fysiske rammer, der understøtter indretning af hjemområder med undervisningsmiljø til formidling, fordybelse og projektarbejde, hvor målet blandt andet er at anvende lokaler mere fleksibelt og effektivt for at sikre elevernes mulighed for en varieret arbejdsdag og differentieret undervisning.

Aarhus kommune har 45 folkeskoler og 2 specialskoler, hvor skoleudbygningsprogrammet med afsæt i elevprognoserne dels bruges som redskab til at prioritere de skoler, der har det største behov for udbygning og renovering og dels til at sikre, at der sker *både en pædagogisk og teknisk modernisering*.

Data fra skoleudbygningsprogrammet på de eksisterende skoler i Aarhus Kommune viser, at 15 skoler har under 6,8 m² børneareal pr. elev. De 6,8 m² er skoleudbygningsprogrammets anbefaling. Hvis arealerne på skolerne er udfordret på flere indeklimaparametre sammen med lidt areal, så er eleverne udfordrede på flere leder, og dette har negativ betydning for læringsmiljøet. Den udarbejdede status indeholder en systematisk vurdering af det fysiske læringsmiljø på alle folkeskolerne i Aarhus.

Børn og Unge er kommet frem til at skolernes børneareal udgør i alt 270.785 m². Per 2021 er 39 procent af børnearealet på skolerne teknisk utidssvarende, mens ca. 36 procent kategoriseres som pædagogisk utidssvarende. Der ligger således en større anlægs- og

reoveringsopgave forbundet med at få alle skoler op på tidssvarende niveau i Aarhus Kommune – og dette billede genkendes af de lokale ledere i Børn og Unge.

Der er nu gået 7 år siden det nye Skoleudbygningsprogram blev søsat og der er samlet flere erfaringer, der giver anledning til opmærksomhed. Det drejer sig blandt andet om at skabe en tydeligere kommunikation af, hvordan arealer kan fordeles og anvendes og sikre bedre sammenhæng mellem rum og brugeradfærd (jf. Pædagogisk indeklimateambassadøruddannelse). Samtidig er der behov for at sætte fokus på hvordan UngiAarhus' miljøer integreres og sikres det fornødne areal og fysiske rammer, der understøtter det pædagogiske arbejde i børnenes fritids- og klubtilbud.

Børnenes og de unges oplevelse af de fysiske rammer på skolerne

Elevernes besvarelser i den nationale trivselsmåling 2021/20 viser, at 50,8 % af eleverne på skolerne i Aarhus synes godt om udeområderne på deres skole, mens 54,9 % af eleverne synes godt om deres skoles undervisningslokaler. Spredningen fra skole til skole på begge spørgsmål er dog stor, hvilket afspejler de forskelle, der er i de enkelte skolers fysiske rammer.

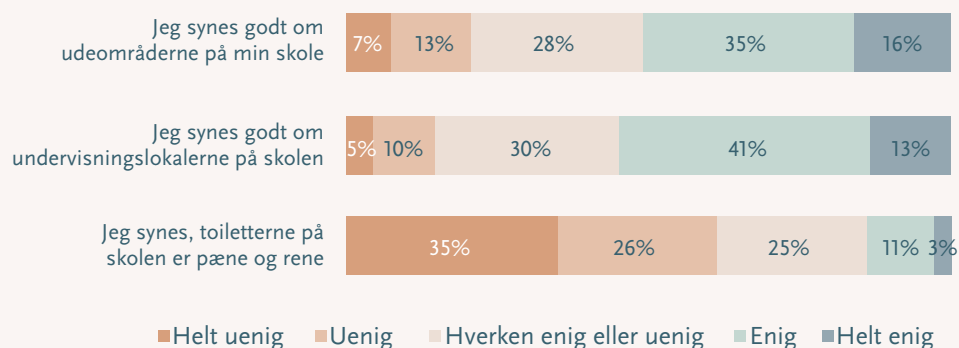

13,9%

af eleverne er 'enig' eller 'helt enig' i, at toiletterne på skolerne i Aarhus er pæne og rene

Toiletforholdene er en tilbagevendende problemstilling i forhold til de fysiske rammer på skolerne og opleves fortsat som en stor udfordring af eleverne. Kun 13,9 % af eleverne er således 'enig' eller 'helt enig' i, at toiletterne på skolerne i Aarhus er pæne og rene. Også her er der en stor spredning mellem de enkelte skoler.

Figur 6. Elevernes oplevelse af de fysiske rammer på skolerne (2021/22)

De fysiske rammer på klubområdet i UngiAarhus

I forbindelse med indflytningen på skolerne er de fysiske rammer på fritids- og ungdomsskoleområdet teknisk set kommet op på tidssvarende niveau. Der opleves dog lokalt både gode og mindre gode eksempler. Hvor det er lykkedes (som fx Sødalsskolen), opnår man en forbedring af de fælles inde- og udeområder, som skolen og klubben benytter. Der er dog også en række eksempler på, at det ikke er uproblematisk at flytte klubberne ind på skolen.

På baggrund af RULL-processerne, hvor klubberne er flyttet ind på skolerne, er det ifølge de lokale erfaringer fra fritidsområdet afgørende, at RULL-processerne tænkes "hele vejen igennem" med fokus på at etablere et ligelige forhold mellem skole og fritid. Dette handler om den fysiske indretning. Men det handler også i høj grad om det daglige samarbejde, og at man indgår aftaler om, hvem der i hverdagen træffer beslutninger om brug og indretning af fælles lokaler og områder.

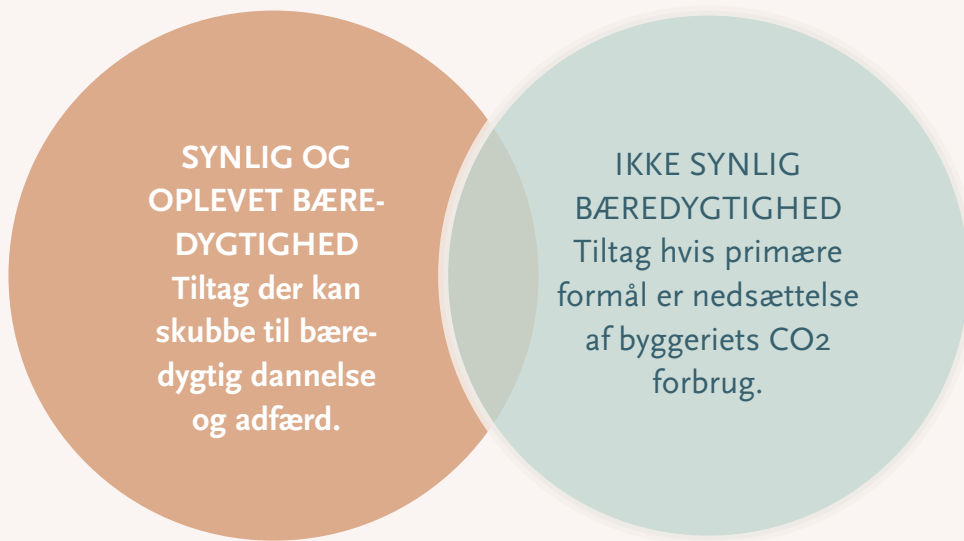
Det pædagogiske rumprogram på klubområdet

Det pædagogiske rumprogram på fritids- ungdomsskoleområdet har fokus på, hvordan klubbens fysiske rum kan være en tredje pædagog, som kan være med til at styrke de unges ressourcer inden for de forskellige parametre i KvaS-Vital. Denne tænkning skaber muligheden for pædagogisk at kunne kode og begrunde, hvorfor og hvordan der skal indrettes. Det er dog lige så afgørende, at rum og indretningen heraf spejler medlemmer og brugeres behov, reflekterer forskelle i alder og interesser, er fleksible og tilgængelige og hele tiden fremstår som relevante og brugbare for så mange som muligt. Fritids- og ungdomsskoleområdet arbejder i så vid udstrækning som muligt altid med afsæt i et reelt ungeinddragende perspektiv. Det betyder, at der afvikles små og store processer i forbindelse med opdatering eller nyindretning af lokaler, der har til formål at kunne skabe rammer, der imødekommer de unges behov, samtidig med at de fysiske rammer bedst på mulig vis giver muligheden for at kunne arbejde pædagogisk med de unge.

Bæredygtighed i det fysiske læringsmiljø

Aarhus Kommune har en ambitiøs målsætning om at blive CO₂-neutral i 2030. En bæredygtig udførelse af de fysiske rammer på skoler og UngiAarhus bidrager essentielt til at komme i hus med målsætningen.

Arbejdet er godt i gang og der er sat flere konkrete bæredygtighedstiltag i værk. Det drejer sig fx om *Affaldssortering, Bæredygtig møbelstrategi, Udmøntning af Aarhus kommunes Klimapulje og uddannelse af pædagogiske indeklimateambassadører på skolerne*. Tiltagene har to ben at gå på. Det ene ben handler om synlig og oplevet bæredygtighed, der fremmer bæredygtig dannelse og adfærd hos børn og voksne. Det andet ben handler om de ikke umiddelbart synlige tiltag, der nedsætter byggeriets samlede CO₂ forbrug i fx processer, materialer og konstruktion.

Med udmøntning af *Aarhus kommunes Klimapulje* arbejdes der målrettet på at nedbringe CO₂ udledningen af byggeprojekterne gennem fremtidssikret disponering med "kloge m²" med bæredygtige og robuste materialevalg og mulighed for genbrug af materialer efter endt levetid.

Der er i disse projekter både synlige og ikke synlige bæredygtige tiltag. Fx på Skovvangskolen genbruges træpaneler fra skolens Aula til beklædning af nye fastmonterede møbler over hele skolen. Det er et synligt bæredygtigt tiltag, der kan opleves af både børn og voksne. Derimod er de CO₂ reducerede mursten i facaden et usynligt bæredygtigt tiltag.

Den *Bæredygtig møbelstrategi* spiller en vigtig rolle i Aarhus Kommunes målsætning om at blive CO₂-neutral i 2030. Visionen er, at 'vi har bæredygtige møbler og indretningsløsninger, som inspirerer og får os til at trives, mens vi tager ansvar for jordens ressourcer.'

Med indførelsen af *Affaldssortering* fra 2023 skal alle sortere i 10 forskellige typer affald med det formål at skrue ned for CO₂-udledningen og op for genanvendelsen. Skoler og UngiAarhus har brug for fysisk plads til sorteringen, og der ligger en pædagogisk mulighed for undervisning omkring jordens ressourcer.

Uddannelse af pædagogiske indeklimateambassadører lægger sig som en del af de bæredygtige tiltag, hvor brugerne på skolerne og i UngiAarhus uddannes til at få mest muligt kvalitet ud af de eksisterende m².

Pædagogiske indeklimaambassadører på skolerne

I 2022-23 inviteres alle skoler til at deltage i uddannelsen pædagogisk indeklimaambassadør. Over et skoleår inviteres undervisere, pædagoger og serviceledere til at deltage i et kursusforløb, hvor de gennem praksisnære projekter lærer, hvordan de kan forbedre indeklimaet lokalt på deres skole. De får redskaber til at arbejde med indeklimaadfærd koblet på pædagogiske tiltag. Forløbet er et mix af vidensoplæg og workshops, der understøtter kursisternes arbejde med konkrete problemstillinger lokalt på deres skole.

Uddannelsen er et led i Aarhus Kommunes indeklimastrategi og har som målsætning at give skoler bedre forudsætninger for at arbejde med rum, pædagogik og indeklima i eksisterende og fremtidige rammer. Indeklimaambassadøren uddannes til at kunne facilitere indeklimatiltag og forbedringer af læringsmiljøer til gavn for børn og unge og kan potentielt bidrage til besparelser og en reduceret klimabelastning.

Uddannelsen er udviklet i tæt samarbejde med DCUM, Aarhus Universitet (AU Engineering og DPU) og Det Kgl. Akademi. I 2020-21 gennemførte Børn og Unge en pilottest med caseskoler og UngiAarhus. I det kommende forløb vil der blive gennemført følgeforskning, hvor indeklimaambassadørens rolle for forbedring af skolers indeklima dokumenteres.

Den nye bæredygtige skole og fritidscenter i Gellerup 2025

Den nye skole og fritidscenter i Gellerup, som står klar i 2025, etableres med en pædagogisk profil som tager udgangspunkt i en projektbaseret og undersøgelsesorienteret tilgang til undervisning og pædagogiske aktiviteter.

Den pædagogiske profil, vil ligesom på Frederiksberg Skole, komme til at sætte aftryk i skolens indretning og bygningsfysik med henblik på at skabe innovative og moderne læringsmiljøer for skole og fritid, hvor målet er at danne rammen om et godt børneliv med en varieret skoledag, aktiv fritid og lokale fællesskaber.

Skolens arkitektur arbejder med rumlige og sanselige virkemidler, der skal skabe en æstetisk smuk og harmonisk helhed med variable stemningsfulde rum – både ude og inde.

Byggeriet vil blive opført som et bæredygtigt byggeri med ambitiøse målsætninger om at minimere klimabelastningen i hele byggeriets levetid. Byggeriet vil blive planlagt, således at det kan tildeles DGNB Guld, hvilket er en certificering, der viser bæredygtighed i forhold til både byggeri, borgere og bydel. Læs mere projektet her: [Ny skole i Gellerup: Sådan kommer den til at se ud - Gellerup.nu](#)

Fakta: Læs mere om arbejdet med fysiske læringsmiljøer i Børn og Unge her:

[RULL og skoleudbygningsprogram \(aarhus.dk\)](#)

[Uddannelse til pædagogisk indeklimateambassadør - AarhusIntra \(aarhuskommune.dk\)](#)

[Aarhus kommunes indeklimatestrategi](#)

[Indeklima i skoler \(realdania.dk\)](#)

[Indeklima i skoler - Eksempelsamling 2021 \(realdania.dk\)](#)

2

Fravær

2.1 Fravær på 6-18-årsområdet

Et højt fravær i skolen kan være et tegn på mistrivsel hos barnet eller den unge. Samtidig kan et højt fravær have negativ betydning for barnets faglige udvikling og videre færd efter folkeskolen.

Nogle elever kan være fraværende, fordi de har svært ved at følge med i skolen. Undervisningen kan her opleves som nederlag. Andre elever kan være fraværende, fordi de ikke føler sig som en del af fællesskabet. Nogle kan være fraværende fordi de har ondt i livet. Måske har angsten eller depressionen bidt sig fast. Det kan være, at familien går igennem en svær periode.

Fravær har således mange årsager. Det betyder også, at der er stor forskel på de enkelte fraværsproblematikker, og der bør derfor også være forskel i den måde, vi arbejder med fraværet på. Der er ikke blot én løsning. En elev med en fraværsproblematik er en opgave for alle professionelle omkring barnet.

Grundlæggende kan det siges, at det er svært at lære noget, hvis man ikke er til stede. Men det er også svært at lære noget, hvis man ikke har det godt.

Den brede sundhedsfremmende indsats kan hjælpe med at forebygge, at eleverne bliver syge. På samme måde forebygger den brede trivselsfremmende indsats fravær ved at hjælpe med at sikre, at skolen er et behageligt sted for alle at være. Differentieret og inkluderende undervisning kan sammen med attraktive læringsmiljøer forebygge, at fravær opstår og udvikler sig på baggrund af faglige udfordringer eller en udfordrende klassekultur. Denne type indsatser kan med fordel refereres til som fremmødeindsatser.

Når fraværet bliver mere markant, skal der andre og ofte mere målrettede indsatser til. Hvis årsagen bag fraværet skal findes i, at livet gør så ondt, at eleven har svært ved at overskue sit skoleliv, så kalder det måske på et samarbejde med Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR). Hvis årsagen skal findes i familiære problemer, så kalder det måske på et samarbejde med Magistratsafdelingen for Sociale Forhold og Beskæftigelse (MSB). Når vi arbejder med fravær, er det afgørende at se det hele barn.

Ser vi på data om fraværet blandt eleverne i Aarhus Kommune, har vi over de seneste tre skoleår set en faldende tendens i det samlede gennemsnitlige fravær fra skolen. Samme tendens ses også på landsplan. Når vi går tættere på data, kan vi se, at fraværet er størst blandt de ældste elever, og at fraværet er særligt højt blandt elever i specialtilbud.

Fra forskning i og analyser af fravær ved vi, at elevernes trivsel og faglige udbytte hænger sammen med deres tilstedeværelse. Når vi skal omsætte denne viden til indsatser, er det vigtigt at holde sig for øje, at fravær ikke bare er fravær. Fravær er ofte et symptom på noget andet – et udtryk for, at noget ikke fungerer helt som det burde i barnets liv.

Kapitlet giver for det første en status på elevernes fravær fra skolen. For det andet belyser kapitlet betydningen og konsekvenserne af børn og unges fravær, og for det tredje ser kapitlet nærmere på fraværet som symptom på mistrivsel hos barnet. Der gives endvidere eksempler på skolernes arbejde med temaet fravær i forlængelse af læringsamtalerne.

Corona-epidemien har haft betydning for vilkårene for registrering af elevernes fravær, da eleverne i perioder i både skoleårene 2020/21 og 2021/22 har modtaget fjernundervisning. Sammenligninger af fraværstal fra corona-perioden med tidligere resultater skal derfor foretages med visse forbehold.

Fokus på fravær ved læringssamtalerne

I foråret 2021 har ni skoler valgt at sætte særligt fokus på elevfravær som tema. De konkrete fokusområder er målrettet de alderstrin og eventuelt den type af elevfravær, der er særligt relevant at fokusere på for den enkelte skole.

Indenfor temaet fravær har skolerne eksempelvis valgt at fokusere på følgende temaer:

- Styrke en systematisk registreringspraksis samt opfølgning på data
- Bedre analyser af fraværdata, der kan tydeliggøre hvor og hvilke elevgrupper det er særligt relevant at fokusere indsatsen på
- Nedbringelse af opmærksomhedskrævende fravær
- Fokus på brugen af lovligt fravær
- Sammenhæng mellem fravær og trivsel med fokus på at øge trivslen gennem øget fremmøde
- Sammenhæng mellem fravær og elevens faglige resultater

Rammer for arbejdet med elevernes fravær og fremmøde

Fraværskategorier

Ifølge bekendtgørelsen om elevers fravær fra undervisningen i folkeskolen skal elevernes fravær registreres på én af tre kategorier.

Kategorien **sygdomsfravær** skal benyttes i situationer, hvor en elev er fraværende på grund af sygdom.

Kategorien **ekstraordinær frihed** skal benyttes i situationer, hvor en elev ekstraordinært har fået fri. Elevens lærer kan godkende fravær ifm. eksempelvis en begravelse el.lign. Perioder længere end én dag skal godkendes af skolens ledelse.

Kategorien **ulovligt fravær** skal benyttes i to forskellige situationer. Dels hvis skolens ledelse på baggrund af en konkret individuel vurdering ikke kan godkende den ekstraordinære frihed. Foruden ikke-godkendt ferie omfatter ulovligt fravær også situationer, hvor hverken skolen eller forældrene er bekendt med årsagen til elevens fravær.

Opfølgning på opmærksomhedskrævende fravær

Børn og Unge introducerede begrebet 'opmærksomhedskrævende fravær' med det formål at sikre en tidlig opsporing og tidlig opmærksomhed på fraværsmønstre, som giver anledning til bekymring. De konkrete parametre blev udledt via en proces, hvor det blev testet hen over et skoleår på 11 udvalgte skoler. Herefter valgte man med en rådmandsbeslutning at rulle proceduren ud på samtlige skoler. Med de eksisterende kriterier vurderer skolerne omkring hver femte elev. Andre byer har efterfølgende valgt at følge Aarhus' eksempel med brug af disse kriterier.

Når en skoleleder adviseres om, at en elev har opmærksomhedskrævende fravær, er der en forventning om, at skolens ledelse drøfter med klasselæreren/klassteamet, om fraværet giver anledning til bekymring for den konkrete elev. Hvis det er tilfældet, skal der udarbejdes en handleplan. Der kan også være tilfælde, hvor elevens fravær ikke er bekymrende; det kan være en fagligt velfungerende elev, som blot har været ramt af periodevis sygdom. Det kan også være, at forældrene har glemt at melde årsagen til fraværet (ulovligt fravær). I disse tilfælde skal skolen ikke foretage sig yderligere. Med ændringen af elevfraværsbekendtgørelsen har netop det ulovlige fravær senere fået endnu større betydning, da kommunen skal fratage børne/unge-ydelsen, når fraværet runder 15%.

For at understøtte skolerne i opfølgningen på opmærksomhedskrævende fravær modtager skolelederne månedligt en mail-advisering med en liste over de elever, hvis fravær har et mønster, der kalder på opmærksomhed. En elev har opmærksomhedskrævende fravær, hvis han/hun har:¹

- 11 eller flere fraværstilfælde det seneste skoleår
- 10 % samlet fravær det seneste skoleår

Den liste, som skolelederen modtager, inkluderer desuden elever, der har haft enten:

- 4 eller flere fraværstilfælde den seneste måned
- 10 % ulovligt fravær den seneste måned

Der kan være mange grunde til, at en elev i en periode er fraværende. Det er derfor ikke ensbetydende med, at det faktisk er bekymrende. Det er skoleledelsen opgave i samarbejde med klasselæreren/klasse teamet at vurdere, om den konkrete elevs fravær giver anledning til bekymring. Hvis dette er tilfældet, skal der udarbejdes en handleplan i samarbejde med elevens forældre. Afhængigt af problemstillingen bør man også overveje, om f.eks. PPR, FU eller MSB bør inddrages.

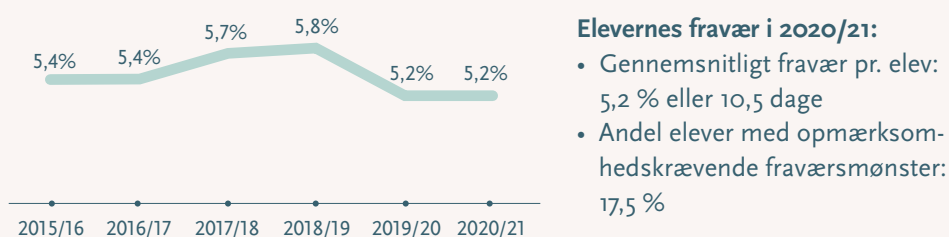
Reglen om 15 % ulovligt fravær

Bekendtgørelsen stiller krav om, at der skal ske underretning til socialforvaltningen, hvis et barns ulovlige fravær overstiger 15 % i løbet af et kvartal. Dernæst skal socialforvaltningen forholde sig til et eventuelt stop i børne- og ungeydelsen. Det er ligeledes et krav, at der skal ske forældreorientering, hvis det ulovlige fravær overstiger 10 %.

2.2 Status på elevfraværet i Børn og Unge

I skoleåret 2020/21 var eleverne i de kommunale skoler i Aarhus Kommune i gennemsnit fraværende i 5,2 % af skoledagene. Det svarer til 10,5 dage og er et fald over de seneste tre skoleår. Samme tendens gør sig gældende på landsplan. Derudover kan nævnes, at 17,5 % af eleverne havde et opmærksomhedskrævende fraværsmønster i skoleåret 2020/21, hvilket ligeledes er et fald fra tidligere år.

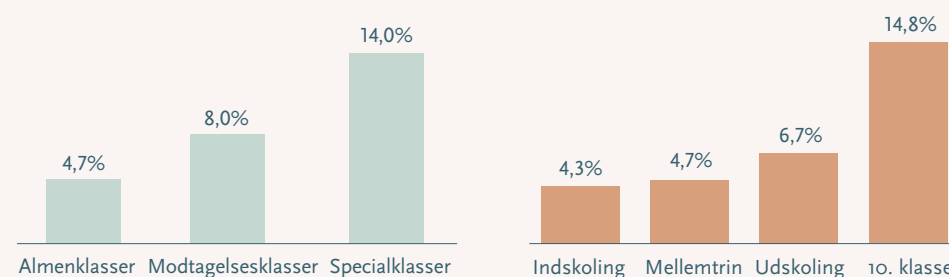
Figur 7. Udvikling i elevfraværet i Aarhus Kommune (gennemsnitlig fraværsprocent pr. elev)

Under det samlede gennemsnit ses en markant forskel i fraværet på tværs af klassetyper. I 2020/21 var fraværet i gennemsnit 14,0 % blandt elever i specialtilbud, mens det var 8,0 % blandt elever i modtagelsesklasser. Til sammenligning var det gennemsnitlige fravær i almenklasser 4,7 %.

Der tegner sig desuden et klart mønster af, at fraværet stiger med elevernes klassetrin. I 2020/21 var fraværet i gennemsnit 4,3 % i indskoling, 4,7 % på mellemtrinnet, 6,7 % i udskoling, og 14,8 % i 10. klasse. Fra tidligere analyser ved vi, at fravær tidligt i skoleforløbet er en stærk indikator for fravær senere i skoleforløbet.

Figur 8. Gennemsnitlig fraværsprocent pr. elev fordelt på hhv. klasseart og klassetrin (2021/22)

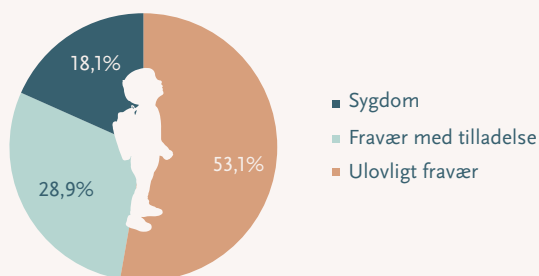
Når vi ser på fordelingen af elevernes fravær på de tre typer af fravær, falder lidt over halvdelen af fraværet i kategorien sygefravær. Fravær med tilladelse (ekstraordinær frihed) udgør knap en tredjedel, mens det ulovlige fravær udgør 18,1 %. Over de seneste tre år er der sket et fald i det ulovlige fravær.

14%

var den gennemsnitlige fraværsprocent blandt elever i specialtilbud i skoleåret 2021/22

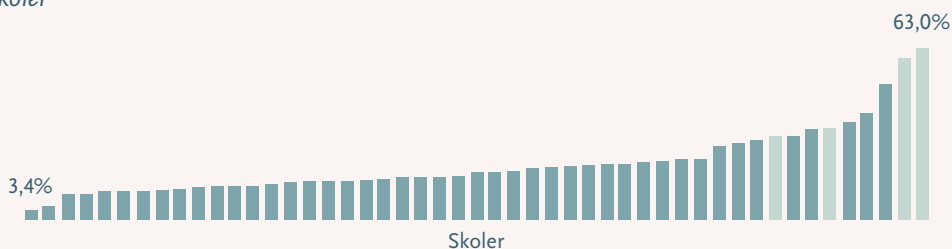
Figur 9: Elevernes fravær fordelt på fraværstyper (2020/21)

Bag de kommunale gennemsnit er der desuden en meget stor spredning mellem de enkelte skoler i kommunen. Ser vi eksempelvis på andelen af elever, der havde et opmærksomhedskrævende fraværs mønster i skoleåret 2020/21, så havde skolen med det laveste fravær en andel på 3,4 pct., mens skolen med det højeste fravær havde en andel på 63,0 pct.

De skoler, hvor flest elever havde et opmærksomhedskrævende fraværs mønster, er bl.a. specialskoler/særlige skoletilbud (de lyse søjler i figuren) samt skoler, hvor en stor del af eleverne kommer fra uddannelsesfremmede hjem.

Figur 10: Andel elever med opmærksomhedskrævende fravær i skoleåret 2020/21 – fordelt på skoler

Note: Hver søjle svarer til en skole. Specialskoler og særlige skoletilbud er markeret med en lysere farve.

Casebeskrivelse fra læringsamtalerne

Uddrag fra 1. læringsamtale på Gammelgaardsskolen (forår 2021)

Vi oplever, at de tosprogede elever har et væsentligt højere fravær og et lavere karaktergennemsnit end elever med dansk som modersmål. Vi ønsker at "knække kurven" dvs. nedbringe fraværet, og forstå hvorfor det er sådan, så vi kan arbejde med at forebygge.

Data på opmærksomhedskrævende fravær viser følgende: 32% af tosprogede elever har et opmærksomhedskrævende fravær, mens det samme gælder 13% af børn med dansk som modersmål. Dertil viser data, at det primært er i udskolingen vi har et relativt højt fravær. Kvalitative interview viser dertil at erfaringen er, at jo ældre eleverne er desto højere fravær, har de typisk.

Vi skal have udarbejdet en procesplan for indsatsen. Hertil skal relevante samarbejdspartnere og medarbejdere inddrages. Vi vil endvidere interviewe udvalgte tosprogede elever (rollemodeller og elever med højt fravær).

Efterfølgende erfaringer fra 2. læringsamtale i efteråret 2021

Vi er blevet bekræftet i, at fravær er et symptom på noget andet - manglende trivsel, manglende opfyldelse af de tre psykologiske behov. Det er vigtigt at have fokus på at arbejde "rundt om" elever med højt fravær og at der sættes tidligere ind. Der er behov for at sætte fokus på: 1. Selvbestemmelse/kunne se mening med det man laver, 2. Kompetence og 3. Samhørighed.

Vi oplever nogle elever mister samhørighed med deres klassekammerater, fordi de går i klub i deres nærområde (Gjellerup og Bispehaven) i stedet for med deres klassekammerater på skolen.

Videre forløb bliver inddragelse af forældrene (via interview) og et øget fokus på 8. klasserne, hvor vi ser et særligt højt fravær.

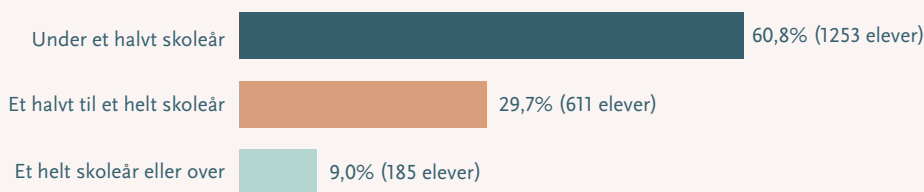
2.3 Betydning og konsekvenser af børn og unges fravær

På trods af den positive udvikling i elevfraværet er der fortsat en stor gruppe af elever i de aarhusianske folkeskoler, som har et ikke ubetydeligt fravær. Disse elever står i en udfordrende position i forhold til en række forhold både socialt, fagligt og uddannelsesmæssigt. Forskning peger på, at skolefravær kan påvirke børn og unges emotionelle, sociale og faglige udvikling negativt. På kort sigt kan skolefravær føre til dårligere skolepræstationer, færre oplevelser af mestring, stress, social isolation, familiespændinger og -konflikter. På lang sigt kan højt skolefravær føre til frafald på ungdomsuddannelser, manglende uddannelse, udfordringer med at finde beskæftigelse, økonomiske problemer, angst og depression (Kearney, 2008).

Med hensyn til elevernes faglige niveau, kan det opgøres på forskellig vis på forskellige tidspunkter i løbet af et barns skoletid. Én af måderne, hvorpå elevernes faglige niveau måles på er igennem PISA-testene. Hvad angår det faglige niveau i PISA-testene finder forskerne således en statistisk signifikant sammenhæng mellem elevernes faglige resultater og deres fravær – selv når der tages højde for elevernes socioøkonomiske baggrund. Uanset elevernes baggrund påvirker fravær altså elevernes faglige resultater i en negativ retning (VIVE 2019).

Med dette i mente er det bemærkelsesværdigt, at den gennemsnitlige elev, der afsluttede 9. klasse i sommeren 2021 efter 10 års skolegang havde været fraværende i samlet set 105 skoledage svarende til et halvt skoleår. Som det fremgår af figur 11, havde ca. 6 ud af 10 elever et samlet akkumuleret fravær på under et halvt skoleår. Ca. 3 ud af 10 elever havde i løbet af deres skoletid været fraværende mellem et halvt og et helt skoleår, mens ca. 1 ud af 10 elever havde været fraværende i mindst 200 skoledage svarende til et helt skoleår.

Figur 11: Akkumuleret fravær over de seneste 10 skoleår, for elever, der afsluttede 9. klasse i 2021

105

Fraværsdage havde eleverne der afsluttede 9. klasse i gennemsnit i skoleforløbet

Som beskrevet ovenfor findes der i de seneste PISA-undersøgelser en negativ effekt af fravær på elevernes faglige niveau. Det betyder med andre ord, at et højt fravær, alt andet lige, fører til dårligere faglige resultater. Samme mønster ser vi, når vi sammenholder elevernes samlede akkumulerede fravær i løbet af skoleforløbet med deres resultater ved afgangsprøverne. Her viser data, at den gruppe elever, der over et helt skoleliv havde været fraværende under et halvt skoleår, i gennemsnit opnåede et karaktergennemsnit på 8,9. Til sammenligning opnåede de elever, der i alt havde været fraværende i et helt skoleår eller mere et karaktergennemsnit på 5,7. Dette fremgår af figur 12 nedenfor.

Det skal dog noteres, at der i analyserne ikke er kontrolleret for andre forhold som eksempelvis socioøkonomi og lignende. Forskellen i afgangskarakterer kan således ikke alene tilskrives niveauet af fravær. I lyset af tidligere beskrevet forskning må det forventes, at betydningen af fravær for elevens faglige niveau enten mindskes eller forstærkes, alt efter elevens socioøkonomisk baggrundsforhold.

Figur 12: Karaktergennemsnit i 9. klasse fordelt på akkumuleret fravær

Konsekvenserne af elevernes fravær rækker ud over folkeskolen og afgangsprøverne. En tidligere analyse af de unges overgang til ungdomsuddannelse viser, at unge med et opmærksomhedskrævende fraværsmønster i folkeskolen er overrepræsenteret i gruppen af elever, der afbryder en ungdomsuddannelse.

Case fra læringsamtalerne

Uddrag fra 1. læringsamtale på Møllevangskolen (forår 2021)

Skolens elever har generelt et alt for højt fravær. Det gør sig gældende allerede fra 0. årgang og fortsætter op gennem alle klassetrin. Inden corona-pandemien, dvs. i perioden frem til marts 2020, havde vi held med at få gjort fravær til fremmøde. Vi fik volumen af fravær nedbragt og ligeledes fik vi særligt gjort noget ved det ulovlige fravær.

Vi vil tilbage på sporet og styrke vores procedure for opfølgning på elevfravær. Vi vil genbesøge den tidligere procedure fra før pandemien og vi vil have særligt fokus på de nye 0.klasser som case. Her skal vi se på hvordan fraværet ser ud, hvad kan vi måle af fremskridt, og fokusere på hvad vi kan gøre i forbindelse med de elever, der allerede starter sin skolegang med en for høj volumen af fravær.

Ledelsen vil reflektere over hvad vi kan gøre i et fremadrettet perspektiv for at fraværet mindskes, og hvad personalet kan skabe af rammer, for at det lykkes. Vi vil også være undersøgende på, hvad der er særligt for de elever som ikke har fravær.

2.4 Fravær som symptom – de bagvedliggende årsager

Som beskrevet i indledningen, er fravær oftest et symptom på et andet bagvedliggende problem eller udfordring, som den enkelte elev kæmper med. Det ser vi blandt andet ved, at fraværet er markant højere blandt de elever, der i den kommunale sundhedsmåling giver udtryk for en lav livstilfredshed, sammenlignet med de elever, der giver udtryk for en middel eller høj livstilfredshed. Ligeledes oplever elever i specialklasser og på specialskoler en lavere livstilfredshed sammenlignet med deres jævnaldrende i almenklasser, samtidig med, at eleverne i specialklasser og på specialskoler også har et højere fravær.

Sammenhængen mellem trivsel og fravær underbygges af en tidligere analyse fra Børne- og Undervisningsministeriet af 270.000 elevers besvarelser fra den nationale trivselsmåling i 2015. Analysen viser, at elever i trivsel har mindre fravær end elever, der ikke trives (Undervisningsministeriet, 2016). Tilsammen indikerer disse analyser, at hvis vi lykkes med at bringe børn og unge i trivsel, så øges deres fremmøde, og deres faglige resultater forbedres. Derfor er det også vigtigt at være undersøgende på, hvilke årsager der kan ligge bag, når eleverne ikke kommer i skole. Det vil være fokus i dette afsnit.

I 2019 blev der gennemført et større forskningsprojekt om danske skoleelevers fravær. Undersøgelsen bygger på 983 elevbesvarelser, lærerbesvarelser for 946 elever og forældrebesvarelser for 453 elever fra fem folkeskoler i Aarhus. I projektet undersøges, hvilke faktorer, der adskiller gruppen af elever med højt fravær fra gruppen med lavt fravær. Resultaterne viser, at der overordnet er tre faktorer, der er drivende for elevernes skolefravær. Det drejer sig om individuelle faktorer, familiemæssige faktorer og skolemæssige faktorer (Lomholt, Arendt, Bolvig & Thastum, 2019). Disse faktorer er beskrevet i tabellen nedenfor.

Tabel 3. Faktorer, hvor elever med højt fravær adskiller sig signifikant fra elever med lavt fravær

Individuelle faktorer	Familiemæssige faktorer	Skolemæssige faktorer
<p>Psykologiske faktorer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Flere emotionelle problemer som angst og depression • Flere adfærdsproblemer • Flere problemer med jævnaldrende <p>Fysiske faktorer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Flere besøg hos lægen og flere smerteproblemer 	<ul style="list-style-type: none"> • Flere problemer i familien relateret til opdragelse • Flere skilsmissefamilier og enlige forsørgere • Færre fædre med længevarende uddannelse og flere forældre med en kort uddannelse • Flere familier med lav indkomst og med en arbejdsløs forælder. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mindre tilfredshed med skolen • Mindre tiltro til at kunne klare skolerelaterede opgaver • Lærerne oplever et dårligere skole-hjem-samarbejde og vurderer, at eleverne klarer sig dårligt fagligt.

Som vist i tabellen, er der tale om faktorer og årsager til fravær, der typisk vil relatere sig til fraværskategorierne sygefravær eller ulovligt fravær. Netop sygefravær og ulovligt fravær beskæftiger den norske forsker og professor Trude Havik sig med i hendes forskning. Trude Havik skelner mellem to hovedårsager til ulovligt fravær; pjæk og skolevægning. Fælles for elever med enten pjæk eller skolevægning er det manglende stærke fællesskab. For de elever, der pjækker, kommer det til udtryk ved manglende motivation og interesse i skolens undervisning, hvorfor de vælger et mere tiltalende og spændende fællesskab udenfor skolen, mens det for skolevægnerne kommer til udtryk gennem manglende tryghed i det fællesskab de indgår i, i skolen (Havik 2019).

” Tidlige tegn er, at skolevægnerne ofte klager over kvalme, hovedpine eller mavesmerter, især om morgenen eller aftenen før en skoledag. Dette er somatiske eller psykosomatiske lidelser, som normalt går over, så snart de får at vide, at de slipper for at gå i skole, eller i weekender og ferier. Dette ubehag kan være knyttet til særlige fag, lærere eller aktiviteter, for eksempel idræt eller svømning, at skulle have en prøve, mundtlig fremlæggelse af et gruppearbejde eller andre krævende sociale eller faglige aktiviteter i skolen.

Havik 2019

Foruden gruppen af elever, der er fraværende på grund af skolevægning, findes også en gruppe børn og unge, der har skolevægningssymptomer, men som alligevel går i skole. Disse elever ligner på mange parametre elever med skolevægning, men forskellen er, at disse elever kommer i skole, til trods for megen stress og stort ubehag. Disse elever kan virke kedede af det, trætte, vrede eller kan have et ønske om at være alene og i fred. En sådan adfærd kan let misforstås som mangel på motivation, eller at eleverne er dovne, trætte og uoplagte. Denne misforståelse kan føre til negativ respons fra lærerne og dermed endnu større ubehag for eleven ved at møde op dagen efter (Havik, 2019).

Havik påpeger ligeledes, at det ofte er disse eller lignende symptomer, der ligger bag en del af sygefraværet, da det tit kan være svært for både elever og forældre at skelne mellem skolevægningssymptomer og reel sygdom. Som konsekvens heraf kan der under kategorien sygefravær ligge noget trivselsrelateret fravær, der rækker udover den traditionelle influenza, som kan ramme alle elever uanset deres trivsel – og som er det, der oftest forstås ved kategorien sygefravær.

Forskellige bagvedliggende årsager kalder på forskellige tilbud og løsninger

Når en elev og/eller familie tilbydes hjælp til at arbejde med en fraværproblematik, bør den tilbudte indsats vælges med afsæt i, hvilke faktorer, der er de primære årsager til elevens fravær.

Individuelle faktorer

Skyldes fraværet primært de individuelle faktorer, er et samarbejde med PPR måske det mest rigtige med henblik på at få barnet tilbage på det rette trivselsmæssige spor. PPR har således flere konkrete indsatser rettet mod de børn og unge, der har det svært, og som følge deraf ikke kommer i skole. Et af de konkrete indsatser, som elever og familier kan blive tilbudt gennem et samarbejde med PPR, er eksempelvis 'Back2School':

Back2School

Målsætningen med Back2School er at hjælpe børn med et stort fravær med at komme tilbage i skole og få dem til at trives med at være i skole. Målet er desuden at hjælpe barnet og forældre til at få løst de problemer, som er medvirkende til, at barnet finder det svært at komme i skole.

Fraværsindsatsen Back2School er målrettet alle børn i Aarhus Kommune med et særligt fokus på skoleområdet.

Back2School er et manualbaseret program, hvor interventionen rettes mod det enkelte barns vigtigste grunde til og motiver for fraværet fra skolen. Interventionen er en kombination af en funktionel og en kognitiv adfærdsterapeutisk tilgang.

Programmet indeholder ti sessioner, og bygger på principperne fra kognitiv adfærdsterapi, rettet mod såvel internaliserende som eksternaliserende problemer hos barnet. Dette foregår med barnet og/eller forældre samt møder med skolen. Hele forløbet strækker sig over ca. 3 måneder, og der er en opfølgende samtale ca. 3 måneder efter sidste session.

Back2School

Familiemæssige faktorer

Hvis fraværet i højere grad skyldes familiemæssige faktorer, vil det rette tilbud til eleven og familien måske snarere findes i samarbejdsfladerne mellem Børn og Unge og Sociale Forhold og Beskæftigelse. Tit og ofte er virkeligheden særdeles kompleks, og en elevs fraværsproblematik er måske et mix af en række forskellige faktorer. Det er således ikke svært at forestille sig, at det vil smitte af på både de individuelle og skolemæssige faktorer, hvis en elev oplever udfordringer af familiemæssig karakter udenfor skolen.

Byrådsbesluttet indsats for arbejdet med fravær

Dette er en problematik, der fra Børn og Unge (MBU) og Sociale Forhold og Beskæftigelses (MSB) side er opmærksomhed på, og i maj 2020 besluttede byrådet at igangsætte et tværgående udviklingsarbejde om øget trivsel samt nedbringelse af elevfravær i tre spor.

De tre spor er:

1. Et ledelses- og kulturspor med en fælles værdimæssig ramme
2. En øget systematik i fraværsopfølgningen
3. En styrkelse af understøttelsen af skolerne og familierne i form af et tværfagligt trivselsteam.

Status på arbejdet er, at det fælles trivselsteam er implementeret i et samarbejde mellem MBU og MSB. Udviklingsarbejdet med de to andre spor har været sat på pause grundet pandemiens betydning for skolernes drift. Arbejdet er ultimo 2021 startet op. På tværs af alle tre spor er forventningen, at de tre spor samlet set betyder, at børnenes deltagelse i undervisningen øges. Dette vil positivt kunne påvirke elevernes trivsel, karakterer og senere overgang til ungdomsuddannelse.

Spor 1: Fælles værdisæt

Formålet med det første spor er at skabe en kulturforandringsproces på skolerne samt en tværgående omsætning og implementering af det fælles værdisæt.

Fælles værdisæt

Læring, trivsel og uddannelse er vigtige beskyttende faktorer i barnets liv – og en forudsætning for at kunne klare sig selv senere i livet. Derfor:

- Arbejder vi ud fra en forståelse af, at tilstedeværelse, deltagelse og oplevelsen af at være inkluderet er mulig for alle børn og unge.
- Bliver fravær tillagt en væsentlig betydning, og der bliver konkret fulgt op, så snart det er nødvendigt.
- Samarbejder vi med hinanden og andre relevante aktører for at hjælpe barnet i skole igen. Skolens ledelse har initiativpligten.

Spor 2: Øget systematik i fraværsopfølgningen

Formålet med spor 2 er at styrke den opsøgende og opfølgende indsats i de tidligere faser af et fraværsforløb for at forebygge de mest alvorlige forløb. Hermed forventes det, at der vil blive færre sager, hvor børn har brug for en særlig indsats.

Spor 3: Tværfagligt trivselsteam

Trivselsteamet samarbejder med kommunens skoler om de elever, der har fraværsproblematikker. Formålet med trivselsteamet er at styrke den indgribende indsats via et generelt styrket samarbejde mellem MBU og MSB om de børn, som har det sværest og herigennem understøtte en tidligere opsporing, forebyggelse og håndtering af sociale problemstillinger i forbindelse med fraværsproblematikker i den fælles målgruppe.

Skolemæssige faktorer

Hvis en elevs fraværsproblematik først og fremmest skyldes skolemæssige faktorer, peger indsatsen og løsningen i høj grad ind i læringsmiljøerne. Differentieret og inkluderende undervisning kan sammen med attraktive læringsmiljøer i vid udstrækning forebygge de faktorer, som vi ved fra forskningen, fører til, at fravær opstår og udvikler sig.

Dette underbygges af en tidligere analyse af sammenhængen mellem elevernes sociale trivsel i skolen og deres fravær fra skolen. Elevernes sociale trivsel er i analysen målt på baggrund af det indeks for social trivsel, som Børne- og Undervisningsministeriet anvender i forbindelse med den nationale trivselsmåling i folkeskolen. Indekset består af 10 spørgsmål om elevernes opfattelse af deres tilhørsforhold til skolen, klassen og fællesskabet, samt tryghed og mobning. De fleste af de indikatorer, der indgår i Børne- og Undervisningsministeriets indeks for social trivsel, kredser om et attraktivt læringsmiljø som forudsætning for det stærke inkluderende fællesskab.

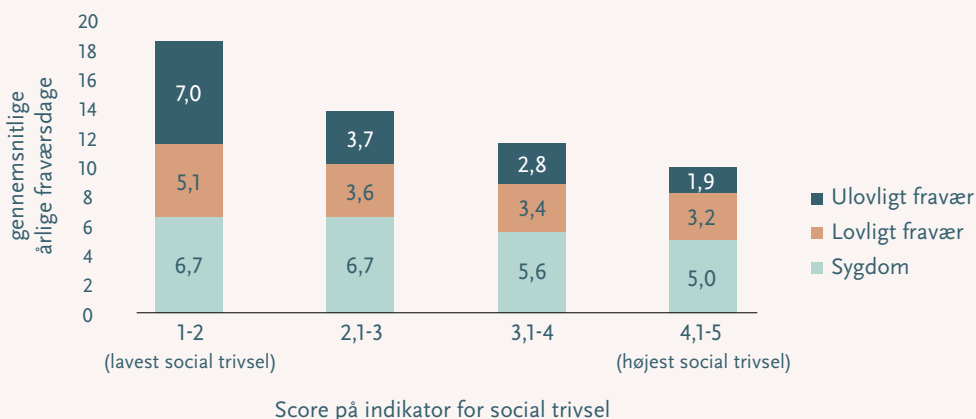
Indeks for social trivsel består af følgende 10 spørgsmål:

- Er du glad for din skole?
- Er du glad for din klasse?
- Føler du dig ensom?
- Er du bange for at blive til grin i skolen?
- Hvor ofte føler du dig tryk i skolen?
- Er du blevet mobbet i dette skoleår?
- Jeg føler, at jeg hører til på min skole.
- Jeg kan godt lide pauserne i skolen.
- De fleste af eleverne i min klasse er venlige og hjælpsomme.
- Andre elever accepterer mig, som jeg er.

Som det fremgår af figuren, er der en tydelig sammenhæng mellem elevernes sociale trivsel i skolen og deres fraværsmønster. Det er særligt det ulovlige fravær, der hænger sammen med elevernes sociale trivsel. Elever med en trivselsscore på 2 ud af 5 har over dobbelt så mange dages ulovligt fravær som elever med en trivselsscore på 5 ud af 5.

Figur 13: Sammenhæng mellem social trivsel og fravær

3

Faglig udvikling

3.1 Faglig udvikling på 6-18-årsområdet

Faglig udvikling for alle børn og unge er afgørende for at honorere målene og visionerne i folkeskoleloven og børne- og ungepolitikken og for at kunne indfri børnenes faglige potentialer. Skole, SFO, specialtilbud og fritidstilbud spiller hver dag sammen en vigtig rolle i forhold til at sikre kontinuerlig faglig udvikling for alle børn og unge. Samtidig er den læring, der foregår i dagtilbud, en vigtig forudsætning i et 0-18-årsperspektiv, ligesom samarbejdet med forældrene er afgørende.

Kapitlet belyser dels den faglige udvikling i løbet af skoleforløbet, dels det faglige niveau ved afslutning af skoleforløbet og i forhold til overgang til ungdomsuddannelse mv. Der gives endvidere eksempler på de lokale enheders arbejde med temaet faglig udvikling i forlængelse af læringsamtalerne.

Corona-epidemien har haft betydning for præmisserne for den faglige udvikling igennem skoleårene 2020/21 og 2021/22. Nationale undersøgelser viser, at læringsudbyttet for alle, men særligt for de svageste elever og elever fra socialt udsatte hjem, har været lavere end normalt. Sammenligninger af resultater fra corona-perioden med tidligere resultater skal derfor foretages med visse forbehold.

Derudover har corona sat et helt konkret præg på flere af de opgørelser og datasæt, som normalt bruges som pejlinger på børnenes og de unges faglige udvikling. Til eksempel blev folkeskolens afgangseksamen aflyst i 2020, og i 2021 blev prøveafviklingen gennemført med ændringer. Samtidig er den socioøkonomiske reference i 2020 og 2021 beregnet i en begrænset version som følge af corona.

Fokus på faglig udvikling på læringsamtalerne

I alt har 17 skoler og et UngiAarhus-distrikt i forbindelse med læringsamtalen i foråret 2021 valgt, at der sættes særligt fokus på temaet faglig udvikling. De konkrete fokusområder er målrettet den enkelte enheds lokale behov og beskæftiger sig med forskellige aspekter af faglig udvikling. De fokusområder inden for temaet faglig udvikling, som flest skoler/UngiAarhus beskæftiger sig med er:

- Dansk, herunder læsning, skriftlig fremstilling, retskrivning mv. (4 skoler)
- Faglig progression inden for fagene (3 skoler)
- Faglig ledelse (3 skoler)
- Data, systematik og evalueringskultur (3 skoler)

3.2 Faglig udvikling i løbet af skoleforløbet

Obligatorisk sprogvurdering i o. klasse

I begyndelsen af børnehaveklassen foretages som led i undervisningen en sproglig vurdering af eleverne. Resultaterne af sprogvurderingen skal bruges til at tilpasse undervisningen til elevernes kompetencer og forudsætninger. Desuden kan resultaterne drøftes i børnehaveklasseteamet og sammen med ressourcpersoner, såsom læsevejleder og lignende. På baggrund af resultaterne kan der iværksættes særlige sproglige tiltag målrettet eleverne, elevgrupper eller enkelte elever.

Sprogvurderingen gennemføres i starten af o. klasse (før efterårsferien). Samlet set giver resultaterne således et billede på børnenes sproglige færdigheder ved starten af skoleforløbet.

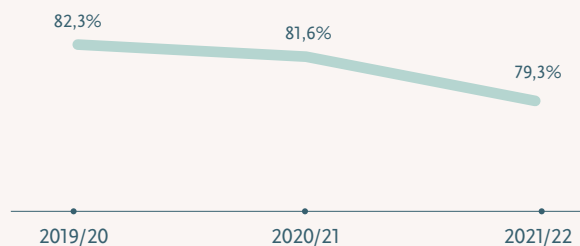

79,3%

af eleverne er vurderet til en generel sprogindsats (alderssvarende niveau) i skoleåret 2021/22

I alt 79,3 % af eleverne er vurderet til en generel sprogindsats (bedste niveau) i skoleåret 2021/22, og niveauet er faldet lidt gennem de seneste to år.

Figur 14: Sprogvurdering – generel indsats (alderssvarende niveau)

Note: Andelen elever, der er vurderet til en generel sprogindsats (bedste niveau) i forhold til deres talesproglige kompetencer ved sprogvurderingen i o. klasse. De to øvrige kategorier er 'Fokuseret indsats' og 'Særlig indsats'.

Der er en forholdsvis stor forskel på tværs af skolerne, hvad angår andelen af elever i børnehaveklassen, der er vurderet til en generel sprogindsats. Andelen på skolerne varierer således mellem 93,6 % og 41,7 %.

Skoler, hvor mere end 30 procent af eleverne bor i udsatte boligområder, indgår ikke i opgørelsen (Ellehøjskolen og Sødalskolen). Disse skoler anvender materialet til de nationale obligatoriske sprogprøver i o. klasse. Endvidere skal der gennemføres obligatoriske sprogprøver målrettet elever i 1.-9. klasse, som skal ophøre med at modtage undervisning i dansk som andetsprog - supplerende.

Resultater af de nationale test

Med folkeskolereformen blev der fastsat nationale mål og resultatmål for elevernes faglige færdigheder og udvikling. De faglige resultatmål opgøres på baggrund af de nationale test, der er ét af flere værktøjer, som undervejs i elevens skoleforløb kan være med til at give et billede af, om eleven er på rette vej. Frem til udgangen af skoleåret 2021/22 er der ti obligatoriske test fra 2. til 8. klassetrin.

Resultater af de nationale test, herunder på de nationale resultatmål, er fortrolige og må ikke offentliggøres af hensyn til, at kommuner og skoler ikke må kunne rangordnes. Det må offentliggøres, om målene er indfriet, men ikke hvor langt man er fra målet. Der er ikke beregnet samlede kommuneresultater for skoleåret 2019/20, idet det kun var et repræsentativt udsnit af skoler, der skulle afvikle nationale test i det år.

Det første nationale resultatmål er, at mindst 80 % af eleverne skal være gode til at læse og regne i de nationale test. Resultaterne for 2021 viser, at der endnu ikke er målopfyldelse på de forskellige klassetrin, om end det på flere klassetrin er tæt på. Niveauet i 2021 svarer omtrent til niveauet fra 2019. Andelen af elever, der er gode til at læse og regne i de nationale test i 2021, ligger lidt over landsgennemsnittet på de forskellige klassetrin.

Det andet nationale resultatmål er, at andelen af de allerdygtigste elever i dansk og matematik skal stige år for år. Resultaterne viser, at andelen af de allerdygtigste generelt set er faldet lidt siden 2019, hvorfor det ikke er indfriet i 2021. Andelen af de allerdygtigste elever i dansk og matematik i Aarhus ligger dog generelt lidt over landsgennemsnittet.

Det tredje nationale resultatmål er, at andelen af elever med dårlige resultater i læsning og matematik skal reduceres år for år. Andelen af elever med dårlige resultater i Aarhus ligger nogenlunde på niveau med 2019. Der er generelt lidt færre elever med dårlige resultater end i landet som helhed.

Table 4. Obligatoriske nationale test

Fag og klassetrin	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Dansk, læsning	X		X		X		X
Matematik		X			X		X
Engelsk			X			X	
Fysik/kemi							X

VIVE's evaluering af de nationale test fra 2020 viste bl.a., at testene er usikre på individniveau, og at de ikke altid opleves af lærerne som et relevant redskab til at tilrettelægge undervisningen med fokus på den enkelte elevs faglige udvikling. Testene er dog et vigtigt styringsmæssigt redskab¹.

¹ VIVE (2020): "Evalueringen af de nationale test. Tværgående evalueringsrapport"

I forlængelse heraf er der den 29. oktober 2021 indgået en national aftale om det fremtidige evaluerings- og bedømmelsessystem i folkeskolen, som blandt andet berører de nationale test. Fra skoleåret 2022/23 sker der en lineær modificering af det nuværende testsystem i en overgangsperiode frem mod 2026/27, hvor de nationale test erstattes med Folkeskolens Nationale Færdighedstest.

Elevernes faglige progression

Under læringssamtalerne på skolerne har der været stor opmærksomhed på betydningen af at følge og understøtte den faglige progression for alle børn og unge. Og flere steder arbejdes der med at sætte yderligere fokus på systematikken i arbejdet med den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen og den fælles refleksion over og dokumentation af elevernes læring.

Elevernes faglige progression kan forstås som den faglige udvikling eller tilvækst inden for et fagområde, som eleverne gennemgår over tid. Datamateriale, der siger noget om progressionen, kan være med til at styrke viden om den enkelte elevs, klasses, eller årgangs udvikling over tid og effekten af de indsatser, der igangsættes. Lærere og pædagoger arbejder med forskellige typer data om deres elevers faglige progression, fx resultater fra nationale test, diagnostiske test, samt forskellige kvalitative data.

En systematisk praksis i forhold til refleksion over og opfølgning på data om børnene kan fx være i form af konferencer i årgangs- eller fagteams (fx i dialog med det pædagogiske læringscenter), hvor vejledere og faglærere i dansk og matematik koordinerer de test, der skal tages, og hvor medarbejderne reflekterer systematisk over, hvad kvantitative og kvalitative data siger om klassen eller enkelte børn, og om der er tendenser, der gør at der skal sættes ind.

Casebeskrivelse fra læringssamtalerne

Uddrag fra 2. læringssamtale på Vestergårdsskolen (efterår 2021)

Vi har igangsat arbejdet med handleplaner i forhold til særlige indsatser, hvor vi har fokus på elevens progression. De er afprøvet i forskellige arenaer: netværksmøder, specialcentermøder, elever i ordblindevanskeligheder.

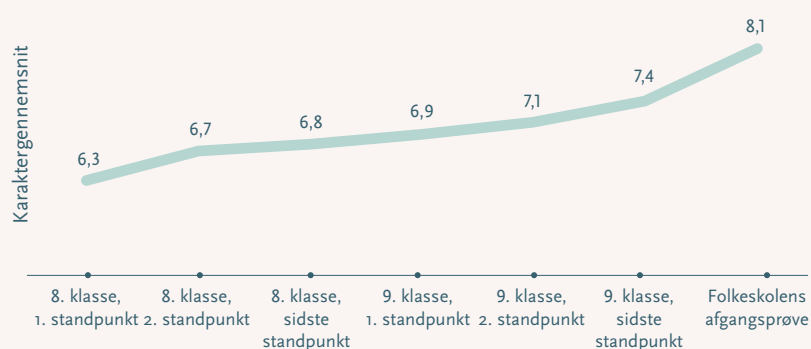
Ressourceteamets rolle i handleplanerne og de særlige indsatser er i større grad integreret. Vi er i gang med at implementere systematikken og metodikken i specialklasseelevernes statusskemaer. Handleplanen understøtter det kollaborative samarbejde.

Handleplanen er fælles genstand for at følge elevens progression. Handleplanen og systematikken kvalificerer vores indsatser, og medarbejderne overfører viden/læring fra forløbet til andre situationer.

På nuværende stadie er det nødvendigt, at det er ledelse eller ressourcepersoner, der faciliterer processen omkring handleplaner. Eksemplerne er eksemplariske i forhold til skolens SLF-vision.

Der er relativt få data på et bydækkende niveau, der giver mulighed for at følge progressionen for de samme elever over tid. Det er dog muligt at følge elevernes progression fra første standpunktskarakter i 8. klasse til afgangsprøverne i 9. klasse – i alt 7 karakterer. Standpunktskarakteren skal afspejle elevens aktuelle faglige niveau, dvs. i hvor høj grad eleven lever op til de faglige mål, som gælder på det tidspunkt, hvor karakteren gives. Figur 15 viser således udviklingen i karaktergennemsnittet for de elever, der gik op til afgangsprøverne i 9. klasse i 2021. Der tages forbehold for ændrede vilkår for prøverne i 2021, hvor der kun blev afholdt prøver i de bundne prøver i dansk, matematik og engelsk i 9. klasse.

Figur 15: Faglig progression for de elever, der gik op til afgangsprøverne i 2021

Note: Grafen viser karakterudviklingen for de elever, som har taget FSA i 2021. Grafen viser altså karakterudviklingen for de elever, der har taget FSA i det valgte skoleår.

Årgangen har således oplevet en markant fremgang i karaktergennemsnittet fra 6,3 ved den første standpunktskarakter i 8. klasse til 8,1 ved afgangsprøven. Med afsæt i lærernes karaktergivningspraksis indikerer analysen således, at eleverne har været inde i en positiv faglig progression igennem de to sidste år i folkeskolen. Der har været det samme mønster i de seneste fire skoleår. Det er ikke muligt at sammenligne med landstal, da standpunktskarakterer i 8. klasse ikke opgøres på landsplan.

Oplevelse af faglige fremskridt

Børnenes og de unges egen oplevelse af faglige fremskridt er en vigtig indikator for faglig udvikling. Analyser fra DCUM viser, at netop børnenes og de unges læringsoptimisme og tro på sig selv er afgørende for deres faglige progression og trivsel². Læringsoptimistiske børn trives bedre i skolen, både fagligt, socialt og personligt. Optimisme, der ikke overdrives, fungerer således til en vis grad som selvopfyldende profeti, ligesom det er tilfældet med pessimisme.

I elevtrivselsmålingen findes indikationer på elevernes egne oplevelser af, om de er inde i en god faglig udvikling. I alt 69,4% af eleverne således 'enige' eller 'helt enige' i, at de gør faglige fremskridt i skolen. Langt hovedparten af de øvrige elever har svaret i den neutrale kategori 'hverken enig eller uenig'. Tallene er udtryk for, at langt de fleste elever har en vis grad af faglig selvtillid, og at denne er lidt højere i Aarhus end landsgennemsnittet. Andelen af elever der mener, at de gør faglige fremskridt, er steget en lille smule i forhold til

² DCUM (2018): "Elevoptimisme og trivsel i skolen - Analyser af Den Nationale Trivselsmåling 2017"

skoleåret før, efter et fald i de foregående tre skoleår i både Aarhus og på landsplan, hvilket kunne tolkes i lyset af corona-situationen.

Tabel 5: Andel elever i 4.-9. klasse, der er 'enig' eller 'helt enig' i udsagnet: "Jeg gør gode faglige fremskridt i skolen."

	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Aarhus Kommune	71,9 %	71,3 %	68,3 %	69,4 %
Hele landet	69,1 %	68,7 %	65,8 %	-

Note: Data for hele landet for 2021/22 er endnu ikke tilgængelige.

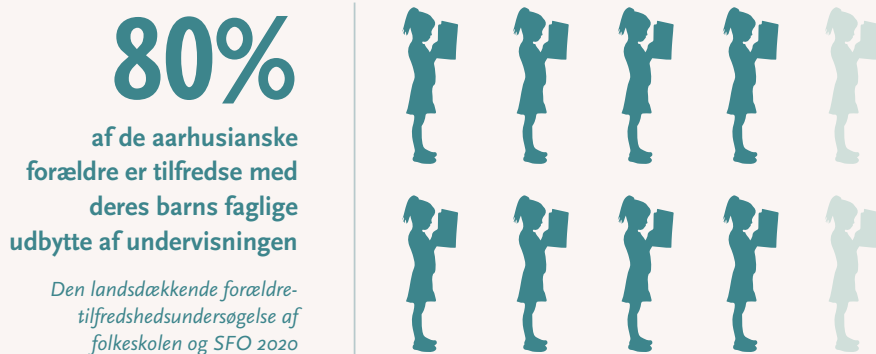
Fritids- og ungdomsskoleområdet spiller en vigtig rolle i understøttelse af børnenes og de unges læring i et fritidsperspektiv. Den seneste klubtrivselsundersøgelse fra 2021/22 viste, at to ud af tre klubmedlemmer (64,6 %) er 'enig' eller 'helt enig' i, at de lærer nyt i klubben. Andelen er faldet en smule igennem over de seneste år, hvilket også skal ses i lyset af corona-situationen. Lidt flere svarer, at de lærer nyt i fritidsklubben end i ungdomsklubben. Da klubtrivselsmålingen er en Aarhus-måling, findes der ikke nationale sammenlignelige tal.

Tabel 6: Andel klubmedlemmer, der er 'enig' eller 'helt enig' i udsagnet: "Jeg lærer nyt i klubben."

	2019/20	2020/21	2021/22
Aarhus Kommune	68,6 %	67,8 %	64,6 %

Forældrenes tilfredshed med det faglige udbytte af undervisningen belyses gennem resultater fra den landsdækkende forældretilfredshedsundersøgelse af folkeskolen og SFO. I alt 80 % af de aarhusianske forældre er tilfredse med deres barns faglige udbytte af undervisningen, mens det tilsvarende gælder for 77 % af forældrene på landsplan. Forældre til børn i indskolingen er generelt mere tilfredse end forældre til børn på mellemtrinnet og i udskolingen.

Undersøgelsen er gennemført i skoleåret 2019/20 i perioden marts-juni 2020. Svarene er indsamlet delvist under coronanedlukningen, men forældrene er dog blevet bedt om at svare i forhold til deres oplevelser før nedlukningen. Svarene er baseret på en stikprøve med en samlet svarprocent på 61,5 %.

3.3 Fagligt niveau ved afslutning af skoleforløbet

Karaktergennemsnit efter 9. klassetrin

Ved afslutningen af undervisningen på 9. klassetrin aflægger eleverne folkeskolens 9. klasseprøver. Består eleverne prøverne, har de folkeskolens afgangseksamen, som er en del af adgangskravene til både de gymnasiale uddannelser, hf og erhvervsuddannelserne.

Ud over at karakterer har direkte betydning for den enkelte elevs adgang til en ungdomsuddannelse, er det faglige niveau vigtigt i forhold til fastholdelse på en ungdomsuddannelse efter afslutning af skolen, ligesom personlige og sociale kompetencer spiller en vigtig rolle. En analyse af data fra Aarhus viser således, at gruppen af unge med lave karaktergennemsnit i 9. klasse relativt set har væsentligt flere afbrud på deres efterfølgende ungdomsuddannelse end gruppen af unge med høje karakterer.

Resultater fra "Alle elever til folkeskolens prøver"

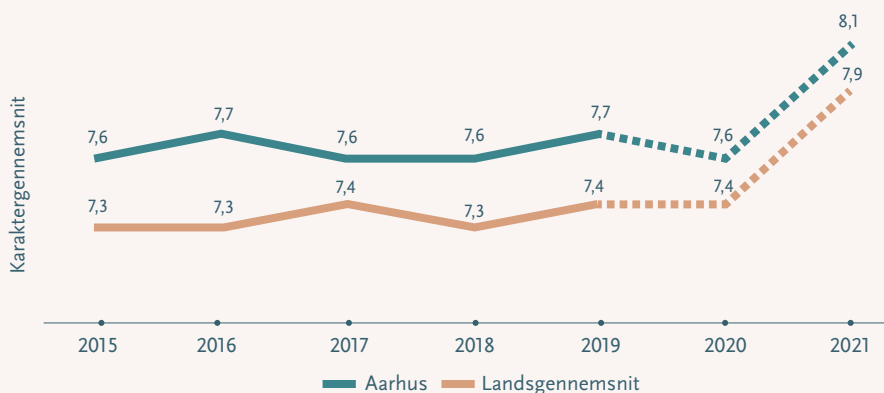
Byrådet igangsatte med budgetforliget for 2017-2020 projektet "Alle elever til folkeskolens prøver". Den politiske motivation var, at flere elever i kommunens specialklasser og specialskoler fik udfoldet deres faglige potentiale i skolen for derved at øge deres deltagelsesmuligheder i uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet.

Den overordnede intention med projektet var at understøtte optimale læringsmiljøer i kommunens specialpædagogiske undervisningstilbud, hvor elevernes potentiale blev udfoldet bedst muligt. Derfor blev lærere og pædagoger på mellemtrinnet og i udskolingens givet et kompetenceudviklingsforløb.

Opsamlende kan det konkluderes, at skolerne trods mangeartede opgaver og udfordringer i dagligdagen er nået i mål med effektmålet om, at flere elever skal gå op til minimum en af de afsluttende bundne prøver, og at flere elever skal bestå dansk og matematik. Effektmålet om, at 25 % af elevernes skal gennemføre 8 bundne prøver er ikke helt indfriet, da der i 2020 med de ophøjede standpunktskarakterer var 21,6 % af de deltagende elever, der havde opnået det.

Det må bemærkes, at corona har påvirket prøveafviklingen på flere måder. Afgangsprøverne i 2019/20 blev aflyst pga. corona, og de afsluttende standpunktskarakterer blev i stedet ophøjet til elevernes prøvekarakterer. Ved afgangsprøverne i 2020/21 blev fællesprøven i naturfag aflyst, og den afsluttende standpunktskarakter blev i stedet ophøjet til elevernes prøvekarakter i dette fag. Derudover har skolerne i forbindelse med de mundtlige afgangsprøver i 2020/21 haft mulighed for ekstraordinært at undlade at formulere prøvespørgsmål til de dele af fagene, som alene er foregået med nødundervisning uden fysisk fremmøde. Endelig har eleverne fået ophøjet deres afsluttende standpunktskarakter til prøvekarakter, hvis standpunktskarakteren er højere end prøvekarakteren.

Figur 16: Udvikling i karaktergennemsnit i bundne prøvfag i 9. klasse

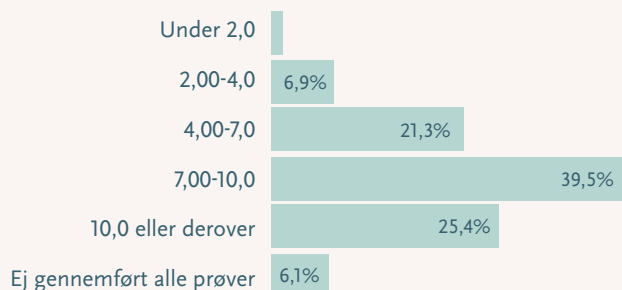
Note: Gennemsnit af elevernes karaktergennemsnit i de bundne prøvfag ved afgangsprøverne i 9. klasse. Elever, der har aflagt alle bundne prøver, indgår i beregningen.

Det samlede karaktergennemsnit i de bundne prøvfag for alle elever i 2021 ligger på 8,1, hvilket er en stigning på 0,5 karakterpoint siden 2020. Sammenligninger med gennemsnittet i de forrige år må dog foretages med forbehold, da eleverne i 2021 pga. af corona har fået ophøjet deres afsluttende standpunktskarakter til prøvekarakter, hvis standpunktskarakteren er højere end prøvekarakteren. I perioden fra 2017 til 2020 har karaktergennemsnittet været forholdsvis stabilt.

Det samlede gennemsnit i Aarhus ligger ca. 0,2 karakterpoint over landsgennemsnittet, hvilket har været et mønster gennem en årrække. Det indikerer, at de aarhusianske afgangselever gennemsnitligt har et forholdsvis højt fagligt niveau ved afslutningen af deres skolegang.

Det højeste gennemsnit på tværs af fagprøverne findes i engelsk (8,6) efterfulgt af dansk mundtlig (8,5). Laveste karaktergennemsnit for fagprøverne findes i dansk læsning (7,1) og naturfag fællesprøve (7,1). Ser man på karaktergennemsnitsfordelingen, ligger de fleste karaktergennemsnit i spændet fra 7,0-9,9.

Figur 17. Karaktergennemsnitsfordeling i bundne prøvfag i 9. klasse i 2021

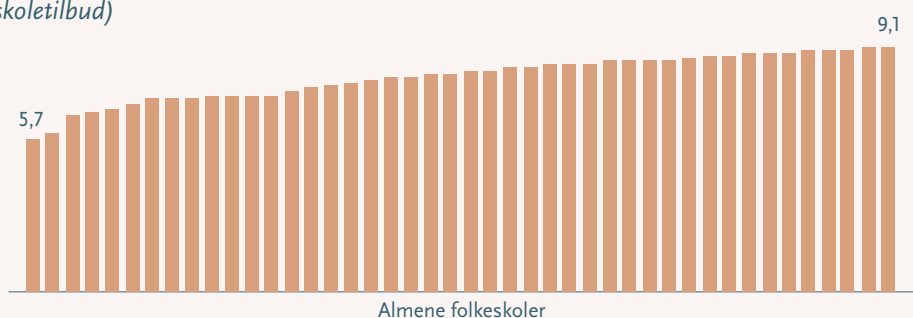

Der er fortsat et gab mellem karaktergennemsnittet for henholdsvis elever i specialklasser og elever i almenklasser. Karaktergennemsnittet for elever i specialklasse ligger i 2021 på 5,6, mens det for elever i almenklasser ligger på 8,1. Der er ligeledes et gab mellem karaktergennemsnittet for henholdsvis piger og drenge. Pigerens karaktergennemsnit er således i gennemsnit ca. et karakterpoint højere end drengenes.

Det samlede gennemsnit dækker over en betydelig spredning mellem skolerne (se figur 18). Den højest scorende folkeskole har et gennemsnit på 9,1, mens den lavest scorende folkeskole har et gennemsnit på 5,7. Variationen understreger i sig selv, at opgaver og udfordringer lokalt har en forskellig karakter.

Figur 18. Karaktergennemsnit i 9. klasse i 2021 fordelt på skoler (ekskl. specialskoler og særlige skoletilbud)

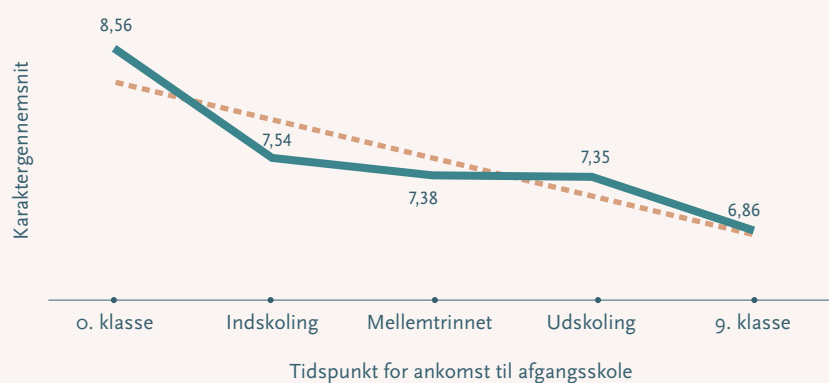
Resultater fra udviklingsarbejdet med karakterfri hverdag og formativ feedback i Aarhus Kommune

I 2018 tog rådmanden for Børn og Unge initiativ til udviklingsarbejdet "Karakterfri hverdag og formativ feedback". Formålet var at afprøve, hvordan nedtoning af karakterer, kombineret med et større fokus på formativ feedback, kan mindske det negative pres på eleverne og øge motivationen for læring i udskolingen. I alt 6 skoler meldte sig frivilligt til udviklingsarbejdet og skolerne valgte selv fokus og omfang for deres lokale forsøg. VIA University College fulgte udviklingsarbejdet for at undersøge og dokumentere skolernes og elevernes oplevelser og erfaringer med Karakterfri hverdag og formativ feedback. Udviklingsarbejdet blev afsluttet i 2021.

Resultaterne viser, at der er potentiale for at fremme læring og trivsel ved et øget fokus på formativ feedback i forhold til karakterer, men også at karakterer har en vigtig funktion som konkrete pejlemærker i forhold til elevens faglige niveau. En god balance imellem brug af karakterer og formativ feedback styrker fokus på læring frem for præstation og forbedrer læringsmiljøet. Dette mindsker nogle eleveres oplevelse af pres og stress i skolen. For andre elever kan det være frustrerende og udfordre deres trivsel, hvis de ikke får en karakter, og den feedback de modtager ikke giver dem tilstrækkelige konkrete pejlemærker i forhold til deres faglige niveau. Det lokale arbejde med at udvikle en god feedback-kultur og finde balancen imellem brug af karakterer og formativ feedback er afgørende i den forbindelse.

En ny analyse af Aarhusdata har belyst sammenhængen mellem det tidspunkt, hvor en elev starter i sin afgangsskole og elevens karaktergennemsnit. Analysen viser, at karaktergennemsnittet er væsentligt lavere blandt de elever, som er kommet til skolen sent i skoleforløbet. Sammenhængen drives i høj grad af den store forskel mellem børn, der har været på afgangsskolen siden 0. klasse og børn der kun har været der siden 9. klasse. De elever, der startede på skolen i 0. klasse, har et karaktergennemsnit på 8,6, mens de elever, der først kommer til skolen i 9. klasse, har et gennemsnit på 6,9 – en forskel på 1,7 karakterpoint. Børn med dansk som andetsprog er overrepræsenterede i den gruppe af børn, der kommer til skolen sent i skoleforløbet. Der ses også en overrepræsentation af piger i gruppen af elever, som er kommet til deres afgangsskole i 9. klasse.

Figur 19. Sammenhæng mellem karaktergennemsnit og tidspunkt for ankomst til afgangsskole

Faglig løfteevne

Det er velbelyst, at skolernes faktiske karaktergennemsnit hænger sammen med mange forskellige forhold, herunder elevernes sociale baggrund. For at bidrage til at tegne et mere nuanceret billede af skolernes såkaldte løfteevne er det således relevant at kunne tage højde for elevernes baggrundsforhold.

Analysen viser fx en klar sammenhæng mellem børnenes testresultater/karakterer og forældrenes uddannelsesbaggrund: Jo højere uddannelsesniveau hos forældrene, desto bedre resultater hos eleven. Disse forskelle gør sig gældende for både dansk, læsning og matematik og hele vejen op igennem skoleforløbet. Resultaterne er også markant lavere for udsatte elever (elever, som på et tidspunkt i deres liv har modtaget en foranstaltning efter serviceloven) end for ikke udsatte elever.

Den socioøkonomiske reference er et statistisk beregnet udtryk, som viser, hvordan elever på landsplan med samme baggrundsforhold som skolens elever har klaret 9. klasseprøverne. Undervisningseffekten beregnes som forskellen mellem skolernes faktisk opnåede karaktergennemsnit og den socioøkonomiske reference. Elever i specialklasser indgår ikke i beregningen.

Det nationale kvalitetstilsyn med folkeskolen

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) fører et nationalt kvalitetstilsyn samt et parallelsamfundstilsyn på skoleområdet. Tilsynet skal identificere skoler med vedvarende kvalitetsudfordringer samt sikre, at kommuner og skoler arbejder målrettet med at forbedre egne resultater.

Ellehøjskolen, Søndervangskolen Sødalskolen og Læssøesgades Skole indgår aktuelt i det faglige kvalitetstilsyn. Ellehøjskolen og Søndervangskolen indgår også i parallelsamfundstilsynet.

Beregningen af socioøkonomiske referencer for skoleårene 2019/20 og 2020/21 er foretaget i en begrænset version. Dette skyldes de særlige regler for prøveafvikling og karaktergivning grundet hhv. fuld og delvis aflysning af prøverne i sommeren 2020 og 2021. I disse to skoleår er der kun foretaget 1-årige beregninger af socioøkonomiske referencer for det samlede gennemsnit i bundne prøvafag.

Ser man på de enkelte folkeskoler, var der i 2021 to skoler med et karaktergennemsnit, der er signifikant højere end forventet, mens en skole havde et karaktergennemsnit, der var signifikant lavere end forventet. De øvrige skoler ligger på det karakterniveau, der statistisk set kan forventes i forhold til elevsammensætningen.

Under læringssamtalerne i 2021 har skolernes løfteevne været en af de vigtige datakilder. En række ledere har peget på, at den korrektion der ligger i den socioøkonomiske reference er et vigtigt pejlemærke for, om alle børn løftes – både de børn der klarer sig godt og mindre godt. Disse data bruges også flere steder som afsæt for at indkredse de fagområder, hvor skolen har brug for at sætte særligt ind.

Case fra læringssamtalerne

Uddrag fra 1. læringssamtale på Bakkegårdskolen (forår 2021)

Vi har hævet det samlede snit ved de bundne prøver kontinuerligt fra 2013-2019, men med et dyk i 2020. Undervisningseffekten de sidste tre år ved 9. klasses prøver i læsning ligger dog under forventet niveau ift. sociodemografien.

Vi følger elevprogression på alle årgange via skolens testhjul. Ledelsen har opstillet tegn på god undervisning på basis af forskningsevidens - dvs. hvad kigger ledelsen efter i forhold til god undervisning. Målsætningen i det kommende år er at skabe læring hos de voksne - hvor de to ovennævnte elementer spiller mere tydeligt sammen.

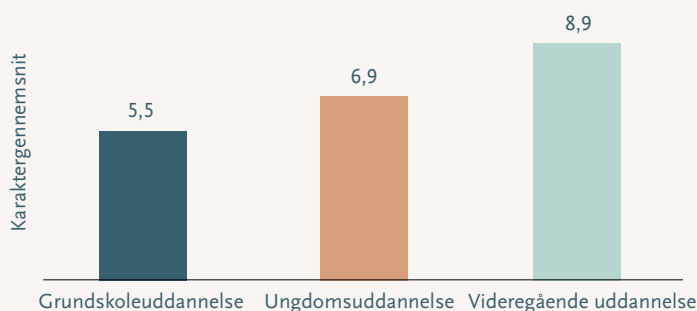
SLF skal bredes ud, ikke som et koncept ved få udvalgte møder, men et mindset for læring. Vi ønsker, at man arbejder med didaktik og refleksion herom og her går ledelsen forrest. Vi skal bringe de fine data fra testhjulet og taksonomien med tegn på god undervisning mere tydeligt i spil ved skolens møde, så det ses i 4.b. Målet er øget progression for ALLE elever gennem tydelig ledelse via læring hos de professionelle på basis af data og evidens.

Social mobilitet

Det er et nationalt mål for folkeskolens udvikling, at folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater. Tilsvarende skal alle børn og unge ifølge børne- og ungepolitikken have mulighed for at udvikle og udfolde egne potentialer optimalt, og betydningen af negativ social arv skal mindskes. Arbejdet med at håndtere den negative sociale arv er således vigtigt.

En analyse af data fra skoleåret 2020/21 viser, at der er en tydelig sammenhæng mellem elevernes karaktergennemsnit i 9. klasse og forældrenes uddannelsesniveau, idet elever med højtuddannede forældre opnår højere karaktergennemsnit. Elever af forældre med grundskolen som højest gennemførte uddannelse opnår et karaktergennemsnit på 5,5, mens elever af forældre, som har en videregående uddannelse, opnår et karaktergennemsnit på 8,9, dvs. en forskel på 3,4 karakterpoint. Gabet i karaktergennemsnit er uændret igennem de sidste tre år. Det samme mønster findes på landsplan.

Figur 20. Sammenhæng mellem elevernes karaktergennemsnit og forældrenes uddannelsesniveau

Ser man på forældrenes uddannelsesniveau på baggrund af en opgørelse over forældrenes højest fuldførte uddannelse, er der forholdsvis stor forskel på tværs af skolerne i Aarhus. På en skole har 44,2 % af forældrene således grundskolen som højest fuldførte uddannelse, mens det på en anden skole kun er 1,6 % af forældrene, der har grundskolen som højest gennemførte uddannelse. Flere af de skoler, hvor forældrene har en svag uddannelsesmæssig baggrund, ligger i distrikt Vest.

Undersøgelser fra Rockwool Fonden³ viser, at de sociale skel, vi ser hos børn allerede ved fødslen og i de første leveår, for mange danner fundamentet for en livslang ulighed. Der er markante forskelle i børns karakteristika, evner og færdigheder på tværs af deres baggrund allerede tidligt i livet – endda helt fra fødslen. Disse gennemsnitlige forskelle ses på alle alderstrin og for en bred vifte af dimensioner, fx sundhed, uddannelse og senere indkomstniveau. Rapporten peger dog på, at en styrket (tidlig) indsats, stærkere understøttelse og god undervisning også understøtter fremtidig udvikling, fordi læring avler læring. Derfor er understøttelse af børns og unges udvikling fra 0-18 år i høj grad en investering i fremtiden.

³ Rockwool Fonden (2017): "Den sociale arv har konsekvenser hele livet" (forskningsartikel)

Undersøgelse af DSA-området

Undersøgelsen af dansk som andetsprogsområdet er iværksat på baggrund af budgetforlig 2021, hvor Byrådet satte midler af til en undersøgelse af følgende fire arenaer: Sprogindsatser på 0-6-årsområdet, supplerende undervisning i dansk som andetsprog på 0.-10. klassestrin, skolehenvisningspolitikken og basisundervisning i dansk som andetsprog (modtagelsesklasseområdet)

Undersøgelsen har sit udspring i, at det til trods for en bred vifte af målrettede tiltag på både dagtilbuds- og skoleområdet fortsat er en udfordring at løfte det danske sprog tilstrækkeligt for børn med dansk som andetsprog (DSA), så de får de samme forudsætninger og muligheder som andre børn og unge.

I Aarhus Kommune udgør andelen af børn og unge med DSA ca. en femtedel af en årgang. Ved 3 år har godt 40 % af DSA-børnene et alderssvarende dansk sprog. Ved skolebegyndersprogscreeningen forinden skolestart har mere end 60 % af DSA-børnene et sprogstøttebehov, hvilket betyder, at under 40 % af DSA-børnene starter i skole med et alderssvarende dansk sprog. Det ses endvidere, at der ved afgangsprøverne i 9. klasse fortsat er et markant gab mellem DSA-elever og elever med dansk som modersmål, idet andelen af DSA-elever, der ikke bestod dansk og matematik, var mere end tre gange så stor sammenlignet med elever med dansk som modersmål.

Anbefalingerne i undersøgelsen indgår som centrale perspektiver i det fortsatte arbejde med at skabe en fælles tilgang og forståelse i et 0-18-års perspektiv i indsatserne for børn med andetsprog.

Bestået dansk og matematik i 9. klasse

For at få adgang til optagelse på erhvervsuddannelse skal eleverne have mindst 2 i gennemsnit i både dansk og matematik ved 9. klasseprøverne. I alt 90,6 % af eleverne opnåede mindst 2 i gennemsnit i både dansk og matematik i 2021, svarende til at ca. hver tiende elev ikke opnåede mindst 2.

Tabel 7: Andel elever med mindst 2 i dansk og matematik

Afgangår	2018/19	2019/20	2020/21
Aarhus Kommune	87,4 %	89,0 %	90,6 %

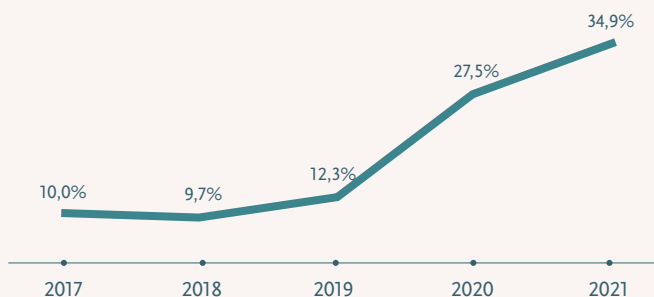
Note: Andel elever i 9. klasse med mindst 2 i karaktergennemsnit i både dansk og matematik i 9. klasse. Afgangsprøverne i 2019/20 blev aflyst pga. corona, og de afsluttende standpunktskarakterer blev i stedet ophøjet til elevernes prøvekarakterer. Børne- og Undervisningsministeriet har tidligere gjort opmærksom på, at landstallet er behæftet med usikkerhed, hvorfor det ikke vises her.

På tværs af skolerne er der en spredning i forhold til andelen af elever med mindst 2 i karaktergennemsnit. På otte skoler har samtlige elever mindst 2 i karaktergennemsnit, mens det på flere skoler ligger på omkring 70 % af eleverne.

Der er en betydelig forskel mellem almenklasseelever og elever i specialskoler og -klasser i forhold til andelen af elever, der opnår mindst 2 i gennemsnit. I alt 95,8 % af eleverne i almenklasser består dansk og matematik i 9. klasse, mens andelen ligger på 34,9 % for specialeleverne. Andelen af elever i specialklasser med mindst 2 i gennemsnit har dog været stigende gennem de seneste år, og stigningen blandt specialklasseelever er en af driverne for den samlede stigning.

Figur 21: Andel elever med mindst 2 i dansk og matematik i specialklasser

Case fra læringsamtalerne

Uddrag fra 1. læringsamtale på Elsted Skole (forår 2021)

Ledelsesteamet vil lede tæt på kerneopgaven som faglige ledere med fokus på elevernes læring, trivsel og udvikling. Fokus er:

- Skolens generelle evne til at løfte elevernes faglige niveau med blik på den enkeltes progression.
- Hvilke kvantitative data bruger vi, hvordan bruges de og omsættes til læring hos den enkelte elev.

I grafisk LIS har vi inddraget resultatet i dansk skriftlig fremstilling. Vi har en lavere løfteevne her end i de øvrige fag. Yderligere har vi inddraget lokale kvalitative data fra den seneste SLF-workshop og fra det efterfølgende PFU-møde. Vi ønsker som ledelse at skabe en organisatorisk systematik for indsamling, anvendelse og opfølgning af kvantitative data om elevernes standpunkt og progression. SLF-metoder skal inddrages, og medvirke til en organisatorisk fælles læring og udvikling af praksis.

Der skal defineres fokusområder for ledelsen og for personalet, og vi skal have opsat tegn. Der skal udarbejdes en strategi og tidsplan for indsatsen. De faglige vejledere, PFU og SLF-ressourcepersoner skal inddrages op mod sommerferien. Læringspartneren bidrager som sparringspartner. Vi skal undersøge, om der er konsulenter i PUF, som kan understøtte vores arbejde.

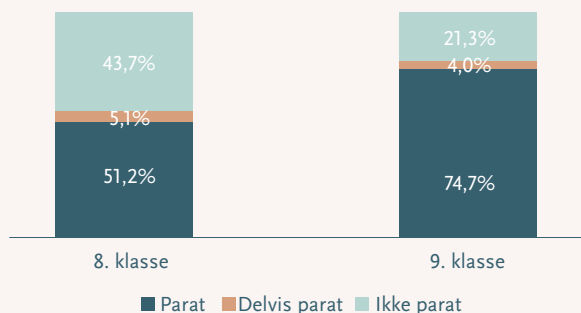
Uddannelsesparathed

Skolen skal vurdere elevernes uddannelsesparathed ud fra elevens faglige, personlige, sociale og praksisfaglige forudsætninger. Vurdering af elevernes parathed i forhold til at vælge og gennemføre en ungdomsuddannelse er en proces, som starter i 8. klasse. Vurderingen skal sikre, at de ikke-uddannelsesparate elever støttes med en skole- og vejledningsindsats frem mod afslutningen af 9. eller 10. klasse.

Uddannelsesparathedsvurderingen foretages i forhold til alle tre kategorier af ungdomsuddannelser: 3-årige gymnasiale uddannelser, 2-årig hf og erhvervsuddannelser. Der er en vurdering i december og en afsluttende genvurdering i juni.

Parat betyder, at eleven enten er vurderet parat til alle tre typer af ungdomsuddannelser (gymnasiale uddannelser, erhvervsuddannelser og HF), eller at eleven er vurderet parat til den eller de ungdomsuddannelser, som eleven har angivet som sit uddannelsesønske. Delvist parat betyder, at eleven ikke er vurderet parat til alle sine uddannelsesønsker. Ikke-parat betyder, at eleven enten ikke er vurderet parat til nogen af sine uddannelsesønsker, eller at eleven er fritaget for uddannelsesparathedsvurderingen. De elever, der er fritaget, vil typisk være i målgruppen for Særligt Tilrettelagt Ungdomsuddannelse (STU) eller være elever i modtagelsesklasser.

Figur 22. Andel elever, der er vurderet uddannelsesparate juni 2021

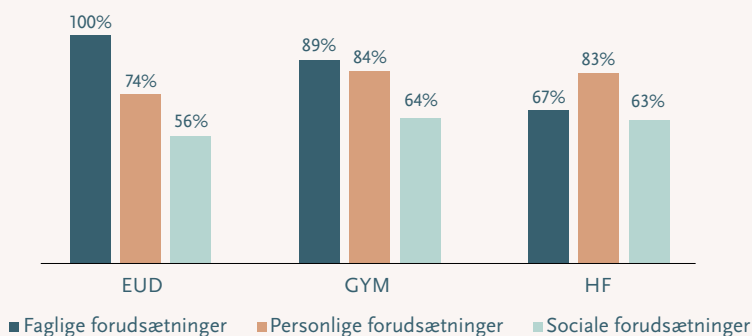

Note: Uddannelsesparathedsvurderingen i juni 2021. Parathedsvurderingen i juni 2020 blev aflyst pga. corona.
Kilde: Sociale Forhold og Beskæftigelse.

Ved den afsluttende parathedsvurdering i juni 2021 blev henholdsvis 51,2 % af alle elever i 8. klasse og 74,7 % af alle elever i 9. klasse vurderet uddannelsesparate. Ser man alene på elever i specialklasser og specialskoler, blev 7,5 % af eleverne vurderet uddannelsesparate i 9. klasse.

En nærmere belysning af de ikke-parate elever i 9. klasse inden for hver af de tre ønskede typer ungdomsuddannelse viser, at det både er manglende faglige, personlige og sociale forudsætninger, der er lagt til grund. For EUD og gymnasiale uddannelser er det manglende faglige forudsætninger, der oftest er lagt til grund, mens det for HF er manglende personlige forudsætninger, der oftest er lagt til grund.

Figur 23. Manglende forudsætninger blandt ikke-parate

Note: Uddannelsesparathedsvurderingen i 9. klasse, juni 2021. Figuren viser, hvilke forudsætninger, som de ikke-parate elever, mangler, inden for hver af de tre typer ungdomsuddannelser: Gymnasiale uddannelser (GYM), erhvervsuddannelser (EUD) og HF.

74,7%

af alle elever i 9. klasse blev vurderet uddannelsesparate ved den afsluttende parathedsvurdering i juni 2021

Der er en betydelig spredning mellem de enkelte skoler i forhold til andelen af elever, der er vurderet uddannelsesparate. For elever i 9. klasse spænder andelen af uddannelsesparate elever på almenskolerne således fra 33,3 % til 95,5 %.

OCN – papir på alsidige kompetencer

UngiAarhus arbejder med uddeling af Open College Network-beviser til unge som led i at dokumentere uformel læring og kompetencer. OCN bygger på, at al læring er værd at anerkende og synliggøre, at anerkendelse af læring skal ske i små skridt, og at forløb tager udgangspunkt i og udformes efter deltagerens behov. OCN-forløb opbygges som strukturerede, certificerede forløb. Der kan gives bevis for alle de kompetencer, som man gerne vil vise, at man kan. Det kan blandt andet være kunnen inden for pasning af dyr, digital dannelse, bestyrelsesarbejde og arbejdsmarkedskompetencer. De unge kan bruge beviserne, når de skal søge job eller skal søge ind på en uddannelse.

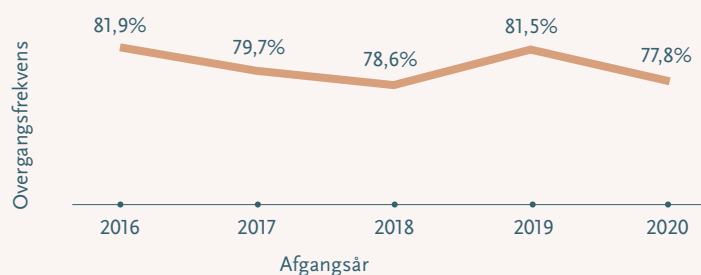
Ungdomsskolens indsats er et vigtigt bidrag i forhold til at gøre de unge uddannelsesparate. Ungdomsskolens tilbud rummer blandt andet læringstilbud i fritiden og samarbejde med folkeskolen om udbud af valgfag. Gennem valgfagstilbud i samarbejde mellem skolerne og fritids- og ungdomsskoleområdet kan der skabes bredere tilbud, etableres lærings- og interessefællesskaber på tværs samt tilbydes attraktive og autentiske læringsmiljøer. Desuden er der et tæt samarbejde med ungdomsuddannelserne for at facilitere brobygning og sammenhæng fra folkeskole til ungdomsuddannelse.

Med aftalen om det fremtidige evaluering- og bedømmelsessystem i folkeskolen justeres den nuværende uddannelsesparathedsvurdering i to faser. I første fase ændres vurderingen således, at betegnelsen "ikke uddannelsesparat" ikke længere anvendes og erstattes af en ny betegnelse gældende fra 2023. I anden fase etableres en ny model for vurderingen, der skal gælde fra skoleåret 2024/25.

Overgang til ungdomsuddannelse

Når flere unge tager en ungdomsuddannelse, så styrker det både den enkelte unges fremtidsmuligheder og samfundet som helhed. Det er derfor afgørende, at skole- og fritidsområdet bidrager til at give børnene og de unge den rette vejledning og de rette kompetencer i forhold til at vælge og senere gennemføre en ungdomsuddannelse.

Figur 24. I gang med ungdomsuddannelse 15 måneder efter 9. klasse

Note: Indikatoren viser andelen af elever, der er i gang med en ungdomsuddannelse 15 mdr. efter afsluttet 9. klasse. Status tidspunktet er ultimo oktober året efter afgangsåret. Opgørelsen er ikke sammenlignelig med den tilsvarende opgørelse fra Styrelsen for IT og Læring, som anvender en anden opgørelsesmetode.

Andelen af elever i gang med en ungdomsuddannelse 15 måneder efter afsluttet 9. klasse er 77,8 % for afgangsårgangen 2020. Overgangsfrekvensen er gået lidt tilbage i forhold til afgangsårgang 2019 (81,5 %), mens det er omtrent samme niveau som for afgangsårgang 2018 (78,6 %).

Der kan konstateres en kønsmæssig forskel, idet overgangsfrekvensen er 80,5 % for pigerne, mens den er 75,3 % for drengene. Ligeledes er der forskel på klassetyperne, idet overgangsfrekvensen er 40,1 % for elever i specialklasser og 81,0 % for elever i almenklasser. Der er endvidere en betydelig spredning på skolernes overgangsfrekvens til ungdomsuddannelse. Højeste overgangsfrekvens ligger på 92,8 %, mens laveste overgangsfrekvens ligger på 43,5 % for almene folkeskoler.

